

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

**OTANTAAN PERUSTUVAT ELÄINSUOJELUTARKASTUKSET JA TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN ELÄINTEN
HYVINVOINTIVALVONTA**

EVIRAN OHJE

OTANTAAN PERUSTUVAT ELÄINSUOJELUTARKASTUKSET JA TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN ELÄINTEN HYVINVOINTIVALVONTA

Naudat, siat, munivat kanat, lampaat, vuohet, broilerit, ankat, hanhet,
turkiseläimet sekä muut tuotantoeläimet

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

OTANTAAN PERUSTUVAT ELÄINSUOJELUTARKASTUKSET JA TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN ELÄINTEN HYVINVOINTIVALVONTA

1.	Johdanto	5
2.	Tarkastuksen perusteet	5
3.	Tilakäynnillä valvottavat asiat	6
3.1	Valvottavat eläinlajit	7
3.2	Valvontaviranomainen	8
4.	Miten valvotaan	8
4.1	Otannat ja valvonnan käynnistyminen	8
4.2	Valvonta-ajankohta	8
4.3	Valvonnasta ilmoittaminen	9
4.4	Tarvittavat välineet	9
4.5	Valvonnan kohteena olevat tilat	9
4.5.1	Otantaan perustuva eläinsuojeluvalvonta toteutetaan	9
4.5.2	Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointivalvonta toteutetaan	9
5.	Valvonnan käytännön suorittaminen	10
5.1	Valvontakäynti ja tarkastuspöytäkirjan täyttäminen	10
5.2	Valvontatuloksen tallentaminen	11
5.3	Eläinsuojeluvalvonnan laajentaminen täydentävien ehtojen tarkastukseksi	12
5.4	Ilmoittaminen aluehallintovirastoon ja ELY-keskukseen	13
	LIITE A NAUTOJEN HYVINVOINNIN VALVONTA	15
	NAUDAT YLI 6 KK	15
1.	Pitopaikan yleiset vaatimukset	15
2.	Tilavaatimukset	15
3.	Eläinsuojan olosuhteet	17
4.	Hyvinvoinnista huolehtiminen	18
5.	Ruokinta ja juotto	21
	VASIKAT (NAUTA ALLE 6 KK)	24
1.	Pitopaikan yleiset vaatimukset	24
2.	Tilavaatimukset	24
3.	Eläinsuojan olosuhteet	26
4.	Hyvinvoinnista huolehtiminen	27
5.	Ruokinta ja juotto	29
	LIITE B. SIKOJEN HYVINVOINNIN VALVONTA	32
1.	Pitopaikan yleiset vaatimukset	32
2.	Tilavaatimukset	33
3.	Eläinsuojan olosuhteet	37
4.	Hyvinvoinnista huolehtiminen	39
5.	Ruokinta ja juotto	42
	LIITE C. MUNIVIER KANOJEN HYVINVOINNIN VALVONTA (HÄKKIKANALAT)	44
1.	Pitopaikan yleiset vaatimukset	44
2.	Tilavaatimukset	45
3.	Eläinsuojan olosuhteet	46
4.	Hyvinvoinnista huolehtiminen	47
5.	Ruokinta ja juotto	49
	LIITE D. MUNIVIER KANOJEN HYVINVOINNIN VALVONTA (AVO- JA ULKOKANALAT)	51
1.	Pitopaikan yleiset vaatimukset	51
2.	Tilavaatimukset	52
3.	Eläinsuojan olosuhteet	53
4.	Hyvinvoinnista huolehtiminen	54
5.	Ruokinta ja juotto	56
	LIITE E. LAMPAIDEN HYVINVOINNIN VALVONTA	58
1.	Pitopaikan yleiset vaatimukset	58
2.	Tilavaatimukset	58

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

OTANTAAN PERUSTUVAT ELÄINSUOJELUTARKASTUKSET JA TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN ELÄINTEN HYVINVOINTIVALVONTA

3. Eläinsuojan olosuhteet.....	60
4. Hyvinvoinnista huolehtiminen.....	60
5. Ruokinta ja juotto	62
LIITE F. VUOHIEEN HYVINVOINNIN VALVONTA.....	64
1. Pitopaikan yleiset vaatimukset	64
2. Tilavaatimukset.....	64
3. Eläinsuojan olosuhteet.....	65
4. Hyvinvoinnista huolehtiminen.....	66
5. Ruokinta ja juotto	68
LIITE G. BROILEREIDEN HYVINVOINNIN VALVONTA.....	70
1. Pitopaikan yleiset vaatimukset	70
2. Tilavaatimukset.....	71
3. Kasvatusosaston olosuhteet	73
4. Hyvinvoinnista huolehtiminen.....	75
5. Ruokinta ja juotto	77
LIITE H. ANKKOJEN JA HANHIEN HYVINVOINNIN VALVONTA	79
1. Pitopaikan yleiset vaatimukset	79
2. Tilavaatimukset.....	79
3. Eläinsuojan olosuhteet.....	80
4. Hyvinvoinnista huolehtiminen.....	81
5. Ruokinta ja juotto	83
LIITE I. TURKISELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA.....	85
1. Pitopaikan yleisiä vaatimuksia	85
2. Tilavaatimukset.....	86
3. Eläinsuojan olosuhteet.....	86
4. Hyvinvoinnista huolehtiminen.....	87
5. Ruokinta ja juotto	89
LIITE J HEVOSTEN, KALKKUNOIDEN, BIISONIEN, PEUROJEN, STRUTSIEN JA MUIDEN TUOTANTOELÄINTEN TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN HYVINVOINNIN VALVONTA	91
1 Mitä valvotaan.....	91
J 1 HEVONEN	92
1. Pitopaikan yleiset vaatimukset	92
2. Tilavaatimukset.....	92
3. Eläinsuojan olosuhteet.....	94
4. Hyvinvoinnista huolehtiminen.....	94
5. Ruokinta ja juotto	95
J 2 KALKKUNA.....	97
1. Pitopaikan yleiset vaatimukset	97
2. Tilavaatimukset.....	97
3. Eläinsuojan olosuhteet.....	98
4. Hyvinvoinnista huolehtiminen.....	99
5. Ruokinta ja juotto	100
J3 BIISONI.....	101
1. Pitopaikan yleiset vaatimukset	101
2. Tila- ja tarhavaatimukset.....	101
3. Hyvinvoinnista huolehtiminen.....	102
4. Ruokinta ja juotto	103
J4 PEURA.....	104
1. Pitopaikan yleiset vaatimukset	104
2. Tilavaatimukset.....	104
3. Eläinsuojan olosuhteet.....	105
4. Hyvinvoinnista huolehtiminen.....	105

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

**OTANTAAN PERUSTUVAT ELÄINSUOJELUTARKASTUKSET JA TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN ELÄINTEN
HYVINVOINTIVALVONTA**

5. Ruokinta ja juotto	106
J5 STRUTSI	107
1. Pitopaikan yleiset vaatimukset	107
2. Tilavaatimukset	107
3. Eläinsuojan olosuhteet	109
4. Hyvinvoinnista huolehtiminen	109
5. Ruokinta ja juotto	110
J6 MUUT TUOTANTOELÄIMET	112
1. Pitopaikan yleiset vaatimukset	112
2. Tilavaatimukset	112
3. Eläinsuojan olosuhteet	113
4. Hyvinvoinnista huolehtiminen	113
5. Ruokinta ja juotto	114
LIITE K VALOKUVAT NAUDAN LIKAISUUDEN ARVIOINNIN AVUKSI	115

1. Johdanto

Tiloille tehtävien otantaan perustuvien eläinsuojelutarkastusten tarkoituksena on selvittää, täyttyvätkö tuotantoeläinten pidolle asetetut eläinsuojelulainsäädännön vähimmäisvaatimukset. Lisäksi kotieläintiloille tehtävien täydentävien ehtojen tarkastuksissa valvotaan niitä eläinsuojelulainsäädännön vaatimuksia, joiden noudattaminen on tiettyjen viljelijätukien täysimääräisen maksamisen edellytys.

Tämä ohje ja siihen liittyvät tarkastuslomakkeet on tarkoitettu kaikille eläinsuojelutarkastuksia maataloilla tekeville toimivaltaisille viranomaisille valvontatyön helpottamiseksi ja yhtenäistämiseksi. Lisäksi ohje on tarkoitettu niille aluehallintovirastojen (AVI) läänineläinlääkäreille, jotka tekevät täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvontaa.

Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia eläinsuojelulainsäädännöstä että tulkintoja ja esimerkkejä lainsäädännön soveltamisesta. Vaatimukset, jotka eivät koske täydentäviä ehtoja on tässä ohjeessa merkitty tähdellä (*). Tulkinnat on erotettu *kursiivilla*. Kyseessä on tarkastuksen avuksi tarkoitettu ohje. Mikäli on epäselvyyttä, onko kyseessä täydentävien ehtojen vaatimus, on asia syytä varmistaa ko. säädöksestä Vna 7/2015 (Vna täydentävien ehtojen lakisääteisistä hoitovaatimuksista sekä niiden ja hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimusten noudattamisen valvonnasta, jäljempänä Vna 7/2015). Ohjeessa esitetyt tulkinnat ovat Elintarvikevirasto Eviran näkemyksiä siitä, miten lainsäädäntöä tulisi soveltaa.

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee viime kädessä tuomioistuin.

Tämä ohje on voimassa hyväksymispäivästä alkaen siihen asti, kunnes seuraava ohje tulee voimaan.

2. Tarkastuksen perusteet

Neuvoston direktiivi tuotantoeläinten suojelusta (98/58/EY) sekä komission päätös (2006/778/EY) velvoittavat jäsenmaita järjestämään tuotantoeläinten hyvinvoinnin tarkastuksia. Suomessa tehdään näitä EU:n edellyttämiä otantaan perustuvia eläinsuojelutarkastuksia (jäljempänä substanssivalvonta) nauta-, sika-, lammas-, vuohi-, broileri-, ankka- ja hanhitiloille. Lisäksi tarkastetaan munintakanaloita sekä turkistiloja.

Eläinsuojelulain (247/1996) 48 §:n mukaisten eläinsuojelutarkastusten yhteydessä osalle tiloista tehdään myös täydentävien ehtojen otantaan perustuvia eläinten hyvinvoinnin tarkastuksia. Tarkastus perustuu sekä eläinten hyvinvointisäädöksiin että täydentävien ehtojen valvonnan yleisiin vaatimuksiin, jotka on esitelty Eviran ohjeessa Yleistä täydentävien ehtojen valvonnasta ja laiminlyöntien arvioinnista 2016 (jäljempänä yleisohje). Valtioneuvoston asetus 7/2015 (muut. 218/2016) kattaa kaikki tämän asetuksen liitteen 3 kansallisten säännösten vaatimukset.

Neuvoston direktiiveissä tuotantoeläinten suojelusta (98/58/EY) sekä sikojen (2008/120/EY), vasikoiden (2008/119/EY), munivien kanojen (1999/74/EY) ja

lihantuotantoa varten pidettävien kanojen (2007/43/EY) suojelun vähimmäisvaatimuksista on säädetty näiden eläinten pidolle lajikohtaisia vähimmäisvaatimuksia. Direktiivit on pantu kansallisesti täytäntöön eläinsuojelulailla ja -asetuksella sekä valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousministeriön (MMM) asetuksilla ja päätöksillä.

Tarkastuksissa valvotaan seuraavien kansallisten tai yhteisön säädösten noudattamista:

- Eläinsuojelulaki 247/1996 (muut. 767/2009, 1477/2009, 387/2010, 15/2011, 321/2011, 843/2011, 584/2013, 1389/2015 (ESL)).
- Eläinsuojeluasetus 396/96 (muut. 402/1998, 425/2000, 910/2002, 860/2004, 171/2005, 401/2006, 191/2010 (ESA))
- Valtioneuvoston asetus nautojen suojelusta (Vna 592/2010)
- Valtioneuvoston asetus sikojen suojelusta (Vna 629/2012, muut. 458/2013)
- MMM asetus sikojen pidolle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista (14/EEO/2002) niiltä osin kuin Vna:n 629/2012 siirtymäsäännöksissä viitataan kumottuun säädökseen 14/EEO/2002
- Valtioneuvoston asetus kanojen suojelusta (Vna 673/2010 muut. 376/2011)
- Valtioneuvoston asetus lampaiden suojelusta (Vna 587/2010)
- Valtioneuvoston asetus vuohien suojelusta (Vna 589/2010)
- Valtioneuvoston asetus broilereiden suojelusta (Vna 375/2011)
- Valtioneuvoston asetus ankkojen ja hanhien suojelusta (Vna 675/2010)
- Valtioneuvoston asetus turkiseläinten suojelusta (Vna 1084/2011)
- Valtioneuvoston asetus hevosten suojelusta (Vna 588/2010, muut. Vna 749/2013)
- Valtioneuvoston asetus kalkkunoiden suojelusta (Vna 677/2010)
- Valtioneuvoston asetus tarhattavien biisonien suojelusta (Vna 591/2010)
- Valtioneuvoston asetus tarhattavien peurojen suojelusta (Vna 590/2010)
- Valtioneuvoston asetus strutsien suojelusta (Vna 676/2010)
- MMM päätös nisäkäs- ja lintulajeihin kuuluvien tuotantoeläinten lopettamiselle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista (18/EEO/1996, muut. 5/EEO/2000)
- MMM päätös eläinten teurastamiselle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista (23/EEO/1997, muut. 6/EEO/1999)
- Neuvoston asetus (EY) N:o 1099/2009 eläinten suojelusta lopetuksen yhteydessä

3. Tilakäynnillä valvottavat asiat

Tilalle voidaan tehdä pelkkä substanssivalvonta (otantaan perustuva eläinsuojelutarkastus) tai sekä substanssivalvonta että täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvonta.

Substanssitarkastuksissa on valvottava täyttyvätkö kyseisen eläinlajin pidolle asetetut eläinsuojelliset vähimmäisvaatimukset.

Eläinten hyvinvointia koskevassa täydentävien ehtojen tilavalvonnassa valvotaan täyttyvätkö tietyt tuotantoeläinten pidolle asetetut (Vna 7/2015, muut. 218/2016) eläinsuojelulainsäädännön vaatimukset. Eläinten hyvinvoinnin tarkastuksia voidaan tehdä niiden täydentävien ehtojen tarkastuksien yhteydessä, jotka koskevat kiellettyjen aineiden käyttöä tuotantoeläimille, eläimistä saatavien elintarvikkeiden tuotantohygieniaa, sisämarkkinakauppaa ja tuontia sekä TSE-tautia. Tarkastusmatkat tehdään joko yksin tai yhdessä esimerkiksi ELY-keskuksen rehuvalvontoja tai eläinten

hyvinvointikorvausten vaatimuksia valvovan tarkastajan kanssa. Tarkastusmatkojen yhdistäminen mahdollisuuksien mukaan on suositeltavaa. Tavoitteena on eri valvontojen yhdistäminen siten, että erillisiä valvontakäyntejä kohdistuu samalle tilalle mahdollisimman vähän.

Eläinsuojelutarkastuksen yhteydessä valvotaan seuraavien vaatimusten noudattamista

- täyttyvätkö nautojen pidolle asetetut eläinsuojelulliset vaatimukset → **LIITE A**
- täyttyvätkö sikojen pidolle asetetut eläinsuojelulliset vaatimukset → **LIITE B**
- täyttyvätkö munivien kanojen (yli 350 kanan kanalat) pidolle asetetut eläinsuojelulliset vaatimukset
→ **LIITE C** (häkkikanalat)
→ **LIITE D** (avo- ja ulkokanalat)
- täyttyvätkö lampaiden pidolle asetetut eläinsuojelulliset vaatimukset → **LIITE E**
- täyttyvätkö vuohien pidolle asetetut eläinsuojelulliset vaatimukset → **LIITE F**
- täyttyvätkö broilereiden pidolle asetetut eläinsuojelulliset vaatimukset → **LIITE G**
- täyttyvätkö ankkojen ja hanhien pidolle asetetut eläinsuojelulliset vaatimukset
→ **LIITE H**
- täyttyvätkö turkiseläinten pidolle asetetut eläinsuojelulliset vaatimukset
→ **LIITE I**
- täyttyvätkö muiden tuotantoeläinten pidolle asetetut eläinsuojelulliset vaatimukset → **LIITE J**

Liitteissä A-J on selvitetty yksityiskohtaisesti myös valtioneuvoston asetuksen 7/2015 ja sen liitteen 3 mukaan täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvonnassa tarkastettavat eläinten hyvinvointia koskevat vaatimukset. Substanssivalvonnassa valvotaan eläinsuojelusäädösten vaatimukset laajemmin kuin täydentävissä ehdoissa, sillä tietyt kansalliset eläinsuojeluvaatimukset eivät ole täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin vaatimuksia.

3.1 Valvottavat eläinlajit

Substanssitarkastuksissa valvotaan seuraavat eläinlajit

- naudat
- siat
- munivat kanat (yli 350 kanaa)
- broilerit
- ankat ja hanhet
- lampaat
- vuohet
- turkiseläimet

Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvonnassa valvotaan edellä mainittujen eläinlajien lisäksi myös

- hevoset
- biisonit
- tarhatut peurat
- strutsieläimet

- kalkkunat
- muut maataloustarkoituksessa pidettävät tuotantoeläimet kuten tarhatut riistaeläimet (esimerkiksi villisika, saksanhirvi, mufloni, metsäkauris, fasaani ja peltopyy) ja tuotantotarkoituksessa pidettävät kanit (→ Kts. yleisohje)

Tuotantoeläimellä tarkoitetaan eläintä, jota pidetään elintarvikkeiden, villan, nahan, höyhenten tai turkisten tuotantoa varten, sekä eläintä, jota pidetään tai kasvatetaan muuhun maataloustuotantoon (ESA 5 §). Täydentävien ehtojen valvonnan ulkopuolelle voidaan pääsääntöisesti jättää seura- ja harrastuseläimet, joita ei käytetä maataloustoimintaan, vaan joita käytetään esimerkiksi urheilutarkoitukseen tai ne ovat lemmikkejä (ml. kotitarvekäyttö). Tarkemmat rajaukset on esitetty yleisohjeen kohdassa 3.

3.2 Valvontaviranomainen

Substanssivalvonnoissa toimivaltainen tarkastuksia tekevä valvontaviranomainen on aluehallintovirasto eli käytännössä aluehallintovirastojen läänineläinlääkärit (jäljempänä tarkastaja) (eläinlääkintähuoltolaki 765/2009, ESL). Toimivaltaisia tarkastuksia tekeviä valvontaviranomaisia eläinten hyvinvoinnin täydentävien ehtojen valvonnassa ovat aluehallintovirastot (Laki maatalouden tukien toimeenpanosta (192/2013)).

Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskus (ELY) tekee tilakohtaisen yhteenvedon/päätöksen kaikista tilan täydentävien ehtojen valvonnoista mukaan lukien myös täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvonnat.

4. Miten valvotaan

4.1 Otannat ja valvonnan käynnistyminen

Maanmittauslaitoksen tietotekniikkapalvelukeskus (Mitpa) tekee Eviran antamien määrittelyjen mukaiset otannat. Osa tiloista valitaan satunnaisotannalla ja osa kohdennetusti.

Otantaan valittujen tilojen perustiedot on tallennettu eläinlääkintähuollon tietojärjestelmään (Elvi) tarkastuslomakkeen pohjaksi (→ 5.2 Valvontatuloksen tallentaminen). Eviran terveys ja hyvinvointi -yksikkö (Evira/EHYT) lähettää Elvin toimeksiantona aluehallintovirastoille listan valvottavista tiloista. Tilat, joille tehdään täydentävien ehtojen tarkastus, on tallennettu myös Eliten täydentävien ehtojen sovellukseen (kts. yleisohje).

4.2 Valvonta-ajankohta

Valvonnat aloitetaan valvontavuonna valvontalistojen ja ohjeistuksen toimittamisen jälkeen. Evira seuraa tarkastusten etenemistä ajantasaisen tiedon saamiseksi. Tämän vuoksi valvontatulokset tulisi tallentaa Elvi- ja Elite- sovelluksiin mahdollisimman pian tilakäynnin jälkeen. Tarkastukset on suoritettava valvontavuoden loppuun mennessä. Täydentävien ehtojen seuraamukset tulee kohdistaa EU-lainsäädännön mukaan aina siihen vuoteen, jolloin toimivaltainen valvontaviranomainen eli käytännössä aluehallintoviraston läänineläinlääkäri tekee täydentävien ehtojen laiminlyöntihavainnon.

4.3 Valvonnasta ilmoittaminen

Pääsääntöisesti valvonnat tulisi suorittaa ennalta ilmoittamatta. Tarkastuksesta voidaan ilmoittaa vain, jos se on valvonnan toteuttamisen kannalta välttämätöntä. Mikäli tarkastuksesta joudutaan ilmoittamaan etukäteen, tulisi se tehdä mahdollisimman lyhyellä varoitusajalla. Ennalta ilmoittaminen ei kuitenkaan saa vaarantaa tarkastuksen toteutumista.

4.4 Tarvittavat välineet

Tilakäynnille tarkastaja tarvitsee

- ko. eläinlajia (nauta, sika, munintakana, lammas, vuohi, broileri, ankka, hanhi ja turkiseläimet) koskevan substanssivalvonnan tarkastuspöytäkirjan sekä ohjeen
- tarvittaessa täydentävien ehtojen havaintopöytäkirjan liitteineen sekä Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvonnan laiminlyöntien arviointiohjeen (Eviran ohje 15651/1, jäljempänä arviointiohje)
- eläinsuojelutarkastuskertomus- ja -päättöslomakkeet liitteineen ja ohjeen

Lisäksi käytettävissä tulee olla mittanauha tai laseretäisyysmitta sekä mahdolliset muut välineet vaatimustenmukaisuuden osoittamiseksi (esimerkiksi Dräger -putket tai kaasumittari kasvattamon ilmanlaadun mittauksiin ja lux-mittari valon voimakkuuden mittaukseen). Näiden lisäksi tarvitaan laskin sekä mahdollisuuksien mukaan myös kamera/puhelimen kamera. Tarkastajan tulee myös huolehtia riittävästä suojarustuksesta, jotta mahdolliset taudinaiheuttajat eivät kulkeudu tarkastajan mukana tiloille.

4.5 Valvonnan kohteena olevat tilat

4.5.1 Otantaan perustuva eläinsuojeluvalvonta toteutetaan

substanssivalvontaan valituilla kotieläintiloilla. Osalle näistä tiloista tehdään myös täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointivalvonta.

4.5.2 Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointivalvonta toteutetaan

1. täydentävien ehtojen otantaan kuuluvilla kotieläintiloilla ja
2. tiloilla, joilla muissa ESL:n mukaisissa tarkastuksissa on todettu valtioneuvoston asetuksessa 7/2015 säädettyjen ja oheisessa ohjeessa esitettyjen eläinten hyvinvointivaatimusten laiminlyöntejä (ns. valvonnan laajennus).

Otantaan kuuluvat tilat

Niille nauta-, sika-, lammas-, vuohi- ja broileritiloille samoin kuin munivien kanojen pitopaikkoihin, joille tehdään täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointivalvonta, tehdään myös otantaan perustuva eläinsuojelutarkastus.

Mikäli tilalla, joka on valittu otantaan yhden tämän ohjeen liitteen A-J mukaisen eläinlajin osalta, pidetään myös muita ko. liitteiden eläimiä, tarkastuskäynnillä valvotaan myös nämä muut eläinlajit. Esimerkiksi, jos kyseessä on nautaotokseen

kuuluva tila, se on merkitty täydentävien ehtojen havaintopöytäkirjan etusivulle. Jos tilalla on muita eläinlajeja, siellä tarkastetaan kaikki mahdolliset liitteiden A-J mukaiset eläinlajit. Tarvittaessa tehdään aina eläinsuojelupäätös toimenpiteineen. Otantaan kuuluvat tilat on tallennettu Eliteen omille ajonumeroille.

Esimerkki 1. *Vaikka kyseessä on nautatilaotantaan perustuva tarkastus, mutta tilalla on myös sikoja, munintakanoja ja hevosia, tehdään täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointitarkastus myös näille eläimille.*

Täydentävien ehtojen otannan ulkopuoliset tilat (täydentävien ehtojen valvonnan laajentaminen)

Tiloilla, joilla toimivaltaisen eläinsuojeluviranomaisen tarkastuksen yhteydessä havaitaan tuotantoeläinten hyvinvointiin liittyviä laiminlyöntejä, tai valvontaviranomainen saa muuten tietoonsa, että tukia hakenut tila ei ole noudattanut lainsäädäntöä, valvonta on laajennettava täydentävien ehtojen valvonnaksi. Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi maatilat, joilla ESL 39 §:n (epäilyyn perustuvat tarkastukset) ja 48 §:n (esim. otantaan perustuvat eläinsuojelutarkastukset) mukaisissa tarkastuksissa on todettu laiminlyöntejä valtioneuvoston asetuksessa 7/2015 säädetyissä eläinten hyvinvointivaatimusten noudattamisessa.

Eläinten hyvinvointia koskeva ns. laajennettu valvonta voidaan tehdä myös hallinnollisesti. **Hallinnollisen tarkastuksen** tekee läänineläinlääkäri toisen eläinsuojeluviranomaisen laatiman tarkastuskertomuksen tai eläinsuojelupäätöksen ja sen liitteiden perusteella ilman tilakäyntiä. Hallinnollinen tarkastus on ohjeistettu yksityiskohtaisemmin tässä ohjeessa (→ 5.3.) sekä Eviran täydentävien ehtojen yleisohjeessa.

5. Valvonnan käytännön suorittaminen

5.1 Valvontakäynti ja tarkastuspöytäkirjan täyttäminen

Tarkastaja käy valituilla tiloilla, tarkastaa vaaditut asiat, mittaa eläinten karsinat ja pitopaikat ja täyttää tarkastuspöytäkirjan. Substanssivalvonta kohdistuu vain siihen eläinlajiin, joka on määrätty tarkastettavaksi. Täydentävien ehtojen tarkastuksiin kuuluvilla tiloilla valvotaan kaikki maataloustarkoituksessa pidettävät eläimet. Eläintiloilla tehdään täydentävien ehtojen valvontoihin liittyvät tarkastukset vain siinä tapauksessa, että tilalla on tarkastettavia eläimiä tarkastushetkellä.

Esitetyt tarkastuspöytäkirjat tulostetaan selainliittymä Elvistä (substanssivalvonta) tai Elitestä (täydentävät ehdot). Näistä sovelluksista tai Eviranetistä voidaan tulostaa myös tyhjiä lomakkeita (ks. kohta 5.2. Valvontatuloksen tallentaminen) (<https://eviranet.evira.fi>) esim. itseäljentyvä paperille.

Tarkastuksella tarkastaja täyttää tarkastuspöytäkirjan asianomaisiin kohtiin valvontakäyntiä koskevat tiedot. Tarkastuspöytäkirjan eri kohtiin annetaan vastaukseksi joko kunnossa, laiminlyönti tai ei koske tilaa. Jokaista vastausta on mahdollista ja toivottavaa täsmentää antamalla lisätietoja, erityisesti laiminlyöntitapauksissa. Jos tilalla ei ole tarkastushetkellä eläimiä, merkitään asia lisätiedot -kohtaan.

Broileritiloilla tietojen kirjaamisessa tilalla voi käyttää apuna apulomaketta, johon merkitään tiedot kustakin kasvatusosastosta. Tiedot siirretään apulomakkeesta tarkastuspöytäkirjaan. Tarkastuspöytäkirjaan merkitään tarkastettavan asian kohdalle laiminlyönti, jos laiminlyönti on todettu yhdessä tai useammassa kasvatusosastossa. Lisätietoja -kohdassa tarkennetaan, missä kasvatusosastossa/ kasvatusosastoissa laiminlyönti on havaittu. Apulomake on tulostettavissa Eviranetistä (<https://eviranet.evira.fi>).

Eläinten pidossa on aina noudatettava eläinsuojelulakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä. Jos eläinten hyvinvointia koskevassa valvonnassa havaitaan, että eläinsuojelulakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä on rikottu, eläinsuojeluviranomaisen on ryhdyttävä eläinsuojelulain 42 §:n tai 44 §:n mukaisiin toimenpiteisiin. Jos tilalla havaitaan eläinsuojelusäädösten vastaista menettelyä, merkitään asia substanssivalvonnan tarkastuspöytäkirjan viimeiseen osioon. Eläinten omistajalle tai haltijalle annetaan erillisellä lomakkeella (eläinsuojelutarkastuspäätös) eläinsuojelulain 42 §:n mukainen määräys tai kielto määrääkseen tai ryhdytään lain 44 §:n mukaisiin kiireellisiin toimenpiteisiin. Näissä tilanteissa on aina myös harkittava, vaatiiko tapaus valvonnan laajentamisen täydentävien ehtojen valvonnaksi. Täydentävien ehtojen valvonta ei korvaa tavanomaista eläinsuojeluvalvontaa. Eläinsuojelulain 40 §:n mukaisia neuvoja annetaan vain, jos säädöksiä ei ole rikottu. Jos tilalle tehdään myös täydentävien ehtojen tarkastus, täytetään ko. tarkastuksiin liittyvät lomakkeet (→ yleisohje) ja arvioidaan mahdollinen laiminlyönti (→ arviointiohje).

Lopuksi tarkastuksen suorittanut virkaeläinlääkäri vahvistaa tarkastuspöytäkirjan tiedot allekirjoituksellaan.

Tarkastuspöytäkirjasta olisi hyvä jättää tilalle kopio tai lyhyt tiedonanto tarkastuksesta. Jos tarkastuksessa on havaittu eläinsuojelusäädösten vastaista toimintaa, virkaeläinlääkäri liittää tarkastuspöytäkirjan mukaan myös eläinsuojelutarkastuspäätöksen liitteineen (suullinen kuuleminen) tai laatii tarvittavat asiakirjat myöhemmin. Viljelijälle tulee kertoa selkeästi tarkastusten tarkoitus, tehdyt havainnot sekä kertoa mahdollisuudesta valittaa lopullisesta päätöksestä.

Annetun määräyksen tai kiellon määräajan umpeuduttua tilalla tehdään uusinta-tarkastus, jolla valvotaan, että määräystä on noudatettu.

5.2 Valvontatuloksen tallentaminen

Substanssivalvontojen tulokset tallennetaan Elvi-sovellukseen ja täydentävien ehtojen tulokset Eliten täydentävien ehtojen sovellukseen. Elvin käyttöliittymänä on web-selain, joten se on käytettävissä kaikkialla missä on internetyhteys. Elvin ja Eliten käyttöä varten on erillinen ohje. Kaikki vuoden 2016 lopulliset tarkastustulokset tulee tallentaa **31.1.2017 mennessä**. Käytännön syistä (näytteiden analysointi) täydentävien ehtojen kokonaisuuden tallennukset tulee tehdä 31.3.2017 mennessä.

Elviin tallennetut täydentävien ehtojen vaatimuksia koskevat tiedot siirtyvät automaattisesti Eliten täydentävien ehtojen sovellukseen, missä ne arvioidaan (→ arviointiohje).

Aluehallintovirasto vastaa siitä, että kaikki valvontatulokset tallennetaan annettuun aikarajaan mennessä. Aluehallintovirasto vastaa omalta osaltaan myös siitä, että alueelle asetettu tarkastusvaatimus täyttyy.

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira seuraa valvontojen toteutumista. Evira tekee vuosittain yhteenvedon koko maan eläinsuojelutarkastusten tuloksista valvontavuotta seuraavan helmikuun alussa. Tiedot raportoidaan myös EU-komissiolle.

5.3 Eläinsuojeluvalvonnan laajentaminen täydentävien ehtojen tarkastukseksi

Maataloustukien toimeenpanolain (192/2013) 22 §:ssä on säädetty valvonnan laajentamisesta täydentävien ehtojen tarkastukseksi:

”Jos tässä laissa tarkoitetun valvonnan tai muun valvonnan yhteydessä havaitaan tai valvonnan suorittavan viranomaisen tietoon tulee tässä laissa tarkoitetun tuen myöntämisen edellytyksiä tai täydentäviä ehtoja koskeva virhe tai laiminlyönti, valvonta on laajennettava tässä laissa tarkoitettua tukea tai täydentävää ehtoa koskevaksi valvonnaksi.”

Läänineläinlääkäriin tekemä laajennus

Havaitessaan eläinsuojelutarkastuksella (esim. otantaan perustuva eläinsuojelutarkastus), että lainsäädäntöä ei ole noudatettu, läänineläinlääkäri voi laajentaa tarkastuksen täydentävien ehtojen tarkastukseksi paikan päällä. Tällöin tarkastetaan ne tuotantoeläimet, johon tarkastus on alun perin kohdistunut tämän ohjeen liitteissä A-J mainittujen täydentävien ehtojen vaatimusten osalta.

Jos täydentävien ehtojen vaatimuksia on rikottu, toimitaan sekä eläinsuojelulain että valtioneuvoston asetuksen 7/2015 edellyttämällä tavalla. Muussa tapauksessa toimitaan eläinsuojelulain edellyttämällä tavalla.

Laajennus kunnaneläinlääkäriin tai muun eläinsuojeluviranomaisen tekemästä tarkastuksesta

Havaitessaan esimerkiksi ESL 39 §:n mukaisella epäilyyn perustuvalla eläinsuojelutarkastuksella, että tuotantoeläimiä koskevaa lainsäädäntöä ei ole noudatettu, toimivaltainen eläinsuojeluviranomainen laatii:

- tarkastuskertomuksen liitteineen, ml. valokuvat
- eläinsuojelutarkastuksen päätöslomakkeen
- mahdollisen eläinlajikohtaisen substanssivalvonnan tarkastuspöytäkirjan, mikäli valvonta koskee nautoja, sikoja, lampaita, vuohia, ankkoja, hanhia, munintakanoja, broilereita tai turkiseläimiä

Eläinlajikohtaisen substanssivalvonnan tarkastuspöytäkirjan käyttö on toivottavaa, sillä se toimii liiteasiakirjana (tarkastuslista), jonka tavoitteena on antaa läänineläinlääkärille riittävästi tietoa hallinnollisen tarkastuksen ja arvioinnin perusteeksi. Muiden tuotantoeläinten (→ LIITE J) eläinsuojelutarkastuksissa voidaan laiminlyönnin kuvausta tarkentaa tarkastuskertomukseen ja eläinsuojelupäätökseen.

Läänineläinlääkäriin tekemää hallinnollista tarkastusta varten tarkastajan tulee täyttää ko. tarkastukseen liittyvät asiakirjat huolellisesti ja toimittaa paperit **nopeasti**, mieluiten **kahden viikon kuluessa** alueen aluehallintovirastolle. Läänineläinlääkäri täyttää

täydentävien ehtojen havaintopöytäkirjan ilman paikan päälle tehtävää tarkastusta (hallinnollinen laajennus) ja arvioi laiminlyönnin sekä antaa ehdotuksen seuraamusprosentiksi. Mikäli laiminlyöntiä ei voida arvioida pöytäkirjan perusteella, läänineläinlääkäri tekee tarkastuksen paikan päällä.

Tässä ohjeessa sekä ohjeessa ”Yleistä täydentävien ehtojen valvonnasta ja laiminlyöntien arvioinnista” on kuvattu täydentävien ehtojen valvontamenettely sekä valvottavat vaatimukset yksityiskohtaisesti. Ohjeet ovat saatavissa Eviranetistä (<https://eviranet.evira.fi>).

Esimerkki 2. Kunnaneläinlääkäri tekee epäilyyn perustuvan eläinsuojelutarkastuksen sikalaan ja havaitsee karjun karsinan liian ahtaaksi. Lisäksi osalla sioista ei ole vettä jatkuvasti saatavilla. Tällöin hän laatii tarkastuskertomuksen ja tekee normaalin eläinsuojelupäätöksen, joiden perusteella läänineläinlääkäri tekee täydentävien ehtojen laajennuksen.

Tarkastuskertomukseen ja eläinsuojelupäätökseen sekä niiden liitteisiin tulee kuvata laiminlyönti mahdollisimman tarkasti. Suositeltavaa on, että tarkastuskertomuksen ja eläinsuojelupäätöksen lisäksi täytetään eläinlajikohtainen substanssivalvonnan tarkastuspöytäkirja, mikä liitetään ko. asiakirjoihin. Tarkastuskertomus ja eläinsuojelupäätös (suullinen kuuleminen) liitteineen sekä mahdollinen substanssivalvonnan tarkastuspöytäkirja toimitetaan aluehallintovirastoon mahdollisimman nopeasti, mieluiten **heti tarkastuksen jälkeen**. Kirjallisen kuulemisen yhteydessä on hyvä toimittaa pelkkä tarkastuskertomus aluehallintovirastoon mahdollisimman nopeasti tarkastuksen jälkeen. Kunnaneläinlääkäriin tulee kertoa tuottajalle, että kyseisistä rikkeistä voi aiheutua tukiseuraamuksia.

Esimerkki 3. Virkaeläinlääkäri tekee epäilyyn perustuvan tarkastuksen lypsykarjatilalle, jossa lehmät ovat parressa. Lehmillä ei ole lainkaan mahdollisuutta päästä laitumelle, mutta niille asetetut täydentävien ehtojen vaatimukset mm. kytkemisen, juoton ja ruokinnan sekä pitopaikan olosuhteiden osalta täyttyvät. Tilalla annetaan ESL 42 §:n mukainen eläinsuojelupäätös. Tarkastus EI laajene täydentävien ehtojen tarkastukseksi, koska laidunnusvaatimus ei ole täydentävien ehtojen vaatimus.

5.4 Ilmoittaminen aluehallintovirastoon ja ELY-keskukseen

Jos eläinsuojelutarkastuksen tekevä eläinsuojeluviranomainen on muu kuin aluehallintovirasto, tämän on tehtävä säännösten noudattamatta jättämisestä ilmoitus aluehallintovirastoon, joka suorittaa täydentäviä ehtoja koskevan tarkastuksen. Käytännössä niissä tilanteissa, joissa eläinsuojelusäädösten vastaista toimintaa havaitsevana viranomaisena on poliisi tai kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija, on kyseinen viranomainen yhteydessä asiasta kunnaneläinlääkäriin. Usein kunnaneläinlääkäri kutsutaan paikalle arvioimaan eläinten kuntoa ja tekemään asiassa eläinsuojelupäätös. Tällöin kunnaneläinlääkäriin tulee ilmoittaa säännösten noudattamatta jättämisestä aluehallintovirastoon.

Läänineläinlääkäriin tulisi ilmoittaa täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvonnassa havaituista puutteista ELY-keskuksen eläinvalvontavastaavalle ja valvontapäällikölle mahdollista eläinten hyvinvointikorvauksen valvontaa varten. Tätä varten myös muista kuin täydentävien ehtojen laiminlyöntitapauksista tulisi ilmoittaa ELY-keskuksen eläinvalvojille. Vastaavasti olisi toivottavaa, että ELY-keskuksen

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

OTANTAAN PERUSTUVAT ELÄINSUOJELUTARKASTUKSET JA TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN ELÄINTEN HYVINVOINTIVALVONTA

tarkastajat ilmoittaisivat aluehallintovirastoon tai kunnan eläinsuojeluviranomaiselle, mikäli epäilevät, että tilalla ei ole noudatettu eläinsuojelusäädöksiä.

LIITE A NAUTOJEN HYVINVOINNIN VALVONTA

Täydentävien ehtojen vaatimusryhmä 4.1 ja 4.2.

NAUDAT YLI 6 KK

(Täydentävien ehtojen vaatimusryhmä 4.1.)

1. Pitopaikan yleiset vaatimukset

- 1.1. Pitopaikan rakennukset ja laitteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Eläinten pitopaikan rakenteet ja laitteet on suunniteltava, rakennettava ja huollettava siten, että se on eläimelle turvallinen ja että pitopaikan palovaara ja eläimen karkaamisvaara ovat mahdollisimman vähäisiä. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 3 §
- 1.2. Materiaalit, joiden kanssa naudat pääsevät kosketuksiin (mm. rakenteet, karsinat ja laitteet), ovat turvallisia, puhdistettavissa perusteellisesti ja desinfioitavissa. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 3 §
- 1.3. Tilojen ja laitteiden puhtaudesta ja desinfioinnista huolehditaan riittävästi. Eläinsuojat, karsinat, varusteet ja laitteet on pidettävä puhtaina ja tarvittaessa desinfioitava. ESL 4 §; ESA 4 §; Vna 592/2010 3 §.
- 1.4. Eläinsuojan lattioiden on oltava sellaiset, että niistä ei aiheudu eläimelle vahingoittumisen vaaraa. ESL 4§; ESA 3§; Vna 592/2010 4§
- 1.5. Eläinsuojan lattian on oltava sellainen, että nestemäiset eritteet poistuvat asianmukaisesti tai imeytyvät hyvin kuivikkeisiin. ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 592/2010 4 §
 - *Esimerkiksi pihatön lantakäytävällä voi olla jonkun verran nestemäistä eritettä, mutta sorkat eivät saa upota kokonaan lantaan. Poikkeustilanteet, kuten lantakoneen äkillinen hajoaminen, voidaan ottaa huomioon tilannetta arvioitaessa.*
- 1.6. * Haittaeläinten torjunnasta on huolehdittava. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 3 §
- 1.7. *Eläinsuojassa olevat naudat on voitava hätätilanteessa poistaa nopeasti eläintiloista. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 3 §

2. Tilavaatimukset

- 2.1. Nautojen käytettävissä on asianmukainen, puhdas ja kuiva makuupaikka. Samassa pitopaikassa pidettävien eläinten tulee voida asettua pitopaikkaan yhtä aikaa makuulle. Naudalla on oltava käytettävissä sopiva makuupaikka. ESL 4§; ESA 1 §, 3 §, 4 §; Vna 592/2010 4 §
 - *Jokaiselle lypsylehmälle tulisi olla pihatossa makuuparsi, lantakäytävää ei voi pitää sopivana makuupaikkana. Poikkeuksena parsi/lehmä periaatteesta voisi olla tilanne, jossa tilalla on osoitettavissa lehmille parsien lisäksi tai parsien tilalle muu sopiva makuupaikka kuten esimerkiksi erillinen kuivitettu makuualue. Tällöin on erikseen harkittava makuualueen sopivuus.*

- *Makuupaikan puhtautta ja kuivuutta arvioitaessa tulee huomioida eläinten likaisuus/märkyys*

2.2. Parrelle asetetut vaatimukset täyttyvät.

Parsinavetassa parren on oltava riittävän pitkä ja leveä siten, että nauta voi seistä ja maata tasaisella alueella. Parsinavetassa kytkettynä pidettävän lehmän, hiehon ja sonnin parren etummaisen puoliskon on oltava kiinteäpohjainen. Kytkettynä pidettävän hiehon tai lehmän takana oleva lantakouru on katettava ennen poikimista. ESL 4 §; ESA 1 §, 3 §; Vna 592/2010 8 §, 14 §

2.3. Naudan kytkemiseen käytetty laite tai väline on asianmukainen. Kytkemiseen käytettävän laitteen tai välineen on oltava säädetty sellaiseksi, että eläin voi asettua makuulle, nousta makuulta, syödä, juoda ja hoitaa kehoaan. Kytkemiseen käytettävä laite tai väline on sovitettava niin, että eläin ei kuristu tai muutoin vahingoitu. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 12 §**2.4. Ulkotarha on turvallinen ja pysyy sopivan kuivana. Ulkotarhan maapohjan sekä ulkotarhaan ja laitumelle johtavien kulkuteiden on oltava turvallisia ja sellaiset, että naudat eivät tarpeettomasti likaannu minään vuodenaikana.** ESL 4 §; ESA 1 §, 6 §; Vna 592/2010 10 §**2.5. Ulkotarhan ja laitumen aitojen on oltava nautoille sopivasta materiaalista ja niille turvallisia sekä hyvässä kunnossa. Aidat on pidettävä hyvässä kunnossa siten, että estetään nautojen vahingoittuminen ja karkaaminen. Sähköistetyt aidat on rakennettava ja pidettävä kunnossa siten, että niistä ei aiheudu nautoille tarpeetonta kärsimystä.** ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §, 6 §; Vna 592/2010 10 §**2.6. Ulkotarhassa ja laitumella olevilla nautoilla on oltava mahdollisuus päästä riittävään suojaan epäsuotuisia sääolosuhteita vastaan. Jos naudat eivät pääse vapaasti siirtymään suojaan, nautojen omistajan tai haltijan on huolehdittava siitä, että naudat pääsevät suojaan epäsuotuisilta sääolosuhteilta. Säänsuojassa on oltava sopivat makuupaikat kaikille eläimille.** ESL 4 §; ESA 1 §, 6 §, 7 §; Vna 592/2010 10 §

Ympärivuotisesti ulkona kasvatettavilla nautoilla on oltava pitopaikassaan kyseessä olevan nautarodun tarpeet ja ympäristöolosuhteet huomioon ottaen asianmukainen suoja epäsuotuisia sääolosuhteita vastaan. Suojassa on oltava kuivitettu makuualue, johon kaikki eläimet mahtuvat ja pääsevät yhtä aikaa makuulle. Kuivikkeita on vaihdettava tai lisättävä tarpeeksi usein ja huolehdittava siitä, että makuualue pysyy riittävän kuivana eikä pääse jäätymään. ESL 4 §; ESA 1 §, 5 §, 6 §, 7 §; Vna 592/2010 10 §

- *Sopivana säänsuojana voidaan pitää esimerkiksi kolmiseinäistä rakennusta tai katosta. Myös luonnonympäristö kuten riittävän tiheä puusto tai maasto voi antaa joissakin tapauksissa riittävän suojan.*
- *Mikäli eläimet voidaan siirtää tarvittaessa esimerkiksi navettaan, ei erillistä säänsuojaa vaadita.*
- *Säänsuojan riittävyyttä ja asianmukaisuutta arvioitaessa tulee huomioida esimerkiksi vuodenaika ja sääolosuhteet sekä eläimen ikä, rotu ja fysiologinen tila, kuten tiiheys ja poikimisten ajoittuminen, jotka vaikuttavat eläimen suojan tarpeeseen.*
- *Apuna tulkinnassa voi myös käyttää Eviran kirjettä Nautojen ympärivuotinen ulkokasvatus (Dno 8462/0559/2009)*

2.7. Ulkona pidettävien eläinten eristämistä ja hoitoa varten on asianmukaiset tilat. ESL 5 §; ESA 7 §, 11§

- *Asianmukaisina tiloina voitaisiin pitää esimerkiksi navetassa olevia erillisiä sairaskarsinoita, jonne eläimet voidaan tarvittaessa siirtää saamaan hoitoa.*

2.8. *Kytkeettynä pidettävät lehmät ja hiehot pääsevät laitumelle tai jaloittelutarhaan. Lypsylehmät ja pääasiassa maidontuotantoa varten kasvatettavat hiehot, jotka pidetään kytkettyinä, tulee päästää vähintään 60 päivänä laitumelle tai muuhun tarkoituksenmukaiseen jaloittelutilaan ajanjaksona, joka alkaa 1 päivänä toukokuuta ja päättyy 30 päivänä syyskuuta. Jaloittelutilan pinta-alan on oltava vähintään 6 m² siellä pidettävää nautaa kohden. Pinta-alan on oltava kuitenkin aina vähintään 50 m². Hieholla tarkoitetaan vähintään 8 kuukauden ikäistä poikimatonta naaraspuolista nautaa. ESL 3 §, 4 §, Vna 592/2010 2 §, 17 §

Aluehallintovirasto voi myöntää vapautuksen laitumelle tai jaloittelutilaan pääsyä koskevasta vaatimuksesta, jos tuotantotilalla ei ole käytettävissään sopivaa laidunta tai jos muuta jaloitteluun soveltuvaa tilaa ei ole mahdollista kohtuudella järjestää tai jos vaatimuksen noudattaminen on kohtuutonta liikenteeseen, maastoon tai etäisyyteen liittyvistä syistä. Vapautus myönnetään enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan ja se peruutetaan, jos vapautuksen myöntämisen edellytykset lakkaavat. ESL 3 §; 4 §; Vna 592/2010 17 §

2.9. *Naudat on totutettava kylmäkasvatukseen vähitellen, eikä kylmään tottumattomia eläimiä saa siirtää lämpimästä pitopaikasta suoraan kylmäkasvatukseen kylmänä vuodenaikana. ESL 3 §; ESA 8 §; Vna 592/2010 11 §

3. Eläinsuojan olosuhteet

3.1. Lämpötilan on oltava nautoille sopiva. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 5 §

3.2. Valaistuksen on oltava nautoille sopiva ja riittävä eläinten asianmukaiseen tarkastamiseen ja hoitamiseen. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §

3.3. Ilmanlaatu ja ilmankosteus ovat nautoille sopivat. Eläimen pitopaikassa on huolehdittava riittävästä ilmanvaihdosta siten, etteivät haitalliset kaasut, pöly, veto tai liiallinen kosteus vaaranna eläimen terveyttä tai hyvinvointia. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §; Vna 592/2010 5 §

- *Aistinvaraisen arvion lisäksi ilman laadun arvioinnin tukena olisi hyvä käyttää siihen soveltuvia mittauslaitteita.*

3.4. Jos eläinten terveys ja hyvinvointi on riippuvainen koneellisesta ilmanvaihtojärjestelmästä, eläinsuojassa on oltava mahdollisuus eläinten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta riittävän ilmanvaihdon järjestämiseen myös koneellisen ilmanvaihtojärjestelmän häiriöiden aikana. Koneellisessa ilmanvaihtojärjestelmässä on tällöin oltava hälytysjärjestelmä, joka antaa hälytyksen toimintahäiriön sattuessa. Hälytysjärjestelmän toimivuus on testattava säännöllisesti. ESL 4 §; ESA 2 §; Vna 592/2010 5 §

Koneellisia ilmanvaihtojärjestelmiä ovat:

- Alipaine, jossa poistoilma poistuu navetasta koneellisesti

- Ylipaine, jossa tuloilma tulee navettaan koneellisesti
- Tasapaine, jossa sekä poisto- että korvausilma siirtyy koneellisesti

Hälytysjärjestelmän tarve

Navetoissa, joissa on koneellinen ilmanvaihto, on yleensä alipaineilmanvaihto. Sähkökatkon tai koneen rikkoutumisen yhteydessä painovoimainen ilmanvaihto voi olla riittävä, mikäli ilmanvaihtokanavissa on tarpeeksi vetoa.

Hälytyslaitteistoa ei siis tarvita, jos rinnalla on toimiva painovoimainen (luonnollinen) varailmanvaihto.

Silloin kun ilmanvaihdon hälytysjärjestelmä tarvitaan, se on oltava, vaikka varavoima käynnistyisi automaattisesti sähkökatkoksen aikana.

Toimintahäiriön sattuessa tapahtuva **hälytys voi olla** esimerkiksi syttyvä valo- tai äänimerkki tai puhelimeen tuleva ilmoitus.

Varajärjestelmä

Koneellisen ilmanvaihdon häiriötilanteessa riittävä ilmanvaihto voidaan järjestää esimerkiksi ovia, ikkunoita tai tuuletusaukkoja avaamalla. Ilmanvaihdon toimivuutta voi testata tarkastuksen yhteydessä esimerkiksi katkaisemalla ilmanvaihto vähäksi aikaa. Tällöin tarkastaja voi arvioida ilmavaihdon riittävyyttä aistinvaraisesti sekä selvittää esim. "talouspaperitestin" avulla ilman tulo- tai poistoaukkojen riittävyyttä ja toimivuutta.

Hälytysjärjestelmän toimivuuden testaamisesta ei vaadita kirjanpitoa.

- 3.5. *Naudat eivät saa olla jatkuvasti alttiina melulle, joka ylittää 65 desibeliä. ESL 4 §; ESA 2 §; Vna 592/2010 5 §

4. Hyvinvoinnista huolehtiminen

- 4.1. *Hoidossa olevan eläimen terveydestä ja yleisestä hyvinvoinnista sekä eläimen puhtaudesta ja sen tarvitsemasta muusta keuhkohoidosta on huolehdittava. Tarvittaessa makuualue on kuivitettava. Tilalla on riittävästi pätevää henkilökuntaa huolehtimassa eläimistä. ESL 4 §, 5 §; ESA 4 §, 8 §; Vna 592/2010 4 §

Arvioitaessa eläimiä niiden puhtauden perusteella eläimet voidaan luokitella kolmeen luokkaan: puhdas tai hieman likainen, likainen tai erittäin likainen.

1. Eläin on **puhdas**, kun se on kinnerten ja etupolvien yläpuolelta lähtien kuiva tai lähes kuiva eikä siinä esiinny lantaisuutta tai likaa. Eläin on **hieman likainen**, kun siinä on hieman lantaisuutta tai likaa pienellä alueella. (Liitteen kuvat 1 ja 2).
2. Eläin on **likainen**, kun sillä on laajahkolla alueella (vatsaan/kylkiin asti ulottuva) lantaisuutta, likaa tai kosteutta tai siinä on useita pienempiä likaantuneita alueita. Lantapanssaria voi esiintyä kämmentä suuremmalla alueella tai usealla pienemmällä alueella. Ihossa voi olla näkyvissä lantapanssarin aiheuttamia ihovaurioita. (Liitteen kuvat 3 ja 4)
3. Eläin on **erittäin likainen**, kun eläin on kokonaan tai lähes kokonaan nestemäisen lian peitossa tai eläimellä on laaja lantaisuus- tai likaisuusalue.

Lantapanssaria esiintyy laajalla alueella tai useammalla pienellä alueella. Lantapanssari voi olla paksua. (Liitteen kuvat 5 ja 6)

Karjan puhtautta arvioitaessa tulee huomioida kokonaisuus ja käyttää tapauskohtaista harkintaa. Esimerkiksi 2-3 yksittäistä likaista eläintä keskikokoisessa muuten puhtaassa karjassa ei välttämättä edellytä toimenpiteitä, mutta neuvojen antaminen tilalle on suositeltavaa. Myös jos lähes kaikki tilan eläimet ovat hieman likaisia, olisi tilalle suositeltavaa antaa neuvoja. Sen sijaan yksikin erittäin likainen eläin edellyttää eläinsuojelulain mukaisiin toimenpiteisiin ryhtymistä.

Eläimen puhtauden arvioinnissa tarkastaja voi soveltuvien osien käyttöä apuna myös Eviran tarkastuseläinlääkäreille tarkoitettua ohjetta Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa (2016).

Tarkastajan olisi hyvä valokuvata likaiseksi tai erittäin likaiseksi arvioidut eläimet. Lisäksi tarkastajan tulisi kirjata, kuinka montaa eläintä lantaisuus koski sekä mihin lantaisuusluokkaan ne kuuluvat.

- ”Pätevällä” tarkoitetaan tässä henkilökuntaa, joka osaa hoitaa eläimet asianmukaisesti (tiedot ja taidot)*
- Mikäli eläinten hoito ei vaikuta asianmukaiselta, voitaisiin kiinnittää huomiota ihmisen hoidettavana olevaan eläinmäärään. Tällöin voitaisiin esimerkiksi tiedustella päivittäiseen eläinten hoitoon kuluva aikaa.*

4.2. Naudat tarkastetaan vähintään kerran päivässä. Kytkeä pidettävät naudat tarkastetaan vähintään kaksi kertaa päivässä. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin tarkastukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota tiineyden loppuvaiheessa, poikimisen aikana tai kun hoito-olosuhteissa tapahtuu merkittäviä muutoksia. ESL 5 §; ESA 8 §, 10 §; Vna 592/2010 11 §

- Päivittäinen tarkastusvelvollisuus koskee ihmisen välittömässä valvonnassa ja tavoitettavissa olevia eläimiä. Pidettäessä nautoja esimerkiksi saarilaitumilla tai muilla laajahkoilla alueilla tulisi niiden tarkastustiheyttä arvioitaessa huomioida eläinten fysiologinen tila sekä olosuhteet laitumilla kuten esimerkiksi alueen turvallisuus ja se, miten eläinten juotto on järjestetty. Tällaiset alueet tulisi kuitenkin tarkastaa useamman kerran viikossa tapauskohtaista harkintaa käyttäen, jotta voitaisiin varmistaa, että eläin esimerkiksi sairastuessaan saisi asianmukaista hoitoa mahdollisimman pian.*

4.3. Naudan häntää ei pidetä jatkuvasti sidottuna ESL 3 §; ESA 12 §; Vna 592/2010 12 §

4.4. Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylätä. Sairastuneista ja vahingoittuneista naudoista huolehditaan asianmukaisesti. Eläimen sairastuessa tai vahingoittuessa sille on viipymättä annettava tai hankittava asianmukaista hoitoa. Sairauden tai vamman laadun niin edellyttäessä eläin on lopetettava tai teurastettava. Sairas tai vahingoittunut eläin on tarvittaessa sijoitettava erilleen muista eläimistä. ESL 5 §; ESA 11 §

- Tällöin tilan on oltava asianmukainen ja esimerkiksi eläimen sairaudesta tai vahingoittumisesta aiheutunut lisääntynyt lämmön- tai makuualustan pehmentämisen tarve tulee huomioida.*

4.5. *Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tuotantoeläimille annetusta lääkinnällisestä hoidosta. Kirjanpitoa elintarviketuotantoa varten pidettävien tuotantoeläinten lääkinnällisestä hoidosta on säilytettävä vähintään viiden vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

- *Kirjanpitoa edellytetään kaikesta lääkityksestä, myös ennaltaehkäisevästä lääkinnällisestä hoidosta, jollaiseksi katsotaan esimerkiksi matolääkitys ja rokotukset.*
- *Kirjanpidosta olisi lääkityksen osalta käytävä ilmi ainakin eläimen tai eläinryhmän tunnistustiedot, lääkityksen syy, lääkkeen antopäivämäärä sekä lääkkeen nimi ja määrä.*
- *Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen tarkastettavissa. Kirjanpito voi myös olla osa tilalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää.*
- **)Täydentävien ehtojen osalta lääkinnällisestä hoidosta pidettävä kirjanpito valvotaan elintarvikehygieniatarkastuksen yhteydessä*

4.6. Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tilalla kuolleiden tuotantoeläinten lukumääristä. Kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolmen vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

- *Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa (esim. eläintunnistustietojen mukainen luettelo).*

4.7. *Nautojen sorkat on tarkastettava riittävän usein ja hoidettava tarvittaessa. ESL 5 §; ESA 8 §; Vna 592/2010 11 §

4.8. *Runsaassa maidossa olevat lypsylehmät on lypsettävä vähintään kaksi kertaa päivässä. ESL 5 §; ESA 8 §; Vna 592/2010 15 §

4.9. *Pihatossa nautojen kulkukäytävien ja jaloittelalueiden on oltava sellaisia, että ehkäistään sosiaalisesta arvojärjestyksestä aiheutuvien käyttäytymisongelmien syntymistä. Nautaryhmiä yhdistettäessä tai tuotaessa uusia eläimiä karjaan on erityistä huomiota kiinnitettävä sosiaalisten suhteiden uudelleenmuodostumisesta mahdollisesti aiheutuviin käyttäytymisongelmiin. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 9 §, 11 §

4.10. *Nautojen pitopaikassa ei saa käyttää sähköistettyä parsivahtia. ESL 3 §; ESA 12 §; Vna 592/2010 6 §

4.11. *Eläimen lopettaminen on suoritettava mahdollisimman nopeasti ja kivuttomasti. Eläimen saa lopettaa vain lopettamisen osaava henkilö. Nauta saadaan lopettaa Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1099/2009 liitteessä I mainituilla menetelmillä niihin liittyvien vaatimusten mukaisesti. ESL 32 §; (EY) N:o 1099/2009 liite I

- *Käytetty lopetusmenetelmä kirjataan lomakkeelle. Eläinlääkäri tulee tarkastaa, että lopetukseen käytettävä laite on asianmukainen.*

4.12. *Eläimen haltijan hallussa olevan naudan saa keinosiementää eläimen haltija ja tämän palveluksessa oleva, jos siementäjä on suorittanut kyseisen eläinlajin keinosiementämisen ammattitaitovaatimukset sisältävän tutkinnon osan. ESL 29 §

- *Keinosiemementämisen ammattitaitovaatimukset sisältävä tutkinnon osa sisältyy esimerkiksi tuotantoeläinten hoidon ja hyvinvoinnin ammattitutkinnon perusteisiin.*

5. Ruokinta ja juotto

- 5.1.** Jokaisen eläimen on saatava ravintoa riittävästi. Ruokinnassa on otettava huomioon kunkin eläimen tarpeet. Naudalle annettavan rehun on oltava ravintoainekoostumukseltaan sille sopivaa. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 13 §
- 5.2.** Heinä- ja muut ruokintatelineet on sijoitettava siten, että ne ovat kaikkien eläinten ulottuvilla. Pihatossa olevien kaikkien nautojen on voitava ruokinta-aikana syödä samanaikaisesti, jos rehua ei ole jatkuvasti tarjolla, Pihatossa ruokintapöydän reunan pituuden on oltava täysikasvuista nautaa kohden vähintään 70 cm ja nuorkarjaan kuuluvaa nautaa kohden vähintään 40 cm. Jos rehua on naudoille jatkuvasti tarjolla, ruokintapöydän reunan pituuden on oltava vähintään 40 cm täysikasvuista nautaa kohden ja vähintään 30 cm nuorkarjaan kuuluvaa nautaa kohden. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 6 §, 9 §
- 5.3.** Nautojen saatavilla on päivittäin riittävästi vettä. Nautojen pitopaikassa on oltava riittävä määrä juomapaikkoja. Juoma-astiat, kaukalot ja juottolaitteet on sijoitettava nautojen pitopaikkaan siten, että ne ovat kaikkien eläinten ulottuvilla eivätkä ole niille vaarallisia. Juoma-astioiden, kaukaloiden ja juottolaitteiden on oltava helposti puhtaana pidettäviä. Pihatossa on jokaista alkavaa 10 lypsylehmän ryhmää kohden oltava vähintään yksi juoma-astia tai juottolaite. Muilla kuin lypsylehmillä on jokaista alkavaa 20 naudan ryhmää kohden oltava vähintään yksi juoma-astia tai juottolaite kuitenkin siten, että juoma-astioita tai juottolaitteita on yli 10 naudan ryhmälle oltava vähintään kaksi. Mikäli pihatossa käytetään sellaisia juoma-astioita tai juottolaitteita, joista useampi nauta voi juoda samanaikaisesti, on juomapaikkojen määrän vastattava edellä mainittua juoma-astioiden tai juottolaitteiden määrää. Kylmäpihatossa juoma-astioiden tai juottolaitteiden on oltava lämmitettäviä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 6 §

Esimerkki:

<i>Lypsylehmiä</i>	<i>Juoma-astioita/juottolaitteita vähintään</i>
1-10	1
11-20	2
21-30	3
31-40	4
Jne.	

<i>Muita kuin lypsylehmiä</i>	<i>Juoma-astioita/juottolaitteita vähintään</i>
10	1
11	2
20	2
21	2
30	2
40	2
41	3

- *Pihatolla tarkoitetaan tässä ohjeessa rakennusta, jossa naudat voivat liikkua sekä käydä syömään ja makuulle vapaasti. Pihatossa on yleensä myös erilliset kulkukäytävät paitsi esimerkiksi kuivikepohjapihatossa. Pihaton sisällä voi olla kuitenkin ryhmäkarsinoita, joita koskevat ryhmäkarsinoiden tilavaatimukset, mutta ei esimerkiksi pihattoja koskevat vaatimukset juomapaikkojen määrästä. Tällainen tilanne on monissa lihanautakasvattamoissa.*
 - *Kun nautoja pidetään ryhmäkarsinoissa, riittävä juomapaikkojen määrä on arvioitava tapauskohtaisesti. Juomapaikkojen riittävyyden arviointiin vaikuttaa esimerkiksi nautojen määrä silloin, kun kahdessa karsinassa olevat naudat jakavat yhteisen kupin. Heikoimpien ja hierarkiassa alimpana olevien nautojen on päästävä myös juomaan. Arviointiin vaikuttaa myös se, millä virtauksella juomakuppiin tulee vettä. Ryhmäkarsinoiden riittävän juomapaikkojen määrän arvioinnissa voisi käyttää apuna yllä olevaa pihatoiden juoma-astioiden määrän vaatimusta.*
 - *Käytettäessä usealle eläimelle tarkoitettua juomavesiallasta, altaan reunan riittävyys on arvioitava tapauskohtaisesti ja varmistaen, että eläimet saavat riittävästi vettä. Arvioitaessa juomavesialtaan reunan riittävyyttä apuna voisi käyttää esimerkiksi tuettavaa lypsykarjarakentamista koskevassa MMM:n asetuksessa esitettyä minimivaatimusta 10 cm/lehmä.*
 - *Emiensä kanssa olevia vieroittamattomia vasikoita ei tarvitse laskea mukaan, kun arvioidaan riittävää pihaton juomapaikkojen määrää emolehmille ja vasikoille.*
- 5.4.** Mikäli nautojen ruokinta ja juotto tapahtuu pääasiassa koneellisesti, laitteiston toimivuus tarkastetaan päivittäin. Sellaiset laitteet, joista eläimen terveys ja hyvinvointi riippuvat, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten terveyttä ja hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi, ja jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka. ESL 5 §; ESA 4 §
- *Laitteiden tarkastamisesta ei edellytetä kirjanpitoa*
- 5.5.** Ruokinta- ja juomalaitteistojen häiriöiden varalta on käytettävissä varajärjestelmä
- *Varajärjestelmä voi olla esimerkiksi käsin tapahtuva ruokinta tai juotto*
- 5.6.** Rehu ja juomavesi pysyvät puhtaina. Juoma-astiat ja juottolaitteet on pidettävä puhtaina. Virtsa ja ulosteet eivät saa liata rehua tai juomavettä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 6 §, 13 §
- 5.7.** Jos käytetään automaattisia juotto- tai ruokintalaitteita, naudat on totutettava niiden käyttämiseen. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 6 §

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

OTANTAAN PERUSTUVAT ELÄINSUOJELUTARKASTUKSET JA TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN ELÄINTEN HYVINVOINTIVALVONTA

VASIKAT (NAUTA ALLE 6 KK)

Täydentävien ehtojen vaatimusryhmä 4.2.

Vasikalla tarkoitetaan alle kuuden kuukauden ikäistä nautaa sukupuolesta riippumatta.
Vna 592/2010 2 §

1. Pitopaikan yleiset vaatimukset

- 1.1. Pitopaikan rakennukset ja laitteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Eläinten pitopaikan rakenteet ja laitteet on suunniteltava, rakennettava ja huollettava siten, että se on eläimelle turvallinen ja että pitopaikan palovaara ja eläimen karkaamisvaara ovat mahdollisimman vähäisiä. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 3 §
- 1.2. Materiaalit, joiden kanssa naudat pääsevät kosketuksiin (mm. rakenteet, karsinat ja laitteet), ovat turvallisia, puhdistettavissa perusteellisesti ja desinfioitavissa. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 3 §
- 1.3. Tilojen ja laitteiden puhtaudesta ja desinfioinnista huolehditaan riittävästi. Eläinsuojat, karsinat, varusteet ja laitteet on pidettävä puhtaina ja tarvittaessa desinfioitava. ESL 4 §; ESA 4 §; Vna 592/2010 3 §
- 1.4. Eläinsuojan lattioiden on oltava sellaiset, että niistä ei aiheudu eläimelle vahingoittumisen vaaraa. ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 592/2010 4 §
- 1.5. Eläinsuojan lattian on oltava sellainen, että nestemäiset eritteet poistuvat asianmukaisesti tai imeytyvät hyvin kuivikkeisiin. ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 592/2010 4 §
 - *Esimerkiksi pihatön lantakäytävällä voi olla jonkun verran nestemäistä eritettä, mutta sorkat eivät saa upota kokonaan lantaan. Poikkeustilanteet, kuten lantakoneen äkillinen hajoaminen, voidaan ottaa huomioon tilannetta arvioitaessa.*
- 1.6. *Haittaeläinten torjunnasta on huolehdittava. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 3 §
- 1.7. *Eläinsuojassa olevat vasikat on voitava hätätilanteessa poistaa nopeasti eläintiloista. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 3 §

2. Tilavaatimukset

- 2.1. Vasikkaa ei saa pitää parteen, karsinaan tai muuhun rakenteeseen kytkettynä muutoin kuin tilapäisesti eläimen ruokkimisen tai hoitamisen ajan. Tällöin kytkeminen saa kestää enintään tunnin. Vasikalla ei saa käyttää turpasidettä. ESL 4 §; Vna 592/2010 12 §
- 2.2. Vasikalla on asianmukainen, puhdas ja kuiva makuualue. Samassa pitopaikassa pidettävien eläinten tulee voida asettua yhtä aikaa makuulle. Eläimellä on oltava käytettävissä sopiva makuupaikka. ESL 4 §; ESA 1 §, 3 §, 4 §; Vna 592/2010 4 §
 - *Vaatimus koskee kaiken ikäisiä vasikoita.*

2.3. Alle 2 viikon ikäisillä vasikoilla on hyvin kuivitettu makuupaikka. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 7 §

- *Asianmukaisena kuivikkeena voidaan pitää esim. olkea, turvetta tai kutterinpurua. Hiekkaa ei voida pitää soveliaana alusmateriaalina pikkuvasikoille (<2 vk) kylmyytensä vuoksi.*
- *Makuualustaa voitaisiin pitää kuivana, mikäli esimerkiksi alustalla noin 10 sek. polvillaan olevan henkilön polvet eivät kastu.*

2.4. Vasikan yksittäiskarsinan on oltava vähintään vasikan säkäkorkeuden levyinen ja karsinan pituuden vähintään vasikan pituus mitattuna turvasta lantioluun istuinkyhmyyn kerrottuna 1,1:llä. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 7 §

2.5. Yksittäiskarsinan seinien on oltava sellaiset, että vasikka voi nähdä ja kosketella lajitovereitaan. Eläinlääketieteellisestä syystä vasikkaa voidaan kuitenkin pitää sellaisessa karsinassa, jossa on umpinaiset seinät. ESL 3 §, 4 §; Vna 592/2010 7 §

- *Mikäli vasikkaa pidetään umpiseinäisessä karsinassa vedoten eläinlääkinnälliseen syyhyn, tarkempi selvitys syystä kirjoitetaan kohtaan lisätietoja.*
- *Yhteys vasikkakarsinan etuseinän aukon kautta voi olla riittävä koskettelu- ja näköyhteyden toteutumiseksi, mikäli vasikoiden turvat ylettävät koskettamaan toisiaan.*

2.6. Yli 8 viikon ikäisiä vasikoita pidetään ryhmäkarsinassa. ESL 3 §, 4 §; Vna 592/2010 7 §

2.7. Yli 8 viikon ikäisten vasikoiden pitämiselle yksittäiskarsinoissa on eläinlääketieteellinen syy. Yli 8 viikon ikäistä vasikkaa ei saa pitää yksittäiskarsinassa, jollei siihen ole eläinlääketieteellistä syytä. ESL 3 §, 4 §; Vna 592/2010 7 §

- *Mikäli yli 8 viikon ikäistä vasikkaa pidetään yksittäiskarsinassa vedoten eläinlääkinnälliseen syyhyn, tarkempi selvitys syystä kirjoitetaan kohtaan lisätietoja. Tällainen syy voi olla esimerkiksi vasikan sairaus tai sen huomattava alikehittyneisyys.*

2.8. Ryhmäkarsinoissa on riittävästi vapaata lattiatilaa. Pitopaikan tulee olla kunkin eläinlajin erityistarpeet huomioon ottaen riittävän tilava. Jos vasikoita pidetään ryhmässä, vasikoiden käytettävissä olevan tilan on oltava sellainen, että eläimet voivat kääntyä ympäri ja asettua vaivatta makuulle. Karsinassa on oltava tilaa jokaista alle 150 kg:n painoista vasikkaa kohden vähintään 1,5 m², yli 150 kg:n mutta kuitenkin alle 220 kg:n painoista vasikkaa kohden vähintään 1,7 m² ja yli 220 kg:n painoista vasikkaa kohden vähintään 1,8 m². ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 7 §

- *Mikäli ns. vasikkaigluissa eläinten käytettävissä on iglun yhteydessä oleva jaloittelulaitaus, käytettävissä olevaan alaan mitataan sekä iglun että jaloittelulaitauksen pinta-ala. Kuitenkin, jos eläin suljetaan esim. kylmän sään tai muun syyn vuoksi iglun sisään, lasketaan pinta-alaksi vain iglun lattiapinta-ala.*

2.9. Ulkotarhan maapohja ja kulkureitit pysyvät sopivan kuivina.

Ulkotarhan maapohjan sekä ulkotarhaan ja laitumelle johtavien kulkuteiden on oltava turvallisia ja sellaiset, että vasikat eivät tarpeettomasti likaannu minään vuodenaikana. ESL 4 §; ESA 1 §, 6 §; Vna 592/2010 10 §

2.10. Ulkotarhan ja laitumen aitojen on oltava vasikoille sopivasta materiaalista ja niille turvallisia sekä hyvässä kunnossa. Aidat on pidettävä hyvässä kunnossa siten, että estetään vasikoiden vahingoittuminen ja karkaaminen. Sähköistetyt aidat on rakennettava ja pidettävä kunnossa siten, että niistä ei aiheudu vasikoille tarpeetonta kärsimystä.

ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §, 6 §; Vna 592/2010 10 §

2.11. Vasikoilla on ulkotarhassa ja laitumella riittävä säänsuoja.

Ulkotarhassa ja laitumella olevilla vasikoilla on oltava mahdollisuus päästä riittävään suojaan epäsuotuisia sääolosuhteita vastaan. Jos vasikat eivät pääse vapaasti siirtymään suojaan, vasikoiden omistajan tai haltijan on huolehdittava siitä, että vasikat pääsevät suojaan epäsuotuisilta sääolosuhteilta. Säänsuojassa on oltava sopivat makuupaikat kaikille eläimille. ESL 4 §; ESA 1 §, 6 §, 7 §; Vna 592/2010 10

Ympärivuotisesti ulkona kasvatettavilla naudoilla on oltava pitopaikassaan kyseessä olevan nautarodun tarpeet ja ympäristöolosuhteet huomioon ottaen asianmukainen suoja epäsuotuisia sääolosuhteita vastaan. Suojassa on oltava kuivitettu makuualue, johon kaikki eläimet mahtuvat ja pääsevät yhtä aikaa makuulle. Kuivikkeita on vaihdettava tai lisättävä tarpeeksi usein ja huolehdittava siitä, että makuualue pysyy riittävän kuivana eikä pääse jäätymään. ESL 4 §; ESA 1 §, 5 §, 6 §, 7 §; Vna 592/2010 10 § (Tulkintaa varten → Naudat 2.6.)

2.12. Ulkona pidettävien eläinten eristämistä ja hoitoa varten on asianmukaiset tilat.

ESL 5 §; ESA 7 §, 11 §

2.13. *Vasikat on totutettava kylmäkasvatukseen vähitellen, eikä kylmään tottumattomia eläimiä saa siirtää lämpimästä pitopaikasta suoraan kylmäkasvatukseen kylmänä vuodenaikana. ESL 3 §; ESA 8 §; Vna 592/2010 11 §**3. Eläinsuojan olosuhteet****3.1. Lämpötilan on oltava vasikoille sopiva. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 5 §**

- *Lämpötilan sopivuutta voi arvioida esimerkiksi eläinten käyttäytymisen avulla (makuuasento, pärinä).*

3.2. Valaistuksen on oltava vasikoille sopiva ja riittävä eläinten asianmukaiseen tarkastamiseen ja hoitamiseen. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §**3.3. Ilmanlaatu ja ilmankosteus ovat vasikoille sopivat. Eläimen pitopaikassa on huolehdittava riittävästä ilmanvaihdosta siten, etteivät haitalliset kaasut, pöly, veto tai liiallinen kosteus vaaranna eläimen terveyttä tai hyvinvointia. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §; Vna 592/2010 5 §.**

- *Aistinvaraisen arvion lisäksi ilman laadun arvioinnin tukena olisi tarvittaessa hyvä käyttää siihen soveltuvia mittauslaitteita*

3.4. Jos eläinten terveys ja hyvinvointi on riippuvainen koneellisesta ilmanvaihtojärjestelmästä, eläinsuojassa on oltava mahdollisuus eläinten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta riittävän ilmanvaihdon järjestämiseen myös koneellisen ilmanvaihtojärjestelmän häiriöiden aikana. Koneellisessa ilmanvaihtojärjestelmässä on tällöin oltava hälytysjärjestelmä, joka antaa hälytyksen toimintahäiriön sattuessa. Hälytysjärjestelmän toimivuus on testattava säännöllisesti. ESL 4 §; ESA 2§; Vna 592/2010 5 §.

Koneellisia ilmanvaihtojärjestelmiä ovat:

- Alipaine, jossa poistoilma poistuu navetasta koneellisesti
- Ylipaine, jossa tuloilma tulee navettaan koneellisesti
- Tasapaine, jossa sekä poisto- että korvausilma siirtyy koneellisesti

Hälytysjärjestelmän tarve

Navetoissa, joissa on koneellinen ilmanvaihto, on yleensä alipaineilmanvaihto. Sähkökatkon tai koneen rikkoutumisen yhteydessä painovoimainen ilmanvaihto voi olla riittävä, mikäli ilmanvaihtokanavissa on tarpeeksi vetoa. Hälytyslaitteistoa ei siis tarvita, jos rinnalla on toimiva painovoimainen (luonnollinen) varailmanvaihto.

Silloin kun ilmanvaihdon hälytysjärjestelmä tarvitaan, se on oltava, vaikka varavoima käynnistyisi automaattisesti sähkökatkoksen aikana.

*Toimintahäiriön sattuessa tapahtuva **hälytys voi olla** esimerkiksi syttyvä valo- tai äänimerkki tai puhelimeen tuleva ilmoitus.*

Varajärjestelmä

Koneellisen ilmanvaihdon häiriötilanteessa riittävä ilmanvaihto voidaan järjestää esimerkiksi ovia, ikkunoita tai tuuletusaukkoja avaamalla. Ilmanvaihdon toimivuutta voi testata tarkastuksen yhteydessä esimerkiksi katkaisemalla ilmanvaihto vähäksi aikaa. Tällöin tarkastaja voi arvioida ilmavaihdon riittävyttä aistinvaraisesti sekä selvittää esim. "talouspaperitestin" avulla ilman tulo- tai poistoaukkojen riittävyttä ja toimivuutta.

Hälytysjärjestelmän toimivuuden testaamisesta ei vaadita kirjanpitoa.

3.5. * Naudat eivät saa olla jatkuvasti alttiina melulle, joka ylittää 65 desibeliä. ESL 4 §; ESA 2 §; Vna 592/2010 5 §

4. Hyvinvoinnista huolehtiminen

4.1. * Hoidossa olevan eläimen terveydestä ja yleisestä hyvinvoinnista sekä eläimen puhtaudesta ja sen tarvitsemasta muusta keuhonhoidosta on huolehdittava. Tarvittaessa makuualue on kuivitettava. *Tilalla on riittävästi pätevää henkilökuntaa huolehtimassa eläimistä.* ESL 4 §, 5 §; ESA 4 §, 8 §; Vna 592/2010 4 §

Arvioitaessa eläimiä niiden puhtauden perusteella eläimet voidaan luokitella kolmeen luokkaan: puhdas tai hieman likainen, likainen tai erittäin likainen.

1. Eläin on **puhdas**, kun se on kinnerten ja etupolvien yläpuolelta lähtien kuiva tai lähes kuiva eikä siinä esiinny lantaisuutta tai likaa. Eläin on **hieman likainen**, kun siinä on hieman lantaisuutta tai likaa pienellä alueella. (Liitteen kuvat 1 ja 2).
2. Eläin on **likainen**, kun sillä on laajahkolla alueella (vatsaan/kylkiin asti ulottuva) lantaisuutta, likaa tai kosteutta tai siinä on useita pienempiä likaantuneita alueita. Lantapanssaria voi esiintyä kämmentä suuremmalla alueella tai usealla pienemmällä alueella. Ihossa voi olla näkyvissä lantapanssarin aiheuttamia ihovaurioita. (Liitteen kuvat 3 ja 4)
3. Eläin on **erittäin likainen**, kun eläin on kokonaan tai lähes kokonaan nestemäisen lian peitossa tai eläimellä on laaja lantaisuus- tai likaisuusalue. Lantapanssaria esiintyy laajalla alueella tai useammalla pienellä alueella. Lantapanssari voi olla paksua. (Liitteen kuvat 5 ja 6)

Karjan puhtautta arvioitaessa tulee huomioida kokonaisuus ja käyttää tapauskohtaista harkintaa. Esimerkiksi 2-3 yksittäistä hieman likaista vasikkaa keskikokoisessa muuten puhtaassa karjassa ei välttämättä edellytä toimenpiteitä, mutta neuvojen antaminen tilalle on suositeltavaa. Jos lähes kaikki tilan eläimet ovat hieman likaisia, tilalle tulisi antaa neuvoja tai harkita eläinsuojelulain mukaisiin toimenpiteisiin ryhtymistä. Sen sijaan yksikin erittäin likainen vasikka edellyttää eläinsuojelulain mukaisiin toimenpiteisiin ryhtymistä.

Eläimen puhtauden arvioinnissa tarkastaja voi käyttää apuna myös Eviran tarkastuseläinlääkäreille tarkoitettua ohjetta Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa (2016).

Tarkastajan olisi hyvä valokuvata likaiseksi tai erittäin likaiseksi arvioidut eläimet. Lisäksi tarkastajan tulisi kirjata, kuinka montaa eläintä lantaisuus koski sekä mihin lantaisuusluokkaan ne kuuluvat.

- ”Pätevällä” tarkoitetaan tässä henkilökuntaa, joka osaa hoitaa eläimet asianmukaisesti (tiedot ja taidot)
- Mikäli eläinten hoito ei vaikuta asianmukaiselta, voitaisiin kiinnittää huomiota ihmisen hoidettavana olevaan eläinmäärään. Tällöin voitaisiin esimerkiksi tiedustella päivittäiseen eläinten hoitoon kuluvaa aikaa.

4.2. Vasikat on tarkastettava vähintään kaksi kertaa päivässä. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin tarkastukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota kun hoito-olosuhteissa tapahtuu merkittäviä muutoksia. Nautaryhmiä yhdistettäessä tai tuotaessa uusia eläimiä karjaan on erityistä huomiota kiinnitettävä sosiaalisten suhteiden uudelleenmuodostumisesta mahdollisesti aiheutuviin käyttäytymisongelmiin. ESL 5 §; ESA 8 §, 10 §; Vna 592/2010 11 §

- Tarkastustiheys laajahkoilla alueilla → kts. naudat yli 6 kk **4.2.**

4.3. Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylätä. Eläimen sairastuessa tai vahingoittuessa sille on viipymättä annettava tai hankittava asianmukaista hoitoa. Sairauden tai vamman laadun niin edellyttäessä eläin on lopetettava tai teurastettava. Sairas tai vahingoittunut eläin on tarvittaessa sijoitettava erilleen muista eläimistä. ESL 5 §; ESA 11 §

- *Tällöin tilan on oltava asianmukainen ja esimerkiksi eläimen sairaudesta tai vahingoittumisesta aiheutunut lisääntynyt lämmön- tai makuualustan pehmentämisen tarve tulee huomioida.*

4.4. *)Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tuotantoeläimille annetusta lääkinnällisestä hoidosta

Kirjanpitoa elintarviketuotantoa varten pidettävien tuotantoeläinten lääkinnällisestä hoidosta on säilytettävä vähintään **viiden** vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

- *Kirjanpitoa edellytetään kaikesta lääkityksestä, myös ennaltaehkäisevästä lääkinnällisestä hoidosta, jollaiseksi katsotaan esimerkiksi matolääkitys ja rokotukset.*
- *Kirjanpidosta olisi lääkityksen osalta käytävä ilmi ainakin eläimen tai eläinryhmän tunnistustiedot, lääkityksen antopäivämäärä, lääkkeen nimi ja määrä, lääkityksen syy, lääkkeen antopäivämäärä sekä lääkkeen nimi ja määrä.*
- *Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen tarkastettavissa. Kirjanpito voi myös olla osa tilalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää.*
- **)Täydentävien ehtojen osalta lääkinnällisestä hoidosta pidettävä kirjanpito valvotaan elintarvikehygieniatarkastuksen yhteydessä*

4.5. Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tilalla kuolleiden tuotantoeläinten lukumääristä. Kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolmen vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

- *Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa (esim. eläintunnistustietojen mukainen luettelo).*

4.6. *Eläimen lopettaminen on suoritettava mahdollisimman nopeasti ja kivuttomasti. Eläimen saa lopettaa vain lopettamisen osaava henkilö. Nauta saadaan lopettaa Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1099/2009 liitteessä I mainituilla menetelmillä niihin liittyvien vaatimusten mukaisesti. ESL 32 §; (EY) N:o 1099/2009 liite I

- *Käytetty lopetusmenetelmä kirjataan lomakkeelle. Eläinlääkäri tulee tarkastaa, että lopetukseen käytettävä laite on asianmukainen.*

4.7. *Naudan sarven aiheen tuhoaminen alle neljän viikon ikäiseltä vasikalta on sallittu ainoastaan käyttämällä kylmä- tai kuumapolttoa. Polttamiseen käytettävä väline tai laite on pidettävä puhtaana ja toimintakuntoisena. Kuumapolttoa käytettäessä polttoraudan on oltava punaheikuun kuumennettu koko polttamisen ajan ja sillä saa polttaa sarvenaihetta enintään 20 sekunnin ajan. Kutakin sarvenaihetta saa polttaa vain kerran. Polton aikana on huolehdittava siitä, ettei vasikka pääse liikuttamaan päätään. ESL 3 §; ESA 23 §; Vna 592/2010 16 §

5. Ruokinta ja juotto

5.1. (→ 5.6.) Vasikat on ruokittava vähintään kaksi kertaa päivässä.
ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 13 §

5.2. Jokaisen eläimen on saatava ravintoa riittävästi. Ruokinnassa on otettava huomioon kunkin eläimen tarpeet. Rehun on oltava hyvälaatuista ja vasikoille sopivaa. Vasikan on saatava ternimaitoa tai sitä korvaavaa valmistetta mahdollisimman pian syntymän jälkeen, kuitenkin viimeistään kuuden tunnin kuluessa syntymästä. Yli kahden viikon ikäisten vasikoiden on saatava päivittäin korsirehua. Korsirehun määrää on lisättävä siten, että kahdeksan viikon ikäiselle vasikalle annetaan vähintään 50 g ja 20 viikon ikäiselle vasikalle vähintään 250 g korsirehua päivittäin. Rehussa on myös oltava riittävästi rautaa. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 13 §.

Heinä- ja muut ruokintatelineet on sijoitettava siten, että ne ovat kaikkien eläinten ulottuvilla. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 6 §

- *Ryhmässä pidettävillä vasikoilla olisi oltava mahdollisuus syödä yhtä aikaa, jollei niillä ole jatkuvasti tarjolla rehua eikä käytössä ole automaattista ruokintalaitetta.*

5.3. Vasikat juotetaan vähintään kaksi kertaa päivässä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 13 §

5.4. Vasikoiden saatavilla on oltava riittävästi puhdasta vettä. Sairaana tai vahingoittuneen vasikan saatavilla on oltava jatkuvasti puhdasta vettä. Kuitenkin kaikkien vasikoiden saatavilla on kuumalla säällä oltava jatkuvasti puhdasta vettä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 13 §

- *Juotolla olevien vasikoiden saatavilla on oltava vettä tai niiden on voitava tyydyttää nesteen tarpeensa muulla juomalla*
- *Säättä voitaisiin pitää kuumana esimerkiksi lämpötilan ylittäessä hellerajan (25 °C).*

5.5. Vasikoiden pitopaikassa on oltava riittävä määrä juomapaikkoja. Juoma-astiat, kaukalot ja juottolaitteet on sijoitettava vasikoiden pitopaikkaan siten, että ne ovat kaikkien eläinten ulottuvilla. Pihatossa muilla kuin lypsylehmillä on jokaista alkavaa 20 naudan ryhmää kohden oltava vähintään yksi juoma-astia tai juottolaitte kuitenkin siten, että juoma-astioita tai juottolaitteita on yli 10 naudan ryhmälle oltava vähintään kaksi. Mikäli pihatossa käytetään sellaisia juoma-astioita tai juottolaitteita, joista useampi nauta voi juoda samanaikaisesti, on juomapaikkojen määrän vastattava edellä mainittua juoma-astioiden tai juottolaitteiden määrää. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 6 §

Esimerkki:

<i>Nautoja</i>	<i>Juoma-astioita/juottolaitteita vähintään</i>
10	1
11	2
20	2
21	2
30	2
40	2
41	3

Kun vasikoita pidetään ryhmäkarsinoissa, riittävä juomapaikkojen määrä on arvioitava tapauskohtaisesti. Juomapaikkojen riittävyyden arviointiin vaikuttaa esimerkiksi vasikoiden määrä silloin, kun kahdessa karsinassa olevat vasikat

jakavat yhteisen kupin. Heikoimpien ja hierarkiassa alimpana olevien vasikoiden on päästävä myös juomaan. Arviointiin vaikuttaa myös se, millä virtauksella juomakuppiin tulee vettä. Ryhmäkarsinoiden riittävän juomapaikkojen määrän arvioinnissa voisi käyttää apuna yllä olevaa pihatoiden juoma-astioiden määrän vaatimusta. Kts. myös Naudat yli 6 kk, kohta 5.4.

- *Emiensä kanssa olevia vieroittamattomia vasikoita ei tarvitse laskea mukaan, kun arvioidaan riittävää pihatön juomapaikkojen määrää emolehmille ja vasikoille.*

5.6. Mikäli nautojen ruokinta tai juotto toimii pääasiassa koneellisesti, laitteiston toimivuus tarkastetaan päivittäin.

Sellaiset laitteet, joista eläimen terveys ja hyvinvointi riippuvat, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten terveyttä ja hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi, ja jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka. ESL 5 §; ESA 4 §

- *Laitteiden tarkastamisesta ei edellytetä kirjanpitoa*

5.7. Ruokinta- ja juottolaitteistojen häiriöiden varalta käytettävissä on varajärjestelmä

5.8. Rehu ja juomavesi pysyvät puhtaina. Juoma-astiat ja juottolaitteet on pidettävä puhtaina. Virtsa ja ulosteet eivät saa liata rehua tai juomavettä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 13 §

5.9. Jos käytetään automaattisia juotto- tai ruokintalaitteita, vasikat on totutettava niiden käyttämiseen. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 6 §

LIITE B. SIKOJEN HYVINVOINNIN VALVONTA**Täydentävien ehtojen vaatimusryhmä 4.3.**

Sikojen hyvinvoinnin valvonnassa tulee kiinnittää huomiota säännösten siirtymäaikoihin. Eräissä valtioneuvoston asetuksen (629/2012, muut. 458/2013) säännöksissä, joissa on annettu siirtymäaikoja, sovelletaan edelleen kumotun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (14/EEO/2002) vaatimuksia.

1. Pitopaikan yleiset vaatimukset

1.1. Pitopaikan rakennukset ja laitteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Eläinten pitopaikan rakenteet ja laitteet (ml. ruokinta- ja juomalaitteet) on suunniteltava, rakennettava ja huollettava siten, että se on eläimelle turvallinen ja että pitopaikan palovaara ja eläimen karkaamisvaara ovat mahdollisimman vähäisiä. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 629/2012 4 §, 7 §

1.2. Materiaalit, joiden kanssa siat pääsevät kosketuksiin (mm. rakenteet, karsinat ja laitteet), ovat turvallisia, puhdistettavissa perusteellisesti ja desinfioitavissa. Ne on voitava puhdistaa perusteellisesti sekä desinfioida. Pintakäsittelyyn ei saa käyttää puunsuoja-aineita, maaleja tai muita aineita siten, että ne voivat aiheuttaa sialle myrkytyksen.

Sikojen kulkukäytävien ja oviaukkojen on oltava sellaisia, että eläimet pääsevät esteettä liikkumaan ja että eläinten vahingoittumisen vaara on mahdollisimman vähäinen. Ruokinta- ja juomalaitteet on sijoitettava siten, että ne eivät aiheuta sioille vahingoittumisen vaaraa. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 629/2012 4 §, 7 §

1.3. Tilojen ja laitteiden puhtaudesta ja desinfioinnista huolehditaan riittävästi. Eläinsuojat, karsinat, varusteet ja laitteet on pidettävä puhtaina ja tarvittaessa desinfioitava. ESL 4 §; ESA 4 §; Vna 629/2012

1.4. Eläinsuojan lattioiden on oltava sellaiset, että niistä ei aiheudu sioille vahingoittumisen vaaraa. Rakolattian, ritalälattian tai muun reijitetyn lattian on oltava sellainen, että sikojen sorkat eivät tartu kiinni tai muutoin vahingoitu.

Ryhmäkarsinan betonisen rakolattian on täytettävä seuraavat vaatimukset:

Sikaryhmä	Raon leveys tai reiän halkaisija enintään (mm)	Palkin leveysvähintään (mm)
Pikkuporsas	11	50
Vieroitettu porsas	14	50
Kasvatus- ja lihasika	18	80
Emakko ja ensikko	20	80

Lattian raon tai reiän halkaisijassa sekä palkin leveydessä hyväksytään seuraavat mittapoikkeamat¹:

- Alle 40 kg painaville sioille sallittu mittapoikkeama on +/- 2 mm

¹ Lattian raon tai reiän halkaisijassa sekä palkin leveydessä hyväksytään mittapoikkeamat, jotka ovat eurooppalaisen standardin EN 12737:2004+A1:2007 (Betonivalmisosat. Maatalouden rakolattiaelementit, SFS-EN 12737:2004+A1:2007) mukaiset.

- 40 kg ja sen yli painaville sioille sallittu mittapoikkeama on +/- 3 mm

Lattiatyyppi merkitään lomakkeelle.

ESL 4 §; ESA 1 §, 3 §; Vna 629/2012 5 §, liite 1

1.5. Eläinsuojan lattian on oltava sellainen, että nestemäiset eritteet poistuvat asianmukaisesti tai imeytyvät hyvin kuivikkeisiin. Makuualueen on oltava puhdas, kuiva, lämpötilaltaan sioille sopiva ja tarvittaessa asianmukaisesti viemäröity. Jokaisen sian käytettävissä on oltava asianmukainen, puhdas ja kuiva makuupaikka. Jos lattialla ei käytetä kuivikkeita, lattian pinnan on oltava luja, vakaa ja tasainen. ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 629/2012 4 §, 5 §

- *Esimerkiksi pihatön lantakäytävällä voi olla jonkun verran nestemäistä eritettä, mutta sorkat eivät saa upota kokonaan lantaan. Poikkeustilanteet, kuten lantakoneen äkillinen hajoaminen, voidaan ottaa huomioon tilannetta arvioitaessa.*
- *Arvioinnissa tulee huomioida kokonaisuus ja käyttää tapauskohtaista harkintaa. Esimerkiksi muutama hieman märkä/likainen karsina keskikokoisessa muuten puhtaassa sikalassa ei välttämättä edellytä toimenpiteitä, mutta neuvojen antaminen tilalle on suositeltavaa. Sen sijaan, jos tilalla on muutamia erittäin märkiä/likaisia karsinoita, tulisi ryhtyä eläinsuojelulain mukaisiin toimenpiteisiin.*

1.6. *Haittaeläinten torjunnasta on huolehdittava. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 629/2012 4 §

1.7. *Eläinten hoitajan on varauduttava hätätilanteisiin ja hänellä on oltava käytettävissään tarvittavaa pelastus- ja palotorjuntavälineistöä. Eläinsuojassa olevat siat on voitava hätätilanteessa poistaa nopeasti eläintiloista. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 629/2012 4 §

2. Tilavaatimukset

2.1. Sikojen käytettävissä on riittävän tilava, asianmukainen, puhdas ja kuiva makuupaikka. Makuualueen on oltava lämpötilaltaan sioille sopiva ja tarvittaessa asianmukaisesti viemäröity. Jos lattialla ei käytetä kuivikkeita, lattian pinnan on oltava luja, vakaa ja tasainen. Sialla on oltava pitopaikassa erillinen makuu-, ruokinta- ja ulostamisalue.

Samassa pitopaikassa pidettävien eläinten tulee voida asettua pitopaikassaan yhtä aikaa makuulle. Eläimen tulee voida seistä ja levätä luonnollisessa asennossa sekä liikkua. Sikaa ei pidetä kytkyeellä kytkettyinä paikalleen. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §, 3 §, 4 §; Vna 629/2012 1 §, 4 §, 5 §

2.2. Porsituskarsinassa tai -häkissä emakon takana on oltava riittävästi esteetöntä tilaa porsimista varten. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §, 3 §; Vna 629/2012 9 §

2.3. Pikkuporsailla on oltava porsituskarsinassa kiinteäpohjainen, kuiva ja asianmukainen makuualue, johon kaikki pikkuporsaavat mahtuvat yhtä aikaa makuulle. ESL 4 §; ESA 1 §, 3 §; Vna 629/2012 9 §

2.4. Porsituskarsinan tai -häkin on oltava sellainen, että emakko voi imettää porsaitaan vaikeuksitta.

²**Porsituskarsinan lattia-alasta** vähintään puolet on oltava kiinteäpohjaista lattiaa tai sellaista rakolattiaa, rutilälattiaa tai muulla tavoin reijitettyä lattiaa, johon viemäröintiä varten tehtyjen aukkojen osuus on enintään 10 prosenttia pinta-alasta.

ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §, 3 §; Vna 629/2012 9 §

Jos emakoille on käytössä erilaisia pitojärjestelmiä, merkitään rasti kaikkiin tarpeellisiin kohtiin lomakkeelle.

2.5. Jos emakko voi liikkua porsituskarsinassa vapaasti, karsina on varustettava pikkuporsaita emakolta suojaavilla rakenteilla, kuten porsasaidoilla. ESL 3 §; ESA 1 §; Vna 629/2012 9 §

2.6. Ryhmissä pidettävillä sioilla on riittävästi esteetöntä lattiapinta-alaa. Vieroitettujen porsaiden, lihasikojen ja kasvatussikojen ryhmäkarsinan esteettömän lattia-alan vaatimukset (ESL 4 §; ESA 1 §; 14/EEO/2002 1.5.1.; Vna 629/2012 5 §, Vna 458/2013 liite 2):

Siirtymäaika: 1.1.2013 toiminnassa olleeseen sikalaan sovelletaan taulukon A. tilavaatimuksia 31.12.2017 saakka ja 1.1.2018 alkaen noudatetaan taulukon B. vaatimuksia. Kuitenkin 1.1.2013 jälkeen peruskorjattavan sikalan tai sen osaston ja rakennettavan uuden sikojen pitopaikan on täytettävä taulukon B vaatimukset, kun peruskorjaus tai uusi pitopaikka on valmistunut.

Taulukko A. Esteetöntä lattia-alaa sikaa kohden on oltava vähintään:

Sian paino (kg)	Lattiapinta-ala (m ² /eläin)
alle 10	0,15
10 – 20	0,20
20 – 30	0,30
30 – 50	0,40
50 – 85	0,55
85 - 110	0,65
yli 110	1,00

Taulukko B. Esteetöntä lattia-alaa sikaa kohden on oltava vähintään³:

Sian paino (kg)	Lattiapinta-ala (m ² /eläin)
enintään 30	0,40
yli 30, mutta enintään 40	0,50
yli 40, mutta enintään 60	0,60
yli 60, mutta enintään 110	0,90
yli 110, mutta enintään 130	1,00
yli 130	1,20

² 1.1.2013 toiminnassa olevaan sikalaan sovelletaan vaatimusta 1.1.2028 alkaen. Kuitenkin 31.12.2012 jälkeen peruskorjattavan sikalan tai sen osaston ja rakennettavan uuden sikojen pitopaikan on täytettävä ko. vaatimukset, kun peruskorjaus tai uusi pitopaikka on valmistunut.

³ 1.1.2013 toiminnassa olevaan sikalaan sovelletaan ao. tilavaatimuksia 1.1.2018 alkaen. Kuitenkin 31.12.2012 jälkeen peruskorjattavaan sikalaan tai sen osastoon ja rakennettavaan uuteen sikojen pitopaikkaan sovelletaan taulukon vaatimuksia, kun peruskorjaus tai uusi pitopaikka on valmistunut.

Vieroitettujen porsaiden, lihasikojen ja kasvatussikojen ryhmäkarsinan lattia-alasta vähintään kaksi kolmasosaa on oltava kiinteäpohjaista lattiaa tai sellaista rakolattiaa, rutilätlattiaa tai muulla tavoin reijitettyä lattiaa, johon viemärointiä varten tehtyjen aukkojen osuus on enintään 10 prosenttia pinta-alasta.⁴

Samassa karsinassa pidettävien eläinten vaatima lattiapinta-ala tulee mitata ja laskea. Eläinten painoluokan mukainen pinta-alavaatimus kerrotaan kyseiseen painoluokkaan kuuluvien eläinten lukumäärällä. Jos samassa karsinassa pidetään eri painoluokkiin kuuluvia eläimiä, lasketaan näiden vaatimat pinta-alat yhteen. Tulosta verrataan eläinten käytössä olevaan lattiapinta-alaan.

Esimerkki:

Karsinassa pidetään sikoja seuraavasti:

40 kg painoisia sikoja 5 kpl

60 kg painoisia sikoja 5 kpl

Kyseisten eläinten käytettävissä olevan lattiapinta-alan on oltava yhteensä vähintään:

$$5 \times 0,40 \text{ m}^2 + 5 \times 0,55 \text{ m}^2 = 4,75 \text{ m}^2$$

Emakoiden ja ensikoiden ryhmäkarsinassa on oltava esteetöntä lattian kokonaispinta-alaa emakkoa kohden vähintään 2,25 m² ja ensikkoa kohden vähintään 1,64 m². Tästä lattian kokonaispinta-alasta vähintään 1,3 m² emakkoa ja vähintään 0,95 m² ensikkoa kohden on oltava yhtenäistä kiinteäpohjaista lattiaa tai sellaista rakolattiaa, rutilätlattiaa tai muulla tavoin reijitettyä lattiaa, johon viemärointiä varten tehtyjen aukkojen osuus on:

- enintään 15 % pinta-alasta⁴ (1.1.2013 toiminnassa olleet sikalat, joita ei peruskorjattu)
tai
- enintään 10 % pinta-alasta⁴ (31.12.2012 jälkeen peruskorjatut ja uudet sikalat).

Jos eläimiä pidetään alle kuuden eläimen ryhmässä, eläinten käytettävissä olevan esteettömän lattian kokonaispinta-alan on oltava 10 % suurempi kuin eläinryhmän tarvitsema laskennallinen pinta-ala osoittaa. Vähintään 40 eläimen ryhmässä pidettävien eläinten käytettävissä olevaa esteetöntä lattian kokonaispinta-alaa voidaan pienentää 10 %.

Emakoiden ja ensikoiden ryhmäkarsinan seinämien pituuden on oltava yli 2,8 metriä. Jos ryhmäkarsinassa pidetään alle kuuden eläimen ryhmää, karsinan seinämien pituuden on kuitenkin oltava yli 2,4 metriä.

Esteetön pinta-ala

⁴ 1.1.2013 toiminnassa olevaan sikalaan sovelletaan vaatimusta 1.1.2028 alkaen. Kuitenkin 31.12.2012 jälkeen peruskorjattavan sikalan tai sen osaston ja rakennettavan uuden sikojen pitopaikan on täytettävä ko. vaatimukset, kun peruskorjaus tai uusi pitopaikka on valmistunut.

- *Esteettömällä lattiapinta-alalla tarkoitetaan alaa, jolla eläin voi seistä ja liikkua esteettä. Sellaisia lattiakohtia, joissa syöttö- tai juottolaitteet tai muut rakenteet estävät alla olevan lattia-alan käyttämisen, ei lueta mukaan lattian pinta-alaan.*
- Uusissa tai 31.12.2012 jälkeen peruskorjatuissa sikaloissa esteettömään lattian kokonaispinta-alaan ei lasketa mukaan ruokinta- tai makuuhäkkien alla olevaa lattia-alaa⁵.
- 1.1.2013 toiminnassa olleissa sikaloissa⁵ esteettömään lattian kokonaispinta-alaan luetaan mukaan ruokintahäkki- ja makuuparsijärjestelmien makuualue, jossa eläin voi myös syödä ja juoda. Tällöin eläimillä tulee kuitenkin aina halutessaan olla mahdollisuus päästä makuu- ja ruokinta-alueelta yhteiselle liikkumis- ja ulostamisalueelle.

Vaatimukset, jotka koskevat sikojen pitoa ryhmissä ja emakoiden ensikoiden pitoa kääntymisen estävissä häkeissä

Sikojen on pidettävä ryhmässä, jollei ryhmästä erottamiseen ole eläinlääketieteellistä tai eläinten vihamieliseen käyttäytymiseen liittyvää syytä. Syyn poistuttua sika on sijoitettava takaisin ryhmään. Emakko tai ensikko saadaan kuitenkin pitää erillään ryhmästä aikana, joka alkaa viikkoa ennen odotettua porsimista ja päättyy neljän viikon kuluttua porsimista seuraavasta astutuksesta tai siemennyksestä, joka johtaa tiineyteen. Lisäksi karjua saadaan pitää yksittäiskarsinassa, jossa se voi kääntyä ympäri.

Emakoiden ja ensikoiden yksittäishäkkien lattia-alasta vähintään puolet on oltava kiinteäpohjaista tai sellaista rakolattiaa, ritilälattiaa tai muulla tavoin reijitettyä lattiaa, johon viemäröintiä varten tehtyjen aukkojen osuus on enintään 10 prosenttia pinta-alasta⁵.

ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 629/2012 3 §, 8 §, 10 §, 14/EEO/2002 1.7.

2.7. Ulkotarha on turvallinen ja pysyy sopivan kuivana. Jos sioilla on mahdollisuus päästä ulos liikkumaan, eläinsuojasta ulkotarhaan tai laitumelle johtavien kulkuteiden on oltava sioille turvallisia. ESL 4 §; ESA 1 §, 6 §; Vna 629/2012 12 §,

2.8. Ulkotarhan ja laitumen aidat ovat sioille sopivasta materiaalista, turvallisia sekä hyvässä kunnossa. Aidat on pidettävä hyvässä kunnossa siten, että estetään sikojen vahingoittuminen ja karkaaminen. Sähköistetyt aidat on rakennettava sellaisiksi ja pidettävä kunnossa siten, että niistä ei aiheudu sioille tarpeetonta kärsimystä. Jos sioilla on mahdollisuus päästä ulos liikkumaan, eläinsuojasta ulkotarhaan tai laitumelle johtavien kulkuteiden on oltava sioille turvallisia. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 629/2012 12 §

2.9. Sioilla on tarvittaessa oltava pääsy sopivaan säänsuojaan. Ulkotarhassa olevilla eläimillä on oltava riittävä suoja epäsuotuisia sääoloja vastaan. Säänsuojassa on

⁵ 1.1.2013 toiminnassa olevaan sikalaan sovelletaan vaatimusta 1.1.2028 alkaen. Kuitenkin 31.12.2012 jälkeen peruskorjattavan sikalan tai sen osaston ja rakennettavan uuden sikojen pitopaikan on täytettävä ko. vaatimukset, kun peruskorjaus tai uusi pitopaikka on valmistunut.

oltava sopivat makuupaikat kaikille eläimille. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §, 6 §, 7 §; Vna 629/2012 6 §, 12 §

2.10. Ulkona pidettävien eläinten eristämistä ja hoitoa varten on asianmukaiset tilat. ESL 5 §; ESA 7 §, 11§

2.11. Karjun karsinassa on oltava esteetöntä lattia-alaa vähintään 6 m². Tästä alasta vähintään 4 m² on oltava kiinteäpohjaista lattiaa tai sellaista rakolattiaa, ritilälattiaa tai muulla tavoin reijitettyä lattiaa, johon viemäröintiä varten tehtyjen aukkojen osuus on enintään 10 prosenttia pinta-alasta⁶. Jos karsinaa käytetään myös astutukseen, esteetöntä lattiapinta-alaa on oltava vähintään 10 m². ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 629/2012 5 §, 11 §; 14/EEO/2002 1.8.1.

- *Mikäli astutukseen käytettävän karsinan pinta-ala on alle 10 m², mutta karsina voidaan astutuksen ajaksi, esim. väliseinä poistamalla, laajentaa lantakäytävälle, voidaan lantakäytävän osuus laskea esteettömäksi pinta-alaksi. Tällöin kuitenkin lantakäytävän rako- tai ritilälattian rakojen osuus saa olla:*

- enintään 15 % (1.1.2013 toiminnassa olleet sikalat, joita ei peruskorjattu)

tai

- enintään 10 % (31.12.2012 jälkeen peruskorjatut ja uudet sikalat) karsinan pinta-alasta.

2.12. *Astutuskarsinan on oltava kiinteäpohjainen ja sopivasti kuivitettu. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 629/2012 5 §

3. Eläinsuojan olosuhteet

3.1. Eläinsuojan lämpötilan on oltava sioille sopiva. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §; Vna 629/2012 6 §

- *Lämpötilan sopivuutta voi arvioida esimerkiksi eläinten asennon tai käyttäytymisen avulla (makuuasento, eläinten hakeutuminen yhteen tai erilleen makaamaan, tärinä).*

3.2. Valaistuksen on oltava sioille sopiva ja riittävä eläinten asianmukaiseen tarkastamiseen ja hoitamiseen. Valaistuksen voimakkuuden on oltava sikojen pitopaikassa vähintään 40 luksia ainakin 8 tunnin ajan päivässä. Kaikissa sikojen pitopaikan osastoissa on oltava myös luonnonvaloa⁷. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §; Vna 629/2012 6 §;

⁶ 1.1.2013 toiminnassa olevaan sikalaan sovelletaan vaatimusta 1.1.2028 alkaen. Kuitenkin 31.12.2012 jälkeen peruskorjattavan sikalan tai sen osaston ja rakennettavan uuden sikojen pitopaikan on täytettävä ko. vaatimukset, kun peruskorjaus tai uusi pitopaikka on valmistunut.

⁷ 1.1.2013 toiminnassa olevaan sikalaan sovelletaan vaatimusta 1.1.2018 alkaen. Kuitenkin 31.12.2012 jälkeen peruskorjattavan sikalan tai sen osaston ja rakennettavan uuden sikojen pitopaikan on täytettävä ko. vaatimukset, kun peruskorjaus tai uusi pitopaikka on valmistunut.

- *Tarvittaessa valon voimakkuus mitataan luksimittarilla. Tällöin mittaus tulisi tehdä useasta kohtaa ja laskea tulosten keskiarvo. Mitattaessa laitteen mittauspisteen tulisi osoittaa ylöspäin (ei lattiaan).*
- *Luonnonvalo voi tulla toisen osaston läpi. Luonnonvalon tulee kuitenkin yltää kaikille osaston sioille.*

3.3. Eläinsuojan ilmanvaihdon on oltava sellainen, että ilman virtausnopeus, ilman kosteus, pölyn määrä tai haitallisten kaasujen pitoisuudet eivät kohoa haitallisen korkeiksi. ESL 3§, 4 §; ESA 2 §; Vna 629/2012 6 §

- *Aistinvaraisen arvion lisäksi ilman laadun arvioinnin tukena olisi hyvä käyttää siihen soveltuvia mittauslaitteita. Työtehoseura on tehnyt sikalan ilmanvaihdon toimivuustestin: <http://www.tts.fi/index.php/sikalan-ilmanvaihdon-toimivuustesti>*

3.4. Jos eläinten terveys ja hyvinvointi on riippuvainen koneellisesta ilmanvaihtojärjestelmästä, eläinsuojassa on oltava mahdollisuus eläinten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta riittävän ilmanvaihdon järjestämiseen myös koneellisen ilmanvaihtojärjestelmän häiriöiden aikana. Koneellisessa ilmanvaihtojärjestelmässä on tällöin oltava hälytysjärjestelmä, joka antaa hälytyksen toimintahäiriön sattuessa. Hälytysjärjestelmän toimivuus on testattava säännöllisesti. ESL 4 §, ESA 2 §; Vna 629/2012 6 §

Koneellisia ilmanvaihtojärjestelmiä ovat:

- Alipaine, jossa poistoilma poistuu rakennuksesta koneellisesti
- Ylipaine, jossa tuloilma tulee rakennukseen koneellisesti
- Tasapaine, jossa sekä poisto- että korvausilma siirtyy koneellisesti

Hälytysjärjestelmän tarve

Sikaloissa, joissa on koneellinen ilmanvaihto, on yleensä alipaineilmanvaihto. Sähkökatkon tai koneen rikkoutumisen yhteydessä painovoimainen ilmanvaihto voi olla riittävä, mikäli ilmanvaihtokanavissa on tarpeeksi vetoa. Hälytyslaitteistoa ei siis tarvita, jos rinnalla on toimiva painovoimainen (luonnollinen) varailmanvaihto.

*Silloin kun ilmanvaihdon hälytysjärjestelmä tarvitaan, se on oltava, vaikka varavoima käynnistyisi automaattisesti sähkökatkoksen aikana. Toimintahäiriön sattuessa tapahtuva **hälytys voi olla** esimerkiksi syttyvä valo- tai äänimerkki tai puhelimeen tuleva ilmoitus.*

Varajärjestelmä

Koneellisen ilmanvaihdon häiriötilanteessa riittävä ilmanvaihto voidaan järjestää esimerkiksi ovia, ikkunoita tai tuuletusaukkoja avaamalla. Ilmanvaihdon toimivuutta voi testata tarkastuksen yhteydessä esimerkiksi katkaisemalla ilmanvaihto vähäksi aikaa. Tällöin tarkastaja voi arvioida ilmavaihdon riittävyttä aistinvaraisesti sekä selvittää esim. "talouspaperitestin" avulla ilman tulo- tai poistoaukkojen riittävyttä ja toimivuutta.

Hälytysjärjestelmän toimivuuden testaamisesta ei vaadita kirjanpitoa.

3.5. Siat eivät saa jatkuvasti olla alttiina melulle, joka ylittää 65 desibeliä. ESL 4 §; ESA 2 §; Vna 629/2012 6 §

4. Hyvinvoinnista huolehtiminen

4.1. * Hoidossa olevan eläimen terveydestä ja yleisestä hyvinvoinnista sekä eläimen puhtaudesta ja sen tarvitsemasta muusta keuhonhoidosta on huolehdittava. Sikojen sorkat on tarkastettava riittävän usein ja hoidettava tarvittaessa. Tarvittaessa makuualue on kuivutettava. *Tilalla on riittävästi pätevää henkilökuntaa huolehtimassa eläimistä.* ESL 4 §; 5 §, ESA 4 §; 8 §, 10 §; Vna 629/2012 5 §, 13 §

- *Eläimen on saatava hoitoa esimerkiksi silloin kun eläimellä on selkeä loisongelma ja esimerkiksi emakoille tulisi tarvittaessa suorittaa ulko- ja sisäloisten häätö.*
- *"Pätevällä" tarkoitetaan tässä henkilökuntaa, joka osaa hoitaa eläimet asianmukaisesti (tiedot ja taidot)*
- *Mikäli eläinten hoito ei vaikuta asianmukaiselta, voitaisiin kiinnittää huomiota ihmisen hoidettavana olevaan eläinmäärään. Tällöin voitaisiin esimerkiksi tiedustella päivittäiseen eläinten hoitoon kuluva aikaa.*
- *Sikojen puhtauden arvioinnissa voi soveltuvin osin käyttää apuna nautojen ohjetta (→ naudat 4.1.)*

4.2. Eläimen kunto ja terveydentila sekä hyvinvointi on tarkastettava vähintään kerran päivässä ja tarvittaessa useamminkin. Sika on tarkastettava yksilöllisesti, jos se yleistarkastuksen perusteella on tarpeen. Erityistä huomiota asiaan on kiinnitettävä tiineyden loppuvaiheessa, porsimisen aikana, imetysaikana tai kun hoito-olosuhteissa tapahtuu merkittäviä muutoksia. ESL 5 §; ESA 10 §; Vna 629/2012 13 §

4.3. Sikojen on pitopaikassaan voitava nähdä muita sikoja ja niillä on oltava mahdollisuus sosiaaliseen kanssakäymiseen. Emakoita ja ensikoita voidaan pitää viikon ajan ennen odotettua porsimista ja porsimisen ajan siten, ettei niillä ole näköyhteyttä muihin sikoihin. Karjun on pitopaikassaan voitava haistaa, kuulla ja nähdä muita sikoja. ESL 3 §; Vna 629/2012 4 §; 11 §

4.4. Sikojen saatavilla on oltava jatkuvasti riittävä määrä sellaista materiaalia, joka ei vaaranna eläinten terveyttä ja jonka avulla siat voivat toteuttaa lajinomaisia käyttäytymistarpeitaan, kuten tonkimista ja tutkimista. ESL 3 §; Vna 629/2012 13 §

- *Sopivana tonkimis- ja tutkimismateriaalina voidaan pitää esimerkiksi olkea, heinää, puuta, sahajauhoa, turvetta tms.*
- *Kutterinpurua, turvetta, olkea tms. tulee olla niin paljon, että siat voivat muodostaa materiaalista pieniä kasoja.*
- *Mikäli em. ei ole mahdollista (esim. lannanpoistojärjestelmän tukkiutumisen vuoksi) sioilla tulee olla jatkuvasti tutkimismateriaalia eli "leluja" (palloja, halkoja, luonnonköyttä, ketjuja yms.), joita tulisi vaihdella mahdollisimman usein. **Tämän lisäksi** sioille tulisi tarjota vähintään kaksi kertaa päivässä olkea, heinää, sanomalehtiä, tms. manipuloitavaa materiaalia, mikä tyydyttää sian pureskelu- ja tonkimistarvetta.*

4.5. Eri sikaryhmien yhdistämistä on vältettävä. ESL 3 §; Vna 629/2012 14 §

4.6. Sikaryhmiä yhdistettäessä tai tuotaessa uusia eläimiä ryhmään on erityistä huomiota kiinnitettävä sosiaalisten suhteiden uudelleenmuodostumisesta mahdollisesti aiheutuviin käyttäytymisongelmiin. Sioilla on oltava riittävästi

mahdollisuuksia piiloutua ja väistää muita sikoja. Jos sikaryhmässä havaitaan merkkejä kovista tappeluista, on ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin syiden selvittämiseksi ja tappeluiden estämiseksi.

Sioilla on oltava riittävästi mahdollisuuksia piiloutua ja väistää muita sikoja. Sikaryhmiä yhdistettäessä rauhoittavia lääkkeitä saadaan käyttää vain erityisestä syystä ja eläinlääkärin valvonnassa. ESL 3 §; Vna 629/2012 14 §

- *Tappeluista estäviä toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi tutkimis- ja tonkimismateriaalin lisääminen ja niiden vaihtelevuus.*
- *Mahdollisista toimenpiteistä normaalista käyttäytymisestä poikkeavien tappeluiden estämiseksi annetaan selvitys kohdassa lisätietoja*

4.7. Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylätä. Eläimen sairastuessa tai vahingoittuessa sille on viipymättä annettava tai hankittava asianmukaista hoitoa. Sairauden tai vamman laadun niin edellyttäessä eläin on lopetettava tai teurastettava. Sairas tai vahingoittunut eläin on tarvittaessa sijoitettava asianmukaiseen tilaan erilleen muista eläimistä. Jos sika joudutaan eläinlääketieteellisestä tai eläinten vihamieliseen käyttäytymiseen liittyvästä syystä erottamaan ryhmästä, sen on voitava kääntyä yksittäiskarsinassaan helposti ympäri, jollei eläinlääketieteellisestä syystä muuta johdu. ESL 5 §; ESA 11 §; Vna 629/2012 3 §, 4 §

- *Tällöin tilan on oltava asianmukainen ja esimerkiksi eläimen sairaudesta tai vahingoittumisesta aiheutunut lisääntynyt lämmön- tai makuualustan pehmentämisen tarve tulee huomioida.*

4.7.1* Sikojen pitopaikassa on oltava sairaita, vahingoittuneita tai muusta syystä toisista sioista erotettuja sikoja varten tilaa vähintään 5 % sikojen pitopaikan kokonaiseläinmäärän tilantarpeesta⁸. Vna 629/2012 4 §

4.8. *) Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tuotantoeläimille annetusta lääkinnällisestä hoidosta. Kirjanpitoa elintarviketuotantoa varten pidettävien tuotantoeläinten lääkinnällisestä hoidosta on säilytettävä vähintään viiden vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

- *Kirjanpitoa edellytetään kaikesta lääkityksestä, myös ennaltaehkäisevästä lääkinnällisestä hoidosta, jollaiseksi katsotaan esimerkiksi matolääkitys ja rokotukset.*
- *Kirjanpidosta olisi lääkityksen osalta käytävä ilmi ainakin eläimen tai eläinryhmän tunnistustiedot, lääkityksen syy, lääkityksen antopäivämäärä sekä lääkkeen nimi ja määrä.*
- *Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen tarkastettavissa. Kirjanpito voi myös olla osalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää.*
- **) Täydentävien ehtojen osalta lääkinnällisestä hoidosta pidettävä kirjanpito valvotaan elintarvikehygieniatarkastuksen yhteydessä*

⁸ 1.1.2013 toiminnassa olevaan sikalaan sovelletaan vaatimusta 1.1.2018 alkaen. Kuitenkin 31.12.2012 jälkeen peruskorjattavan sikalan tai sen osaston ja rakennettavan uuden sikojen pitopaikan on täytettävä ko. vaatimukset, kun peruskorjaus tai uusi pitopaikka on valmistunut.

4.9. Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tilalla kuolleiden tuotantoeläinten lukumääristä. Kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolmen vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

- *Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa (esim. eläintunnistustietojen mukainen luettelo). Se voi olla myös osa laatuvarmistusta.*

4.10. Porsivalle emakolle ja ensikolle on annettava viikkoa ennen odotettua porsimista riittävästi sopivaa materiaalia pesäntekoa varten. ESL 3 §; Vna 629/2012 16 §

- *Sopivana pesäntekomateriaalina voidaan pitää esimerkiksi olkea, risuja tai köysinippuja*
- *Voimakas pesäntekotarve käynnistyy noin 1 vrk ennen porsimista.*

4.11. Pikkuporsilla on tarvittaessa asianmukainen lämmitin. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §, 2 §; Vna 629/2012 9 §

4.12. Jos emakko tai ensikko laitetaan porsimishäkkiin, eläin on puhdistettava perusteellisesti ennen häkkiin laittamista. ESL 5 §; ESA 8 §; Vna 629/2012 16 §

4.13. Porsaiden kulmahampaiden katkaisua tai hiomista ei saa suorittaa rutiininomaisena toimenpiteenä. Kulmahampaan terävän kärjen katkaisu tai hiominen on sallittua vain, jos pitopaikassa esiintyy emakoiden nisävaurioita ja ennen toimenpiteen suorittamista porsaiden pito-olosuhteita ja hoitoa parantamalla on pyritty estämään nisävaurioiden esiintyminen. Porsaiden on toimenpidettä suoritettaessa oltava alle 8 päivän ikäisiä, ja toimenpiteen saa suorittaa sellainen henkilö, jolla on riittävät tiedot toimenpiteen suoritustekniikasta sekä taito toimenpiteen suorittamiseksi. Toimenpiteeseen käytettävien pihtien tai hiomalaitteen on oltava tarkoitukseen sopivia, puhtaita sekä toimintakuntoisia. Kulmahampaaseen on jäätävä eheä ja sileä pinta. ESL 7 §; ESA 23 §

4.14. Enintään 7 päivän ikäisen sian kastointi on sallittu ainoastaan avoimella leikkausmenetelmällä kudoksia repimättä ja sellaisen henkilön suorittamana, jolla on riittävät tiedot toimenpiteen suoritustekniikasta sekä taito toimenpiteen suorittamiseksi. Toimenpiteeseen käytettävien välineiden on oltava tarkoitukseen sopivia, puhtaita ja toimintakuntoisia. Yli 7 päivän ikäisen porsaan saa kastroida ainoastaan eläinlääkäri käyttäen asianmukaista anestesiaa ja kivunlievitystä ja vain silloin, kun se on eläimen sairauden tai muun siihen verrattavan syyn vuoksi tarpeellista. ESL 7 §; ESA 23 §

4.15. Alle 28 päivän ikäistä pikkuporsasta ei saa vieroittaa emakosta, jollei vieroittaminen ole välttämätöntä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta. Jos porsaat siirretään erityisesti tähän tarkoitukseen varattuihin emakoiden tiloista erillisiin tiloihin, jotka tyhjennetään, puhdistetaan perusteellisesti ja desinfioidaan ennen uuden porsasryhmän tuloa, saadaan porsaat kuitenkin vieroittaa emakosta jo 21 päivän ikäisenä. ESL 3 §; ESA 8 §; Vna 629/2012 17 §

4.16. Sian häntää ei ole katkaistu siten, että on vahingoitettu ihoa ja sen alaisia kudoksia. Sialle on tehty kipua aiheuttavia toimenpiteitä vain sallituista syistä. ESL 7 §; ESA 14 §, 23 §

4.17. *Eläimen lopettaminen on suoritettava mahdollisimman nopeasti ja kivuttomasti. Eläimen saa lopettaa vain lopettamisen osaava henkilö. Sika saadaan lopettaa Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1099/2009 liitteessä I mainituilla menetelmillä niihin liittyvien vaatimusten mukaisesti. ESL 32 §; (EY) N:o 1099/2009 liite I

- *Käytetty lopetusmenetelmä kirjataan lomakkeelle. Eläinlääkärin tulee tarkastaa, että lopetukseen käytettävä laite on asianmukainen*

4.18. *Eläimen haltijan hallussa olevan sian saa keinosiementää eläimen haltija ja tämän palveluksessa oleva, jos siementäjä on suorittanut kyseisen eläinlajin keinosiementämisen ammattitaitovaatimukset sisältävän tutkinnon osan. ESL 29 §

- *Keinosiementämisen ammattitaitovaatimukset sisältävä tutkinnon osa sisältyy esimerkiksi tuotantoeläinten hoidon ja hyvinvoinnin ammattitutkinnon perusteisiin.*

5. Ruokinta ja juotto

5.1. Siat on ruokittava vähintään kerran päivässä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 629/2012 15 §

5.2. Jokaisen eläimen on saatava ravintoa riittävästi. Ruokinnassa on otettava huomioon kunkin eläimen tarpeet. Rehun on oltava hyvälaatuista, sioille ravintoainekoostumukseltaan sopivaa ja riittävän energiapitoista. Joutilaille emakoille ja ensikoille on annettava lisäksi riittävästi täyttävää ja kuitupitoista rehua näläntunteen ja pureskelutarpeen tyydyttämiseksi. Porsaiden totuttaminen vieroituksen jälkeiseen rehuun on aloitettava riittävän aikaisin ennen vieroitusta ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 629/2012 15 §; 17 §

- *Vaikka ravinnontarpeet täyttyvät, voivat joutilaat emakot ja ensikot tuntea nälkää. Täyttävä ja kuitupitoinen rehu lisää kylläisyyden tunnetta. Joutilaiden emakoiden ja ensikoiden pureskelutarpeen tyydyttämiseksi tulisi antaa riittävästi kuitupitoista rehua esim. heinää tai olkea muun ruokinnan lisänä.*

5.3. Ryhmässä pidettävien sikojen on voitava syödä yhtä aikaa, jollei rehua ole jatkuvasti tarjolla tai jollei ruokintaan käytetä automaattista siat yksittäin ruokkivaa ruokintalaitetta. Ryhmissä pidettävien emakoiden ja ensikoiden ruokinta on järjestettävä siten, että kaikki eläimet saavat rehua silloinkin, kun muita rehusta kilpailevia eläimiä on paikalla. Ruokinta-astiat ja -kaukalot on sijoitettava siten, että ne ovat kaikkien eläinten ulottuvilla.

Sikojen ruokintaan käytettävän ruokintakaukalon pituus sikaa kohden:

Sian paino (kg)	Ruokintakaukalon reunan pituus vähintään/ sika (cm)
< 25	15
25 – 50	25
>50	30

ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 629/2012 7 §, 15 §, liite 3

- *Automaattisella ruokintalaitteella tarkoitetaan tässä sellaista ruokintalaitetta, jonka avulla kaikki eläimet saavat riittävästi rehua siten, että siitä ei synny ruokintatilanteessa tarpeetonta kilpailua.*

- *Jatkuvasti tarjolla tarkoittaa, että eläinten saatavilla on rehua 24 h vuorokaudessa.*
- *Jos rehua on jatkuvasti tarjolla, rehukaukalon mittojen ei tarvitse täyttyä.*

5.4. Yli kahden viikon ikäisten sikojen saatavilla on oltava jatkuvasti riittävästi raikasta ja puhdasta vettä. Sikojen pitopaikassa on oltava riittävä määrä juomapaikkoja. Vesiastiat, kaukalot ja juottolaitteet on sijoitettava sikojen pitopaikkaan siten, että ne ovat kaikkien eläinten ulottuvilla eivätkä ole niille vaarallisia. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 629/2012 7 §, 15 §

5.5. Sellaiset laitteet, joista eläimen terveys ja hyvinvointi riippuvat, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Sellaiset viat, jotka vaarantavat eläinten terveyttä ja hyvinvointia, on korjattava välittömästi. Jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka. ESL 5 §; ESA 4 §

5.6. Ruokinta- ja juottolaitteistojen häiriöiden varalta on käytettävissä varajärjestelmä

- *Varajärjestelmä voi olla esimerkiksi käsin tapahtuva ruokinta tai juotto*

5.7. Juoma-astiat ja juottolaitteet on pidettävä puhtaina. Virtsa ja ulosteet eivät saa liata rehua tai juomavettä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 629/2012 15 §

5.8. Jos käytetään automaattisia juotto- tai ruokintalaitteita, siat on totutettava niiden käyttämiseen. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 7 §

LIITE C. MUNIVIEN KANOJEN HYVINVOINNIN VALVONTA (HÄKKIKANALAT)**Täydentävien ehtojen vaatimusryhmä 4.4.**

Tässä ohjeessa tarkoitetaan munivalla kanalla *Gallus gallus* -lajiin kuuluvaa munintakypsää kanaa, jota pidetään elintarvikkeiksi tarkoitettujen munien tuotantoa varten, emolla isovanhempais- tai vanhempaispolven kanaa ja kananpoikasella munivaksi kanaksi tai munivan kanan emoksi kasvatettavaa kanaa, joka ei ole vielä munintakypsä. Vna 673/2010 2 §

Tarkastukset tulisi pyrkiä ajoittamaan pääsääntöisesti munintakauden loppupuolelle, viikosta 35 alkaen.

Mikäli tilalla on sekä häkki- että avokanaloita, tallennetaan molempien pitomuotojen tulokset erikseen Elviin.

Täydentävien ehtojen valvonnassa emokanat ja kananpoikaset (isovanhempais- ja vanhempaispolvet) valvotaan kuten munintalakanatkin, mikäli niitä tilalla on.

1. Pitopaikan yleiset vaatimukset

1.1. Pitopaikan rakennukset ja laitteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Eläinten pitopaikan rakenteet ja laitteet (ml. ruokinta- ja juomalaitteet) on suunniteltava, rakennettava ja huollettava siten, että se on eläimelle turvallinen ja että pitopaikan palovaara ja eläimen karkaamisvaara ovat mahdollisimman vähäisiä. Kanojen pitopaikan on oltava materiaaleiltaan, rakenteiltaan ja muilta ominaisuuksiltaan sellainen, että kanojen vahingoittumisen vaara on mahdollisimman vähäinen. Kanojen pitoon, juottoon tai ruokintaan tarkoitetuista laitteista tai välineistä ei saa aiheutua kanoille vahingoittumisen vaaraa. Kanahäkin oviaukon on oltava kooltaan, rakenteeltaan ja muodoltaan sellainen, että kana voidaan poistaa häkistä ilman, että sille aiheutuu tarpeetonta kärsimystä tai vahingoittumisen vaaraa. Päällekkäin sijoitettavat kerrokset on rakennettava ja sijoitettava siten, että kanojen ulosteet eivät putoa alempiin kerroksiin. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 673/2010 3 §, 5 §

1.2. Kanojen pitoon tarkoitettujen eläinsuojien, häkkien sisäpintojen ja kanojen pitoon tarkoitettujen varusteiden sekä laitteiden ja materiaalien, joiden kanssa kanat pääsevät kosketuksiin, on oltava helposti puhtaana pidettäviä ja desinfioitavissa ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 673/2010 3 §

1.3. Tilojen ja laitteiden puhtaudesta ja desinfioinnista huolehditaan riittävästi. Eläinsuojat, häkit, varusteet ja laitteet on pidettävä puhtaina ja hyvässä kunnossa siten, että ne eivät vahingoita lintuja eivätkä vaaranna niiden terveyttä tai hyvinvointia. Kuolleet kanat on poistettava pitopaikasta päivittäin. Kaikki tilat, laitteet ja välineet, joiden kanssa munivat kanat ovat kosketuksissa, on puhdistettava ja desinfioitava säännöllisesti ja aina, kun tila tyhjennetään ja ennen kuin uusi kanaerä tuodaan sisään. ESL 4 §; ESA 4 §; Vna 673/2010 3 §.

1.4. Kanojen pitopaikan lattian tai pohjan on oltava kanoille sopivasta materiaalista sekä sellainen, että se ei aiheuta linnuille vahingoittumisen vaaraa. Lattian tai pohjan on oltava sellainen, että se tukee riittävästi linnun jalkojen jokaista

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

OTANTAAN PERUSTUVAT ELÄINSUOJELUTARKASTUKSET JA TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN ELÄINTEN HYVINVOINTIALVONTA

eteenpäin osoittavaa kynttä. Jos kanoja pidetään verkkopohjalla, verkon langan paksuuden on oltava vähintään 2,0 mm. ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 673/2010 3 §

1.5. *Haittaeläinten torjunnasta on huolehdittava. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 673/2010 3 §

2. Tilavaatimukset

2.1. Eläinten pitopaikan on oltava riittävän tilava. Eläimen on voitava pitopaikassaan seistä ja levätä luonnollisessa asennossa sekä liikkua. Eläimen tulee voida pitopaikassaan nousta makuulta luonnollisella tavalla. Samassa pitopaikassa pidettävien eläinten tulee voida pitopaikassaan asettua yhtä aikaa makuulle. ESL 4 §; ESA 1 §, 3 §

Kutakin häkissä olevaa kanaa kohden on oltava tilaa vähintään 750 cm², josta käytettävissä olevaa alaa on oltava kanaa kohden vähintään 600 cm². Häkin kokonaispinta-alan on kuitenkin oltava vähintään 2000 cm². Häkissä kasvatettavien kananpoikasten tilojen on oltava vaatimusten mukaisia.

ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 673/2010 11 §, 15 §

Käytettävissä olevalla alalla tarkoitetaan vähintään 30 cm leveää aluetta, jonka kaltevuus on enintään 14 % ja jonka esteetön korkeus on vähintään 45 cm. Pesiä ei lueta mukaan käytettävissä olevaan alaan. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 673/2010 2 §

- *Pehkualue lasketaan käytettävissä olevaan alaan, mikäli edellä mainitut kriteerit käytettävissä olevasta alasta täyttyvät. Myös pehku, jonka päälle muninnan ajaksi lasketaan suojakehikko, jonka tarkoitus on estää munimista pesän ulkopuolelle, lasketaan käytettävissä olevaan alaan. Mikäli suojaa käytetään estämään kanojen pääsyä pehkuille muulloin kuin muninta-aikana, pehkualue vähennetään eläimen käytettävissä olevasta alueesta.*
- *Häkin syvyys mitataan horisontaalisesti eli vaakatasossa.*
- *Häkin kokonaispinta-alan voidaan laskea enintään 7 cm varvaspellin alle jäävästä pinta-alasta, jos kanan varpaat mahtuvat pellin alle.*

Häkin korkeuden on oltava vähintään 20 cm niissä osissa häkkiä, jotka eivät ole käytettävissä olevaa alaa, käytettävissä olevan alan alueella häkin korkeuden on oltava vähintään 45 cm. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 673/2010 2 §, 11 §.

Häkissä kasvatettavien kananpoikasten tilavaatimukset

Poikasten ikä (viikkoa)	Poikasten enimmäislukumäärä/m ²	Häkin vähimmäiskorkeus (cm)
Enintään 6	85	25
Yli 6 mutta enintään 12	50	25
Yli 12 mutta enintään 18	30	38

Mittauksen suorittaminen ja eläinmäärän arvioiminen

Häkin kokonaispinta-ala lasketaan seuraavasti: Mitataan häkin syvyys etuseinästä takaseinään sekä häkin leveys ja kerrotaan tulokset keskenään.

Häkin käytettävissä oleva ala lasketaan seuraavasti: Alue, jolla häkin korkeus on 45 cm (lev $\geq$ 30 cm, kaltevuus $\leq$ 14 %), lasketaan mittaamalla häkin syvyys etuseinästä kohtaan, jossa häkin korkeus on 45 cm ja kertomalla tämä leveydellä.

Pohjan **kaltevuus** prosentteina lasketaan seuraavasti: Mitataan häkin korkein ja matalin kohta. Vähennetään matalin kohta korkeimmasta ja jaetaan häkin syvyydellä x 100.

Kanalan maksimikapasiteetti häkkikanalassa lasketaan seuraavasti:

Häkin maksimikapasiteettia laskettaessa rajoittavina tekijöinä voivat olla häkin kokonaispinta-ala (750 cm²/kana), häkin käytettävissä oleva ala (600 cm²/kana) tai orsien (15 cm/kana) ja ruokintakourujen (12 cm/kana) pituudet. Häkin maksimikapasiteetti lasketaan erikseen kunkin rajoittavan tekijän perusteella ja tekijä, jonka perusteella häkkiin sallittu kanamäärä on alhaisin määrää häkin maksimikapasiteetin.

Esimerkkinä häkin maksimikapasiteetin laskeminen käytettävissä olevan pinta-alan perusteella:

- Mitataan häkin käytettävissä oleva pinta-ala (m² tai cm²) ja jaetaan tulos luvulla 0,06 m² tai 600 cm².
- Saatu luku pyöristetään alaspäin lähimpään kokonaislukuun eli esim. 20,7 on 20. Tämä on yhteen häkkiin sallittu kanamäärä.
- Yhteen häkkiin sallittu kanamäärä kerrotaan häkkien kokonaismäärällä ja tämä luku on **kanalan maksimikapasiteetti**.
- Tilan eläinmäärä voidaan laskea tilalle tuotujen ja tilalla kirjanpidon mukaan kuolleiden kanojen lukumäärien erotuksena. Mikäli tilan kanojen lukumäärä ylittää laskennallisen kanalan maksimikapasiteetin, eivät kanoille asetetut vähimmäistilavaatimukset täyty.

2.2. Kaksi- tai useampikerroksisen häkkijärjestelmän on oltava sellainen, että jokainen kerros voidaan tarkastaa suoraan ja vaivatta. Häkkirivien välillä on oltava vähintään 90 cm leveä käytävä. Alimman häkkikerroksen on oltava vähintään 35 cm korkeudella lattiasta. ESL 5 §; ESA 1 §; Vna 673/2010 3 §, 11 §

3. Eläinsuojan olosuhteet

3.1. Lämpötilan on oltava pitopaikassa pidettäville kanoille sopiva. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §; Vna 673/2010 4 §.

3.2. Pitopaikan valaistuksen tulee olla kanoille sopiva sekä riittävä kanojen asianmukaiseen tarkastamiseen ja hoitamiseen. Kanalassa on valaistusrytmin oltava sellainen, että vuorokaudessa on riittävän pitkä yhtäjaksoinen pimeä aika. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §; Vna 673/2010 4 §

3.3. Eläinsuojan ilmanvaihdon on oltava sellainen, että ilman kosteus, ilman virtausnopeus, pölyn määrä tai haitallisten kaasujen pitoisuudet eivät kohoa haitallisen korkeiksi. ESL 3§, 4 §; ESA 2 §; Vna 673/2010 4 §

- *Aistinvaraisen arvion lisäksi ilman laadun arvioinnin tukena olisi hyvä käyttää siihen soveltuvia mittauslaitteita.*

3.4. Jos eläinsuojan ilmanvaihto perustuu pääasiassa koneellisesti toimivaan ilmanvaihtoon, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta riittävän ilmanvaihdon järjestämiseen on oltava mahdollisuus myös laitteiston häiriöiden aikana. Koneellisesti toimivassa ilmanvaihtolaitteistossa on tarvittaessa oltava hälytysjärjestelmä, joka antaa hälytyksen häiriön sattuessa. Hälytysjärjestelmän toimivuus on testattava säännöllisesti. ESL 4 §; ESA 2 §; Vna 673/2010 4 §

Koneellisia ilmanvaihtojärjestelmiä ovat:

- Alipaine, jossa poistoilma poistuu rakennuksesta koneellisesti
- Ylipaine, jossa tuloilma tulee rakennukseen koneellisesti
- Tasapaine, jossa sekä poisto- että korvausilma siirtyy koneellisesti

Hälytysjärjestelmän tarve

Kanaloissa, joissa on koneellinen ilmanvaihto, on yleensä alipaineilmanvaihto. Sähkökatkon tai koneen rikkoutumisen yhteydessä painovoimainen ilmanvaihto voi olla riittävä, mikäli ilmanvaihtokanavissa on tarpeeksi vetoa.

Hälytyslaitteistoa ei siis tarvita, jos rinnalla on toimiva painovoimainen (luonnollinen) varailmanvaihto.

Silloin kun ilmanvaihdon hälytysjärjestelmä tarvitaan, se on oltava, vaikka varavoima käynnistyisi automaattisesti sähkökatkoksen aikana.

Toimintahäiriön sattuessa tapahtuva **hälytys voi olla** esimerkiksi syttyvä valo- tai äänimerkki tai puhelimeen tuleva ilmoitus.

Varajärjestelmä

Koneellisen ilmanvaihdon häiriötilanteessa riittävä ilmanvaihto voidaan järjestää esimerkiksi ovia, ikkunoita tai tuuletusaukkoja avaamalla. Ilmanvaihdon toimivuutta voi testata tarkastuksen yhteydessä esimerkiksi katkaisemalla ilmanvaihto vähäksi aikaa. Tällöin tarkastaja voi arvioida ilmavaihdon riittävyttä aistinvaraisesti sekä selvittää esim. "talouspaperitestin" avulla ilman tulo- tai poistoaukkojen riittävyttä ja toimivuutta.

Hälytysjärjestelmän toimivuuden testaamisesta ei vaadita kirjanpitoa.

3.5. *Kanat eivät saa olla jatkuvasti alttiina melulle, joka ylittää 65 desibeliä (dB(A)).
ESL 4 §; ESA 2 §; Vna 673/2010 4 §

4. Hyvinvoinnista huolehtiminen

4.1. *Hoidossa olevan eläimen terveydestä ja yleisestä hyvinvoinnista sekä eläimen puhtaudesta ja sen tarvitsemasta muusta keuhkohoidosta on huolehdittava. *Tilalla on riittävästi pätevää henkilökuntaa huolehtimassa eläimistä.* ESL 5 §, ESA 8 §

- *"Pätevällä" tarkoitetaan tässä henkilökuntaa, joka osaa hoitaa eläimet asianmukaisesti (tiedot ja taidot).*
- *Mikäli eläinten hoito ei vaikuta asianmukaiselta, voitaisiin kiinnittää huomiota ihmisen hoidettavana olevaan eläinmäärään. Tällöin voitaisiin esimerkiksi tiedustella päivittäiseen eläinten hoitoon kuluva aikaa.*

4.2. Kanojen hyvinvointi on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Vastakuoriutuneet, sairaat, vahingoittuneet tai poikkeavasti käyttäytyvät linnut on kuitenkin tarkastettava vähintään kaksi kertaa päivässä. Yksilöllinen tarkastus on suoritettava niille kanoille, joille se yleistarkastuksen perusteella on tarpeen. Jos tarkastuksessa havaitaan tavanomaisesta poikkeavaa, on ryhdyttävä välittömiin toimenpiteisiin asian selvittämiseksi ja korjaamiseksi. ESL 5 §; ESA 10 §; Vna 673/2010 7 §

4.3. Kun kanoja otetaan kiinni tai poistetaan häkistä, on kanoja käsiteltäessä noudatettava erityistä varovaisuutta. Ennen kuin kanoja otetaan kiinni tai otetaan ulos häkistä, on poistettava sellaiset laitteiden ja välineiden aiheuttamat esteet, jotka voivat vahingoittaa kanoja. ESL 3 §, 6 §; ESA 12 §; Vna 673/2010 8 §

- *Kanat olisi hyvä ottaa ulos häkeistä yksitellen siten, että niitä samalla tuetaan rinnasta ja suojataan siipiä vahingoittumiselta.*
- *Munintansa lopettaneita kanoja käsiteltäessä olisi kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, ettei niille aiheuteta luunmurtumia tai muita vaurioita.*

4.4. Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylätä. Eläimen sairastuessa tai vahingoittuessa sille on viipymättä annettava tai hankittava asianmukaista hoitoa. Sairaot ja vahingoittuneet eläimet on tarvittaessa sijoitettava asianmukaiseen tilaan erilleen muista eläimistä. Sairauden tai vamman laadun niin edellyttäessä eläin on lopetettava tai teurastettava. ESL 5 §, 32 §, 33 §

4.5. *Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tuotantoeläimille annetusta lääkinällisestä hoidosta. Kirjanpitoa elintarviketuotantoa varten pidettävien tuotantoeläinten lääkinällisestä hoidosta on säilytettävä vähintään viiden vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

- *Kirjanpitoa edellytetään kaikesta lääkityksestä, myös ennaltaehkäisevästä lääkinällisestä hoidosta, jollaiseksi katsotaan esimerkiksi matolääkitys ja rokotukset.*
- *Kirjanpidosta olisi lääkityksen osalta käytävä ilmi ainakin eläimen tai eläinryhmän tunnistustiedot, lääkityksen syy, lääkityksen antopäivämäärä sekä lääkkeen nimi ja määrä.*
- *Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen tarkastettavissa. Kirjanpito voi myös olla osa tilalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää.*
- *Täydentävien ehtojen osalta lääkinällisestä hoidosta pidettävä kirjanpito valvotaan elintarvikehygieniatarkastuksen yhteydessä*

4.6. Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tilalla kuolleiden tuotantoeläinten lukumääristä. Kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolmen vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

4.7. Kanojen käytettävissä on oltava asianmukaisia orsia. Orsitilaa pitää kanaa kohden olla vähintään 15 cm. Orsien on oltava kanoille sopivasta materiaalista ja sellaiset, että kanat voivat käyttää niitä vaikeuksitta. ESL 3 §, 4 §; Vna 673/2010 11 §

- *Ruokintakourun reunaa ei lasketa orreksi*

4.8. Kanojen käytettävissä on oltava pesä. Pesä on erillinen munimiseen tarkoitettu tila, jonka pohja ei ole kanojen kanssa kosketuksiin joutuvaa metalliverkkoa. Kanalassa, jossa pidetään emoja, on neljää tai viittä emoa kohden oltava vähintään yksi pesä. Jos kanalassa käytetään yhteispesiä, pesätilaa on jokaista alkavaa 100 emon ryhmää kohden oltava vähintään neliometri ESL 3 §, 4 §; Vna 673/2010 2 §, 11 §, 14 §

- *Pesän tulee olla erillinen, esimerkiksi verhoilla eristetty tila, jota kana todella pystyy käyttämään pesänä.*

4.9. Kanojen käytettävissä on oltava pehkuja nokkimista ja kuopimista varten. ESL 3 §, 4 §; Vna 673/2010 11 §

- *Pehkun tulee olla riittävän kuohkeaa, jotta se on kanojen käytettävissä nokkimista ja kuopimista varten.*

4.10. Kanojen nokkia ei ole typistetty ja muita kipua aiheuttavia toimenpiteitä on suoritettu vain sallituista syistä. ESL 7 §; ESA (14 §), 23 §

4.11. *Häkissä on oltava asianmukainen varuste, johon kanojen kynnet hioutuvat. ESL 4 §; ESA 8 §; Vna 673/2010 11 §

4.12. *Sairauden tai vamman laadun niin edellyttäessä eläin on lopetettava tai teurastettava. Eläimen saa lopettaa vain lopettamisen osaava henkilö. Kana saadaan lopettaa Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1099/2009 liitteessä I mainituilla menetelmillä niihin liittyvien vaatimusten mukaisesti. Kana saadaan kuitenkin teurastaa katkaisemalla kaula nopeasti terävällä aseella, jos eläimen omistaja teurastaa eläimen teurastamon ulkopuolella omaan kulutukseensa yksityistaloudessa. ESL 5 §, 32 §, 33 §; (EY) N:o 1099/2009 liite I

- *Käytetty lopetusmenetelmä kirjataan lomakkeelle. Eläinlääkärin tulee tarkastaa, että lopetukseen käytettävä laite on asianmukainen.*
- *Eläin voidaan lopettaa myös teurastuksellisin keinoin, ts. kana voidaan myös lopettaa katkaisemalla kaula nopeasti teräaseella (esim. kirves) eläimen omistajan toimesta.*

Alan toimijoiden on suunniteltava etukäteen munintansa lopettaneiden kanojen lopetus ja siihen liittyvät toimet ja suoritettava ne laatimansa toimintaohjeiston mukaisesti. (EY) N:o 1099/2009 6 artikla

Alan toimijalla tarkoitetaan luonnollista tai oikeushenkilöä, jolla on valvonnassaan lopetusasetuksen soveltamisalaan kuuluvaa eläinten lopetusta tai siihen liittyviä toimia harjoittava yritys. (EY) N:o 1099/2009 2 artikla

- *Kanalanpitäjältä, joka lopettaa satunnaisesti sairaita tai loukkaantuneita lintuja, ei vaadita toimintaohjeistoa. Jos kanalanpitäjä valmistaa, ostaa tai vuokraa kanojen lopetusta varten soveltuvan laitteiston, ja vastaa kanaparven lopettamisesta itse, on kyseessä eläinten lopetusta harjoittava yritys, jonka tulee laatia toiminnastaan kirjallinen toimintaohjeisto. Jos eläinten lopetuspalvelu ostetaan ulkopuoliselta toimijalta, kuuluu myös toimintaohjeiston laatiminen eläinten lopetuksesta vastaavalle yritykselle.*

5. Ruokinta ja juotto

5.1. Kanoille annettavan rehun on oltava ravitsevaa ja tasapainotettua sekä tarvittaessa kivennäisillä täydennettyä. Kanojen saatavilla on oltava riittävästi rehua. Ruokinnassa on vältettävä rehun koostumuksen tai määrän äkillisiä muutoksia. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 673/2010 9 §

5.2. Ruokintakourun reunan pituuden on täysikasvuista kanaa kohden oltava vähintään 12 cm. Häkissä kasvatettavien kananpoikasten ruokintakourun pituuden on oltava vaatimuksen mukaisia.

Häkissä kasvatettavien kananpoikasten ruokintakourun vähimmäispituus:

Poikasten ikä (viikkoa)	Ruokintakourun reunan vähimmäispituus (cm) poikasta kohden
Enintään 6	2
Yli 6 mutta enintään 12	3 tai 4
Yli 12 mutta enintään 18	5-8

Jos kanojen juottoon käytetään vesinippoja tai -kuppeja, kunkin kanan ulottuvilla on oltava vähintään kaksi nippaa tai kuppia. Häkissä kasvatettavien kananpoikasten ruokintakourun pituuden on oltava vaatimuksen mukaisia.

Häkissä kasvatettavien kananpoikasten juottolaitteita koskevat vaatimukset:

Poikasten ikä (viikkoa)	Poikasten enimmäislukumäärä vesinippaa kohden
Enintään 6	15
Yli 6 mutta enintään 12	10
Yli 12 mutta enintään 18	8

ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 673/2010 11 §, 15 §

5.3. Kanojen saatavilla on oltava jatkuvasti juomavettä. Häkissä on oltava asianmukainen, kanaryhmälle sopiva juottolaite. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 673/2010 9 §, 11 §

5.4. Sellaiset laitteet, joista eläimen terveys ja hyvinvointi riippuvat, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten terveyttä ja hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi, ja jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka. ESL 5 §; ESA 4 §

5.5. Ruokinta- ja juottolaitteistojen häiriöiden varalta on käytettävissä varajärjestelmä. ESL 5 §; ESA 4 §

- *Varajärjestelmä voi olla esimerkiksi käsin tapahtuva ruokinta tai juotto*

5.6. Rehu ja juomavesi pysyvät puhtaina. Kanojen ruokintaan ja juottamiseen tarkoitetut laitteet ja välineet on pidettävä puhtaina. Ulostee ei saa liata rehua tai juomavettä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 673/2010 9 §

LIITE D. MUNIVIEN KANOJEN HYVINVOINNIN VALVONTA (AVO- JA ULKOKANALAT)**Täydentävien ehtojen vaatimusryhmä 4.4.**

Tässä ohjeessa tarkoitetaan munivalla kanalla *Gallus gallus* -lajiin kuuluvaa munintakypsää kanaa, jota pidetään elintarvikkeiksi tarkoitettujen munien tuotantoa varten, emolla isovanhempais- tai vanhempaispolven kanaa ja kananpoikasella munivaksi kanaksi tai munivan kanan emoksi kasvatettavaa kanaa, joka ei ole vielä munintakypsä. Vna 673/2010 2 §

Tarkastukset tulisi pyrkiä ajoittamaan pääsääntöisesti munintakauden loppupuolelle, viikosta 35 alkaen.

Ulkokanalalla tarkoitetaan munantuotantoa varten hyväksyttyä ulkokanala, josta saatavat munat leimataan ulkokanojen muniksi (tuottajakoodi 1.). Mikäli tilalla on sekä häkki- että avo- tai ulkokanaloita, tallennetaan kaikkien pitomuotojen tulokset erikseen Elviin.

Täydentävien ehtojen valvonnassa emokanat ja kananpoikaset (isovanhempais- ja vanhempaispolvet) valvotaan kuten munintakanatkin, mikäli niitä tilalla on.

1. Pitopaikan yleiset vaatimukset

- 1.1.** Pitopaikan rakennukset ja laitteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Eläinten pitopaikan rakenteet ja laitteet on suunniteltava, rakennettava ja huollettava siten, että se on eläimelle turvallinen ja että pitopaikan palovaara ja eläimen karkaamisvaara ovat mahdollisimman vähäisiä. Kanojen pitopaikan on oltava materiaaleiltaan, rakenteiltaan ja muilta ominaisuuksiltaan sellainen, että kanojen vahingoittumisen vaara on mahdollisimman vähäinen. Kanojen pitoon, juottoon tai ruokintaan tarkoitettuista laitteista tai välineistä ei saa aiheutua kanoille vahingoittumisen vaaraa. Kanahäkin oviaukon on oltava kooltaan, rakenteeltaan ja muodoltaan sellainen, että kana voidaan poistaa häkistä ilman, että sille aiheutuu tarpeetonta kärsimystä tai vahingoittumisen vaaraa. Kanojen pitoon tarkoitettujen eläinsuojien ja häkkien sisäpintojen sekä kanojen pitoon tarkoitettujen varusteiden ja laitteiden on oltava helposti puhtaana pidettäviä ja desinfioitavissa. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 673/2010 3 §, 5 §
- 1.2.** Kanojen pitoon tarkoitettujen eläinsuojien, häkkien sisäpintojen ja kanojen pitoon tarkoitettujen varusteiden sekä laitteiden ja materiaalien, joiden kanssa kanat pääsevät kosketuksiin, on oltava helposti puhtaana pidettäviä ja desinfioitavissa ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 673/2010 3 §
- 1.3.** Tilojen ja laitteiden puhtaudesta ja desinfioinnista huolehditaan riittävästi. Eläinsuojat, häkit, varusteet ja laitteet on pidettävä puhtaina ja hyvässä kunnossa siten, että ne eivät vahingoita lintuja eivätkä vaaranna niiden terveyttä tai hyvinvointia. Kuolleet kanat on poistettava pitopaikasta päivittäin. Kaikki tilat, laitteet ja välineet, joiden kanssa munivat kanat ovat kosketuksissa, on puhdistettava ja desinfioitava säännöllisesti ja aina, kun tila tyhjenetään ja ennen kuin uusi kanaerä tuodaan sisään. ESL 4 §; ESA 4 §; Vna 673/2010 3 §
- 1.4.** Kanojen pitopaikan lattian tai pohjan on oltava kanoille sopivasta materiaalista sekä sellainen, että se ei aiheuta linnuille vahingoittumisen vaaraa. Lattian tai pohjan on oltava sellainen, että se tukee riittävästi linnun jalkojen jokaista

eteenpäin osoittavaa kynttä. Jos kanoja pidetään verkkopohjalla, verkon langan paksuuden on oltava vähintään 2,0 mm. ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 673/2010 3 §

1.5. *Haittaeläinten torjunnasta on huolehdittava. ESL 4 §; ESA 1§; Vna 673/2010 3 §

2. Tilavaatimukset

2.1. Eläinten pitopaikan on oltava riittävän tilava. Eläimen on voitava pitopaikassaan seistä ja levätä luonnollisessa asennossa sekä liikkua. Eläimen tulee voida pitopaikassaan nousta makuulta luonnollisella tavalla. Samassa pitopaikassa pidettävien eläinten tulee voida pitopaikassaan asettua yhtä aikaa makuulle. ESL 4 §; ESA 1 §, 3 §

Avokanalassa saa olla enintään yhdeksän kanaa käytettävissä olevan alan neliömetriä kohti. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 673/2010 12 §, 18 §

- Kerroslattiakanalassa lattian pinta-ala mitataan horisontaalisesti eli vaakatasossa.

Avokanalassa kasvatettavien kananpoikasten tilavaatimukset:

Poikasten ikä (viikkoa)	Poikasten enimmäislukumäärä/m ²
Enintään 6	25
Yli 6 mutta enintään 12	15
Yli 12 mutta enintään 18	10

2.2. Kaksi- tai useampikerroksisen kanojen pitojärjestelmän on oltava sellainen, että jokainen kerros voidaan tarkastaa suoraan ja vaivatta. ESL 5 §; ESA 1 §; Vna 673/2010 3 §

Vähintään 350 kanan avokanalat - lisävaatimukset: Sellaisessa kanalassa, jossa kanat voivat liikkua vapaasti eri tasojen välillä, saa tasoja olla enintään neljä. Tasojen välisen esteettömän korkeuden on oltava vähintään 45 cm. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 673/2010 13 §.

2.3. Kanojen päästessä ulos ovat ulosmenoaukot asianmukaisia ja oikein sijoitettuja. Jos kanoilla on mahdollisuus päästä ulos, eläinsuojasta ulos johtavan kulkureitin on oltava kanoille turvallinen.

Vähintään 350 kanan avokanalat - lisävaatimukset: Ulkotilaan on johdettava useita vähintään 35 cm korkuisia ja vähintään 40 cm levyisiä ulosmenoaukkoja. Ulosmenoaukot on sijoitettava rakennuksen koko pituudelle, ja niiden yhteenlasketun leveyden on oltava vähintään 2 metriä jokaista 1000 kanan ryhmää kohden. Tarhassa on oltava mahdollisuus päästä suojaan epäsuotuisilta sääoloilta ja petoeläimiltä. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 673/2010 6 §, 13 §

2.4. Ulkotarha on turvallinen ja pysyy sopivan kuivana. ulkotarhaan ja laiturille johtavien kulkuteiden on oltava kanoille turvallisista ESL 4 §; ESA 1§, 6 §;

Jos kanoilla on mahdollisuus päästä ulos, ulkotarhan maapohjan sekä eläinsuojasta ulos johtavien kulkureittien on oltava kanoille turvallisia ja sellaisia, etteivät kanat tarpeettomasti liikaannu. Ulkotarhassa ei saa olla rakenteita tai esineitä, jotka saattavat vahingoittaa lintuja.

2.5. Ulkotarhan aitojen on oltava kanoille sopivasta materiaalista ja niille turvallisia. Aidat on pidettävä hyvässä kunnossa siten, että estetään kanojen vahingoittuminen. Kanoilla on tarvittaessa oltava ulkona sopivia sääsuojia. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 673/2010 6 §

2.6. Tarhassa on oltava mahdollisuus päästä suojaan epäsuotuisilta sääoloilta ja petoeläimiltä. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 673/2010 13 §

2.7. Ulkotarhassa olevien eläinten eristämistä ja hoitoa varten tulee olla asianmukaiset tilat. ESL 5 §; ESA 7 §, 11 §

3. Eläinsuojan olosuhteet

3.1. Lämpötilan on oltava pitopaikassa pidettävälle kanoille sopiva. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §; Vna 673/2010 4 §

3.2. Pitopaikan valaistuksen tulee olla kanoille sopiva sekä riittävä kanojen asianmukaiseen tarkastamiseen ja hoitamiseen. Kanalassa on valaistusrytmin oltava sellainen, että vuorokaudessa on riittävän pitkä yhtäjaksoinen pimeä aika. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §; Vna 673/2010 4 §

3.3. Eläinsuojan ilmanvaihdon on oltava sellainen, että ilman kosteus, ilman virtausnopeus, pölyn määrä tai haitallisten kaasujen pitoisuudet eivät kohoa haitallisen korkeiksi. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §; Vna 673/2010 4 §

- *Aistinvaraisen arvion lisäksi ilman laadun arvioinnin tukena olisi hyvä käyttää siihen soveltuvia mittauslaitteita.*

3.4. Jos eläinsuojan ilmanvaihto perustuu pääasiassa koneellisesti toimivaan ilmanvaihtoon, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta riittävän ilmanvaihdon järjestämiseen on oltava mahdollisuus myös laitteiston häiriöiden aikana. Koneellisesti toimivassa ilmanvaihtolaitteistossa on tarvittaessa oltava hälytysjärjestelmä, joka antaa hälytyksen häiriön sattuessa. Hälytysjärjestelmän toimivuus on testattava säännöllisesti. ESL 4 §; ESA 2 §; Vna 673/2010 4 §

Koneellisia ilmanvaihtojärjestelmiä ovat:

- Alipaine, jossa poistoilma poistuu rakennuksesta koneellisesti
- Ylipaine, jossa tuloilma tulee rakennukseen koneellisesti
- Tasapaine, jossa sekä poisto- että korvausilma siirtyy koneellisesti

Hälytysjärjestelmän tarve

Kanaloissa, joissa on koneellinen ilmanvaihto, on yleensä alipaineilmanvaihto. Sähkökatkon tai koneen rikkoutumisen yhteydessä painovoimainen ilmanvaihto voi olla riittävä, mikäli ilmanvaihtokanavissa on tarpeeksi vetoa. Hälytyslaitteistoa ei siis tarvita, jos rinnalla on toimiva painovoimainen (luonnollinen) varailmanvaihto.

*Silloin kun ilmanvaihdon hälytysjärjestelmä tarvitaan, se on oltava, vaikka varavoima käynnistyisi automaattisesti sähkökatkoksen aikana. Toimintahäiriön sattuessa tapahtuva **hälytys voi olla** esimerkiksi syttyvä valo- tai äänimerkki tai puhelimeen tuleva ilmoitus.*

Varajärjestelmä

Koneellisen ilmanvaihdon häiriötilanteessa riittävä ilmanvaihto voidaan järjestää esimerkiksi ovia, ikkunoita tai tuuletusaukkoja avaamalla.

Hälytysjärjestelmän toimivuuden testaamisesta ei vaadita kirjanpitoa.

- 3.5.** *Kanat eivät saa olla jatkuvasti alttiina melulle, joka ylittää 65 desibeliä (dB(A)).
ESL 4 §; ESA 2 §; Vna 673/2010 4 §

4. Hyvinvoinnista huolehtiminen

- 4.1.** *Hoidossa olevan eläimen terveydestä ja yleisestä hyvinvoinnista sekä eläimen puhtaudesta ja sen tarvitsemasta muusta keuhkohoidosta on huolehdittava. *Tilalla on riittävästi pätevää henkilökuntaa huolehtimassa eläimistä.* ESL 5 §; ESA 8 §

- *"Pätevällä" tarkoitetaan tässä henkilökuntaa, joka osaa hoitaa eläimet asianmukaisesti (tiedot ja taidot).*
- *Mikäli eläinten hoito ei vaikuta asianmukaiselta, voitaisiin kiinnittää huomiota ihmisen hoidettavana olevaan eläinmäärään. Tällöin voitaisiin esimerkiksi tiedustella päivittäiseen eläinten hoitoon kuluva aikaa.*

- 4.2.** Kanojen hyvinvointi on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Vastakuoriutuneet, sairaat, vahingoittuneet tai poikkeavasti käyttäytyvät linnut on kuitenkin tarkastettava vähintään kaksi kertaa päivässä. Yksilöllinen tarkastus on suoritettava niille kanoille, joille se yleistarkastuksen perusteella on tarpeen. Jos tarkastuksessa havaitaan tavanomaisesta poikkeavaa, on ryhdyttävä välittömiin toimenpiteisiin asian selvittämiseksi ja korjaamiseksi. ESL 5 §; ESA, 10 §; Vna 673/2010 7 §

- 4.3.** Kun kanoja otetaan kiinni tai poistetaan häkistä, on kanoja käsiteltäessä noudatettava erityistä varovaisuutta. Ennen kuin kanoja otetaan kiinni tai otetaan ulos häkistä, on poistettava sellaiset laitteiden ja välineiden aiheuttamat esteet, jotka voivat vahingoittaa kanoja. ESL 3 §, 6 §; ESA 12 §; Vna 673/2010 8 §

- *Kanat tulisi ottaa ulos häkeistä yksitellen siten, että niitä samalla tuetaan rinnasta ja suojataan siipiä vahingoittumiselta.*
- *Munintansa lopettaneita kanoja käsiteltäessä olisi hyvä kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei niille aiheuteta luunmurtumia tai muita vaurioita.*

- 4.4.** Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylätä. Eläimen sairastuessa tai vahingoittuessa sille on viipymättä annettava tai hankittava asianmukaista hoitoa. Sairaot ja vahingoittuneet eläimet on tarvittaessa sijoitettava asianmukaiseen tilaan erilleen muista eläimistä. Sairauden tai vamman laadun niin edellyttäessä eläin on lopetettava tai teurastettava. ESL 5 §, 32 §, 33 §

- 4.5.** *)Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tuotantoeläimille annetusta lääkinnällisestä hoidosta. Kirjanpitoa elintarviketuotantoa varten pidettävien tuotantoeläinten lääkinnällisestä hoidosta on säilytettävä vähintään

viiden vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

- *Kirjanpitoa edellytetään kaikesta lääkityksestä, myös ennaltaehkäisevästä lääkinnällisestä hoidosta, jollaiseksi katsotaan esimerkiksi matolääkitys ja rokotukset.*
- *Kirjanpidosta olisi lääkityksen osalta käytävä ilmi ainakin eläimen tai eläinryhmän tunnistustiedot, lääkityksen syy, lääkityksen antopäivämäärä sekä lääkkeen nimi ja määrä.*
- *Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen tarkastettavissa. Kirjanpito voi myös olla osalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää.*
- **)Täydentävien ehtojen osalta lääkinnällisestä hoidosta pidettävä kirjanpito valvotaan elintarvikehygieniatarkastuksen yhteydessä*

4.6. Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tilalla kuolleiden tuotantoeläinten lukumääristä. Kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolmen vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

4.7. Kanaloissa on oltava tarkoituksenmukaisia orsia, joiden pituuden lintua kohden on oltava vähintään 15 cm. Orsien on oltava kanoille sopivasta materiaalista ja sellaisia, että kanat voivat käyttää niitä vaikeuksista, eikä niissä saa olla teräviä kulmia. ESL 4 §; ESA 8 §; Vna 673/2010 12 §

Vähintään 350 kanan avokanalat - lisävaatimukset: Orsia ei saa sijoittaa pehkujen yläpuolelle, ja orsien välisen vaakasuoran etäisyyden toisistaan on oltava vähintään 30 cm sekä etäisyyden seinästä vähintään 20 cm. ESL 4 §; ESA 8; Vna 673/2010 13 §

- *Ruokintakourun reunaa ei lasketa orreksi*

4.8. Kanojen käytettävissä on oltava pesä. Kanoilla on oltava asianmukaiset tilat munintaa varten. Jokaista alkavaa seitsemän kanan ryhmää kohden on oltava vähintään yksi pesätila. Jos kanalassa käytetään yhteispesiä, pesätilaa on oltava jokaista alkavaa 120 kanan ryhmää kohden vähintään 1m². ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 673/2010 12 §.

Pesä on erillinen munimiseen tarkoitettu tila, jonka pohja ei ole kanojen kanssa kosketuksiin joutuvaa metalliverkkoa. Vna 673/2010 2 §

- *Pesän tulee olla erillinen, esimerkiksi verhoilla eristetty tila, jota kana todella pystyy käyttämään pesänä.*

4.9. Kanojen käytettävissä on oltava pehkuja nokkimista ja kuopimista varten. Pehku on pidettävä sopivan kuivana. ESL 3 §; ESA 8 §; Vna 673/2010 4 §, 12 § ESL, 4 §; Vna 673/2010 11 §

Vähintään 350 kanan avokanalat - lisävaatimukset: Kanaa kohden on oltava vähintään 250 cm² pehkulla varustettua aluetta, ja vähintään yhden kolmasosan lattian pinta-alasta on oltava varustettu pehkulla. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 673/2010 13 §

- *Pehkun tulee olla riittävän kuohkeaa, jotta se on kanojen käytettävissä nokkimista ja kuopimista varten. Kovaksi kuorettunut pehku ei sovellu tarkoitukseen.*

- *Avokanaloissa kanojen pääsy pehkualueelle voidaan tarvittaessa opetustarkoituksessa estää noin kahden viikon ajan nuorten munintaansa aloittelevien kanojen tultua kanalaan.*

4.10. Kanojen nokkia ei ole typistetty ja muita kipua aiheuttavia toimenpiteitä on suoritettu vain sallituista syistä ESL 7 §; ESA (14 §), 23 §

4.11. *Eläimen saa lopettaa vain lopettamisen osaava henkilö. Kana saadaan lopettaa Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1099/2009 liitteessä I mainituilla menetelmillä niihin liittyvien vaatimusten mukaisesti. Kana saadaan kuitenkin teurastaa katkaisemalla kaula nopeasti terävällä aseella, jos eläimen omistaja teurastaa eläimen teurastamon ulkopuolella omaan kulutukseensa yksityistaloudessa. ESL 5 §, 32 §, 33 §; (EY) N:o 1099/2009 liite I

- *Käytetty lopetusmenetelmä kirjataan lomakkeelle. Eläinlääkärin tulee tarkastaa, että lopetukseen käytettävä laite on asianmukainen.*
- *Eläin voidaan lopettaa myös teurastuksellisin keinoin, ts. kana voidaan myös lopettaa katkaisemalla kaula nopeasti teräaseella (esim. kirves) eläimen omistajan toimesta*

Alan toimijoiden on suunniteltava etukäteen munintansa lopettaneiden kanojen lopetus ja siihen liittyvät toimet ja suoritettava ne laatimansa toimintaohjeiston mukaisesti. (EY) N:o 1099/2009 6 artikla

Alan toimijalla tarkoitetaan luonnollista tai oikeushenkilöä, jolla on valvonnassaan lopetusasetuksen soveltamisalaan kuuluvaa eläinten lopetusta tai siihen liittyviä toimia harjoittava yritys. (EY) N:o 1099/2009 2 artikla

- *Kanalanpitäjältä, joka lopettaa satunnaisesti sairaita tai loukkaantuneita lintuja, ei vaadita toimintaohjeistoa. Jos kanalanpitäjä valmistaa, ostaa tai vuokraa kanojen lopetusta varten soveltuvan laitteiston, ja vastaa kanaparven lopettamisesta itse, on kyseessä eläinten lopetusta harjoittava yritys, jonka tulee laatia toiminnastaan kirjallinen toimintaohjeisto. Jos eläinten lopetuspalvelu ostetaan ulkopuoliselta toimijalta, kuuluu myös toimintaohjeiston laatiminen eläinten lopetuksesta vastaavalle yritykselle.*

5. Ruokinta ja juotto

5.1. Kanoille annettavan rehun on oltava ravitsevaa ja tasapainotettua sekä tarvittaessa kivennäisillä täydennettyä. Kanojen saatavilla on oltava riittävästi rehua. Ruokinnassa on vältettävä rehun koostumuksen tai määrän äkillisiä muutoksia. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 673/2010 9 §

5.2. Ruokinta- ja juottopaikoilla on oltava riittävästi tilaa siten, että juomasta tai rehusta ei synny tarpeetonta kilpailua. Jos kanojen ruokintaan käytetään ruokintakouruja, ruokintakourun reunan pituuden on täysikasvuista kanaa kohden oltava vähintään 10 cm. Avokanalaissa kasvatettavien kananpoikasten juotto- ja ruokintalaitteille asetettavia vaatimukset täytyvät. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 673/2010 12 §, 15 §

Jos kanojen ruokintaan käytetään pyöröruokkijoita, niiden reunan pituuden on oltava kanaa kohden vähintään 4 cm. Jos kanojen juottoon käytetään yhtäjaksoisia

vesikouruja, niiden reunan on oltava kanaa kohti vähintään 2,5 cm. Pyöröjuottolaitteiden reunan pituuden on oltava vähintään 1 cm/kana. Jos käytetään vesinippoja tai – kuppeja, on oltava vähintään 1 nippa tai kuppi/ alkava 10 kanan ryhmä, ja kunkin kanan ulottuvilla vähintään kaksi nippaa/kuppia. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 673/2010 12 §

Avokanalassa kasvatettavien kananpoikasten juotto- ja ruokintalaitteiden vähimmäisvaatimukset:

Poikasten ikä (viikkoa)	Ruokintakourun reunan vähimmäispituus (cm) poikasta kohden	Vesikourun reunan enimmäispituus (cm) poikasta kohden	Poikasten enimmäislukumäärä pyöreätä vesiasiaa kohden
Enintään 6	2	0,5	150
Yli 6 mutta enintään 12	5	0,65	100
Yli 12 mutta enintään 18	5	0,65	100

5.3. Kanojen saatavilla on oltava jatkuvasti juomavettä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 673/2010 9 §

5.4. Sellaiset laitteet, joista eläimen terveys ja hyvinvointi riippuvat, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten terveyttä ja hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi, ja jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka. ESL 5 §; ESA 4 §

5.5. Ruokinta- ja juottolaitteistojen häiriöiden varalta on käytettävissä varajärjestelmä. ESL 5 §; ESA 4 §

- *Varajärjestelmä voi olla esimerkiksi käsin tapahtuva ruokinta tai juotto*

5.6. Rehu ja juomavesi pysyvät puhtaina. Kanojen ruokintaan ja juottamiseen tarkoitetut laitteet ja välineet on pidettävä puhtaina. Ulostteet eivät saa liata rehua tai juomavettä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 673/2010 9 §

LIITE E. LAMPAIDEN HYVINVOINNIN VALVONTA

Täydentävien ehtojen vaatimusryhmä 4.6.

1. Pitopaikan yleiset vaatimukset

- 1.1.** Pitopaikan rakennukset ja laitteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Eläinten pitopaikan rakenteet ja laitteet on suunniteltava, rakennettava ja huollettava siten, että se on eläimelle turvallinen ja että pitopaikan palovaara ja eläimen karkaamisvaara ovat mahdollisimman vähäisiä. Niiden materiaalien, joiden kanssa lampaat pääsevät kosketuksiin (mm. rakenteet ja laitteet), on oltava lampaille turvallisia. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 587/2010 3 §
- 1.2.** Materiaalit, joiden kanssa lampaat pääsevät kosketuksiin (mm. rakenteet, karsinat ja laitteet), ovat turvallisia, puhdistettavissa perusteellisesti ja desinfioitavissa. Ne on voitava puhdistaa perusteellisesti sekä desinfioida. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 587/2010 3 §
- 1.3.** Tilojen ja laitteiden puhtaudesta ja desinfioinnista huolehditaan riittävästi. Eläimen pitopaikka on pidettävä puhtaana. ESL 4 §; ESA 4§; Vna 587/2010 3 §
Eläinsuojat, karsinat, varusteet ja laitteet on pidettävä puhtaina ja tarvittaessa desinfioitava.
- 1.4.** Eläinsuojan lattioiden on oltava sellaiset, että niistä ei aiheudu eläimelle vahingoittumisen vaaraa. Rakolattian, rutilälattian tai reijitetyn lattian on oltava sellainen, että lampaiden sorkat eivät tartu kiinni tai muutoin vahingoitu. Rakolattian palkkien leveyden on oltava vähintään 80 mm ja raon leveyden enintään 25 mm. Karitsointikarsinassa ja karitsojen pitopaikassa ei saa olla rakolattiaa. ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 587/2010 5 §
- 1.5.** Eläinten pitopaikan lattian pohjan on oltava sellainen, että nestemäiset eritteet poistuvat asianmukaisesti tai imeytyvät hyvin kuivikkeisiin. ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 587/2010 5 §
- 1.6.** *Eläinsuojassa olevat lampaat on voitava hätätilanteessa poistaa nopeasti eläintiloista. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna §

2. Tilavaatimukset

- 2.1.** Lampaiden tulee voida seistä ja levätä luonnollisessa asennossa sekä liikkua. Lampaita ryhmässä pidettäessä pitopaikan lattiapinta-alan, ruokintahäkin pinta-alaa lukuun ottamatta, on oltava lammasta kohden vähintään:

	Lampaiden keskimääräinen paino (kg)	Täytepohjalattia (m ² /eläin)	Ritilälattia (m ² /eläin)	Rakolattia (m ² /eläin)
Karitsa	alle 15	0,25	0,25	-
Karitsa	30	0,50	0,50	-
Karitsa	yli 30	0,75	0,75	-
Lammas	55	1,0	0,8	0,8
Lammas	75	1,4	1,0	1,0
Tiine uuhi	55	1,3	1,1	1,1

Tiine uuhi	75	1,7	1,3	1.3
------------	----	-----	-----	-----

Sellaisessa pitopaikassa, jossa on täytepohjalattia, uuhella karitsoineen on oltava pinta-alaa vähintään 2 m². Jos lammasta pidetään yksittäiskarsinassa, on karsinan oltava kooltaan vähintään 1,4 m² ja muodoltaan sellainen, että lammas pääsee siinä esteettä kääntymään ympäri. Yksinomaan karitsoille tarkoitetun ruokintapaikan (karitsakamari) pinta-alan karitsaa kohden on oltava vähintään 0,2 m². ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 587/2010 4 §

Eviran näkemyksen mukaan uuhelle ja karitsoille tulee olla yhteistä tilaa vähintään 2m². Jos karitsoilla on käytössä ns. karitsakammari, tulee siellä olla tilaa lisäksi vähintään 0.2 m²/karitsa. Eli karitsakammarin pinta-alaa ei vähennetä tuosta yhteisestä tilasta.

2.2. Lampaiden käytettävissä on asianmukainen, puhdas ja kuiva makuupaikka. Samassa pitopaikassa pidettävien eläinten tulee voida asettua pitopaikkaan yhtä aikaa makuulle. ESL 4 §; ESA 1§, 3§, 4§; Vna 587/2010 5 §

- *Karitsointikarsinan ja kiinteäpohjaisen karitsojen pitopaikan lattian olisi hyvä olla hyvin kuivitettu.*

2.3. Lammasta ei saa pitää kytkettynä muutoin kuin lyhytaikaisesti eläimen ruokkimisen, lypsyt tai muun hoitamisen ajan. ESL 4§; Vna 587/2010 11 §

2.4. Ulkotarha on turvallinen ja pysyy sopivan kuivana. Ulkotarhan maapohjan sekä ulkotarhaan ja laitumelle johtavien kulkuteiden on oltava lampaille turvallisia ja sellaisia, etteivät lampaat tarpeettomasti liikaannu. ESL 4 §; ESA 1§, 6 §; Vna 587/2010 8 §

2.5. Ulkotarhan ja laitumen aidat ovat lampaille sopivasta materiaalista, turvallisia sekä hyvässä kunnossa. Aidat on pidettävä hyvässä kunnossa siten, että estetään lampaiden vahingoittuminen ja karkaaminen. Aitojen on oltava lampaille sopivasta materiaalista. Jos aita on verkkoaitaa, sitä on tarvittaessa kiristettävä, jotta verkkoon takertumisen vaara olisi mahdollisimman vähäinen. Sähköistetyt aidat on rakennettava ja pidettävä kunnossa siten, että niistä ei aiheudu lampaille tarpeetonta kärsimystä. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §, 6 §; Vna 587/2010 8 §

2.6. Lampaille on ulkotarhassa ja laitumella riittävä säänsuoja epäsuotuisia sääoloja vastaan. Säänsuojassa on oltava sopivat makuupaikat kaikille eläimille. ESL 4 §; ESA 1 §, 6 §, 7 §

- *Sopivana säänsuojana voidaan pitää esimerkiksi kolmiseinäistä rakennusta tai katosta. Myös luonnonympäristö kuten riittävän tiheä puusto tai maasto voi antaa joissakin tapauksissa riittävän suojan.*
- *Mikäli eläimet voidaan siirtää tarvittaessa esimerkiksi lampolaan, ei erillistä säänsuojaa vaadita.*
- *Säänsuojan riittävyyttä ja asianmukaisuutta arvioitaessa tulee huomioida esimerkiksi vuodenaika ja sääolosuhteet sekä eläimen ikä ja fysiologinen tila, kuten tiineys ja poikimisten ajoittuminen, jotka vaikuttavat eläimen suojan tarpeeseen.*

2.7. Ulkotarhassa olevien eläinten eristämistä ja hoitoa varten tulee olla asianmukaiset tilat. ESL 5 §; ESA 7 §, 11 §

- *Asianmukaisina tiloina voitaisiin pitää esimerkiksi lampolassa olevia erillisiä sairaskarsinoita, jonne eläimet voidaan tarvittaessa siirtää saamaan hoitoa.*

3. Eläinsuojan olosuhteet

3.1. Lämpötilan on oltava lampaille sopiva. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §; Vna 587/2010 7 §

3.2. Valaistuksen on oltava lampaille sopiva ja riittävä eläinten asianmukaiseen tarkastamiseen ja hoitamiseen. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §

3.3. Eläimen pitopaikassa on huolehdittava riittävästä ilmanvaihdesta siten, etteivät haitalliset kaasut, pöly, veto, tai liiallinen kosteus vaaranna eläimen terveyttä tai hyvinvointia. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §; Vna 587/2010 7 §

- *Aistinvaraisen arvion lisäksi ilman laadun arvioinnin tukena olisi hyvä käyttää siihen soveltuvia mittauslaitteita*

3.4. *Lampaat eivät saa olla jatkuvasti alttiina melulle, joka ylittää 65 desibeliä. ESL 4 §; ESA 2 §; Vna 587/2010 7 §

4. Hyvinvoinnista huolehtiminen

4.1. *Hoidossa olevan eläimen terveydestä ja yleisestä hyvinvoinnista sekä eläimen puhtaudesta ja sen tarvitsemasta muusta keuhonhoidosta on huolehdittava. *Tilalla on riittävästi pätevää henkilökuntaa huolehtimassa eläimistä.* ESL 5 §, ESA 8 §,

- *"Pätevällä" tarkoitetaan tässä henkilökuntaa, joka osaa hoitaa eläimet asianmukaisesti (tiedot ja taidot).*
- *Mikäli eläinten hoito ei vaikuta asianmukaiselta, voitaisiin kiinnittää huomiota ihmisen hoidettavana olevaan eläinmäärään. Tällöin voitaisiin esimerkiksi tiedustella päivittäiseen eläinten hoitoon kuluva aikaa.*
- *Eläimen puhtauden arvioimisessa voi soveltuvien osin käyttää apuna nautojen ohjetta (→ 4.1.)*

4.2. Lampaat on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Lampaiden terveyden ja hyvinvoinnin tarkastukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota uuhien tiineyden loppuvaiheessa, karitsoinnin aikana, keritsemisen jälkeen tai kun hoito-olosuhteissa tapahtuu merkittäviä muutoksia. Yksilöllinen tarkastus on suoritettava niille lampaille, joille se yleistarkastuksen perusteella on tarpeen. ESL 5 §; 10 §; Vna 587/2010 9 §

- *Päivittäinen tarkastusvelvollisuus koskee ihmisen välittömässä valvonnassa ja tavoitettavissa olevia eläimiä. Pidettäessä nautoja esimerkiksi saarilaitumilla tai muilla laajahkoilla alueilla tulisi niiden tarkastustiheyttä arvioitaessa huomioida eläinten fysiologinen tila sekä olosuhteet laitumilla kuten esimerkiksi alueen turvallisuus ja se, miten eläinten juotto on järjestetty. Tällaiset alueet tulisi kuitenkin tarkastaa useamman kerran viikossa tapauskohtaista harkintaa käyttäen, jotta voitaisiin varmistaa, että eläin esimerkiksi sairastuessaan saisi asianmukaista hoitoa mahdollisimman pian.*

4.3. Lammasta ei saa tehdä liikkumattomaksi sähköön avulla. ESL 3 §, 6 §; ESA 12 §; Vna 587/2010 10 §

4.4. Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylätä. Eläimen sairastuessa tai vahingoittuessa sille on viipymättä annettava tai hankittava asianmukaista hoitoa. Sairas tai vahingoittunut eläin on tarvittaessa sijoitettava asianmukaiseen tilaan erilleen muista eläimistä, mutta josta on mikäli mahdollista näköyhteys muihin lampaisiin. Sairauden tai vamman laadun niin edellyttäessä eläin on lopetettava tai teurastettava. ESL 5 §; ESA 11 §; Vna 587/2010 3 §.

- *Tällöin tilan on oltava asianmukainen ja esimerkiksi eläimen sairaudesta tai vahingoittumisesta aiheutunut lisääntynyt lämmön- tai makuualustan pehmentämisen tarve tulee huomioida.*

4.5. *)Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tuotantoeläimille annetusta lääkinnällisestä hoidosta. Kirjanpitoa elintarviketuotantoa varten pidettävien tuotantoeläinten lääkinnällisestä hoidosta on säilytettävä vähintään viiden vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

- *Kirjanpitoa edellytetään kaikesta lääkityksestä, myös ennaltaehkäisevästä lääkinnällisestä hoidosta, jollaiseksi katsotaan esimerkiksi matolääkitys ja rokotukset.*
- *Kirjanpidosta olisi lääkityksen osalta käytävä ilmi ainakin eläimen tai eläinryhmän tunnistustiedot, lääkityksen syy, lääkityksen antopäivämäärä sekä lääkkeen nimi ja määrä.*
- *Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen tarkastettavissa. Kirjanpito voi myös olla osa tilalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää.*
- **)Täydentävien ehtojen osalta lääkinnällisestä hoidosta pidettävä kirjanpito valvotaan elintarvikehygieniatarkastuksen yhteydessä.*

4.6. Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tilalla kuolleiden tuotantoeläinten lukumäärästä. Kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolmen vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

- *Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa (esim. eläintunnistustietojen mukainen luettelo).*

4.7. *)Lampaiden sorkat on tarkastettava riittävän usein ja hoidettava tarvittaessa. ESL 5 §; ESA 8 §; Vna 587/2010 9 §

4.8. *)Sellaiset uuhet, joita lypsetään, on maidontuotannon mukaan lypsettävä riittävän usein. ESL 5 §; ESA 8 §; Vna 587/2010 14 §

4.9. *)Vastasyntynyt karitsa ja uuhi on pidettävä yhdessä vähintään 24 tunnin ajan synnytyksestä, ellei eläinten erottamiseen toisistaan ole erityistä syytä. Vastasyntyneitä karitsoja on valvottava uuhien ja karitsan välisen sidoksen muodostumisen varmistamiseksi. ESL 3 §; Vna 587/2010 13 §

4.10. *)Tarvittaessa on karitsojen tarvitseman lisälämmön saannin turvaamiseksi oltava käytettävissä lämmitin. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §; Vna 587/2010 13 §

- 4.11.** *Lammas on kerittävä vähintään kerran vuodessa. Keritsemisen suorittavalla henkilöllä on oltava riittävät tiedot keritsemistekniikasta ja riittävä taito keritsemisen suorittamiseksi. Keritseminen on suoritettava varovasti ja huolella. Keritsemisen yhteydessä mahdollisesti syntyneet haavat on hoidettava välittömästi. Vastakerittyä lammasta ei saa pitää ulkona, jos se voi joutua siellä alttiiksi epäsuotuisille sääoloille. Keritsemiseen käytettävät välineet on pidettävä puhtaina ja toimintakuntoisina, ja niiden on oltava sopivia huomioon ottaen lampaiden koko ja ikä. ESL 5 §; ESA 8 §; Vna 587/2010 15 §
- 4.12.** *Lammasryhmiä yhdistettäessä tai tuotaessa uusia eläimiä laumaan on erityistä huomiota kiinnitettävä sosiaalisten suhteiden uudelleenmuodostumisesta mahdollisesti aiheutuviin käyttäytymisongelmiin. ESL 3 §; Vna 587/2010 9 §
- 4.13.** *Jos lammasta on pideltävä paikoillaan, se on painettava istuma-asentoon tai kyljelleen makuulle. Eläintä ei saa laittaa selälleen makuulle. Lampaiden paimentamiseen käytettävän koiran on oltava paimentamiseen asianmukaisesti koulutettu. ESL 3 §, 6 §; ESA 12 §; Vna 587/2010 10 §
- 4.14.** *Eläimen lopettaminen on suoritettava mahdollisimman nopeasti ja kivuttomasti. Eläimen saa lopettaa vain lopettamisen osaava henkilö. Lammas saadaan lopettaa Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1099/2009 liitteessä I mainituilla menetelmillä niihin liittyvien vaatimusten mukaisesti. ESL 32 §; (EY) N:o 1099/2009 liite I
- *Käytetty lopetusmenetelmä kirjataan lomakkeelle. Eläinlääkärin tulee tarkastaa, että lopetukseen käytettävä laite on asianmukainen.*
- 4.15.** *Eläimen haltijan hallussa olevan lampaan saa keinosiementää eläimen haltija ja tämän palveluksessa oleva, jos siementäjä on suorittanut kyseisen eläinlajin keinosiementämisen ammattitaitovaatimukset sisältävän tutkinnon osan. ESL 29 §
- *Keinosiementämisen ammattitaitovaatimukset sisältävä tutkinnon osa sisältyy esimerkiksi tuotantoeläinten hoidon ja hyvinvoinnin ammattitutkinnon perusteisiin.*

5. Ruokinta ja juotto

- 5.1.** Lampaiden saatavilla on oltava riittävästi rehua. Lampaalle annettavan rehun on oltava ravitsevaa ja tasapainotettua sekä tarvittaessa kivennäisillä täydennettyä. Heinä- ja muut ruokintatelineet ja ruokintahäkit on rakennettava ja asennettava siten, että ne ovat kaikkien lampaiden ulottuvilla. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 587/2010 6 §, 12 §
- 5.2.** Jos rehua ei ole lampaille jatkuvasti tarjolla, ryhmän kaikkien eläinten on voitava ruokinta-aikana syödä samanaikaisesti. Tällöin ruokintahäkin reunan pituuden lammasta kohden on oltava vähintään 35 cm suoraa ruokintahäkkiä käytettäessä ja vähintään 20 cm ympyränmuotoista ruokintahäkkiä käytettäessä. Suoraa ruokintahäkkiä käytettäessä ruokintahäkin reunan pituuden tiinettä uuhta kohden on kuitenkin oltava vähintään 45 cm. Jos rehua on jatkuvasti tarjolla, ruokintahäkin reunan pituuden lammasta kohden on oltava vähintään 17 cm. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 587/2010 12 §
- 5.3.** Karitsan on saatava ternimaitoa tai sitä korvaavaa valmistetta mahdollisimman pian syntymän jälkeen. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 587/2010 12 §

- 5.4.** Viikon ikäisestä alkaen karitsan saatavilla on oltava ruohoa, heinää tai muuta kuitupitoista rehua sekä puhdasta vettä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 587/2010 12 §
- 5.5.** Lampaiden saatavilla on oltava riittävästi juomavettä, eikä vesi saa päästä jäätymään. Lampaiden pitopaikassa on oltava riittävä määrä juomapaikkoja. Jokaista alkavaa 30 lampaan ryhmää kohden on oltava vähintään yksi vesiastia tai juomanippa. Vesiastiat, kaukalot ja juomanipat on sijoitettava lampaiden pitopaikkaan siten, että ne ovat kaikkien lampaiden ulottuvilla eivätkä ole niille vaarallisia. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 587/2010 6 §, 12 §
- 5.6.** Mikäli lampaiden ruokinta ja juotto tapahtuu pääasiassa koneellisesti, laitteiston toimivuus tarkastetaan päivittäin. Sellaiset laitteet, joista eläimen terveys ja hyvinvointi riippuvat, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten terveyttä ja hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi, ja jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka. ESL 5 §; ESA 4 §
- 5.7.** Ruokinta- ja juomalaitteistojen häiriöiden varalta on käytettävissä varajärjestelmä. ESL 5 §; ESA 4 §
- *Varajärjestelmä voi olla esimerkiksi käsin tapahtuva ruokinta tai juotto*
- 5.8.** Rehu ja juomavesi pysyvät puhtaina. Juoma-astiat ja juottolaitteet on pidettävä puhtaina. Virtsa ja ulosteet eivät saa liata rehua tai juomavettä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 6 §, 13 §
- 5.9.** Käytettäessä automaattisia juotto- tai ruokintalaitteita, lampaat on totutettava niiden käyttämiseen. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 587/2010 6 §

LIITE F. VUOHIEH HYVINVOINNIN VALVONTA

Täydentävien ehtojen vaatimusryhmä 4.6.

1. Pitopaikan yleiset vaatimukset

- 1.1. Pitopaikan rakennukset ja laitteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Eläinten pitopaikan rakenteet ja laitteet on suunniteltava, rakennettava ja huollettava siten, että se on eläimelle turvallinen ja että pitopaikan palovaara ja eläimen karkaamisvaara ovat mahdollisimman vähäisiä. Niiden materiaalien, joiden kanssa vuohet pääsevät kosketuksiin (mm. rakenteet ja laitteet), on oltava vuohille turvallisia. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 589/2010 3 §
 - Pitopaikan sellaisten porttien, ovien, salpojen ja muiden vastaavien ovensulkijoiden, jotka ovat vuohien ulottuvilla, on oltava sellaisia, että vuohi ei pysty avaamaan niitä. Vuohien pitopaikassa olevat valaisimet on suojattava siten, etteivät ne voi vahingoittaa vuohia. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 589/2010 3 §, 6 §
- 1.2. Materiaalit, joiden kanssa vuohet pääsevät kosketuksiin (mm. rakenteet, karsinat ja laitteet), ovat turvallisia, puhdistettavissa perusteellisesti ja desinfioitavissa. ESL 4 §; ESA 1 §, ESA 4 §; Vna 589/2010 3 §
- 1.3. Tilojen ja laitteiden puhtaudesta ja desinfioinnista huolehditaan riittävästi. Eläinsuojat, karsinat, varusteet ja laitteet on pidettävä puhtaina ja tarvittaessa desinfioitava. ESL 4 §; ESA 4 §; Vna 589/2010 3 §
- 1.4. Eläinsuojan lattioiden on oltava sellaiset, että niistä ei aiheudu vuohelle vahingoittumisen vaaraa. Rakolattian, rutilälattian tai reijitetyn lattian on oltava sellainen, että vuohien sorkat tai utareet eivät tartu kiinni tai muutoin vahingoitu. Rakolattian palkkien leveyden on oltava vähintään 80 mm ja raon leveyden enintään 25 mm. Poikimiskarsinassa ja kilien pitopaikassa ei saa olla rakolattiaa. ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 589/2010 5 §
- 1.5. Eläinten pitopaikan lattian pohjan on oltava sellainen, että nestemäiset eritteet poistuvat asianmukaisesti tai imeytyvät hyvin kuivikkeisiin. ESL 4 §; ESA 3§; Vna 589/2010 5 §
- 1.6. *Eläinsuojassa olevat vuohet on voitava hätätilanteessa poistaa nopeasti eläintiloista. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 589/2010 3 §

2. Tilavaatimukset

- 2.1. Vuohien tulee voida seistä ja levätä luonnollisessa asennossa sekä liikkua. ESL 4 §; ESA 1 §

Vuohia ryhmässä pidettäessä pitopaikan lattiapinta-alan, ruokintahäkin pinta-alaa lukuun ottamatta, on vuohta kohden oltava vähintään:

Ikäluokka	Täytepohja (m ² /eläin)	Rutilälattia (m ² /eläin)	Rakolattia (m ² /eläin)
Kili	0,25	0,25	-
Nuorvuohi	0,5	0,5	0,5
Vuohi	1,20	1,0	1,0

Sellaisessa pitopaikassa, jossa on täytepohjalattia, kutulle kileineen on oltava pinta-alaa vähintään 2 m².

Jos täysikasvuista vuohia pidetään yksittäiskarsinassa, on karsinan oltava kooltaan vähintään 1,4 m² ja muodoltaan sellainen, että vuohi pääsee siinä esteettä kääntymään ympäri. ESL 4 §; ESA 1§; Vna 589/2010 4 §

2.2. Vuohien käytettävissä on asianmukainen, puhdas ja kuiva makuupaikka. Samassa pitopaikassa pidettävien eläinten tulee voida asettua pitopaikkaan yhtä aikaa makuulle. ESL 4 §; ESA 1 §, 3 §, 4 §; Vna 589/2010 5 §

- *Poikimiskarsinan ja kiinteäpohjaisen kilien pitopaikan lattian olisi hyvä olla hyvin kuivitettu.*

2.3. Vuohia ei saa pitää kytkettynä muutoin kuin lyhytaikaisesti eläimen ruokkimisen, lypsyn tai muun hoitamisen ajan. ESL 4 §; Vna 589/2010 10 §

2.4. Ulkotarha on turvallinen ja pysyy sopivan kuivana. Ulkotarhan maapohjan sekä ulkotarhaan ja laitumelle johtavien kulkuteiden on oltava vuohille turvallisia ja sellaisia, etteivät vuohet tarpeettomasti likaannu. ESL 4 §; ESA 1§, 6 §; Vna 589/2010 8 §

2.5. Ulkotarhan ja laitumen aidat ovat vuohille sopivasta materiaalista, turvallisia sekä hyvässä kunnossa. Aidat on pidettävä hyvässä kunnossa siten, että estetään vuohien vahingoittuminen ja karkaaminen. Aitojen on oltava vuohille sopivasta materiaalista. Jos aita on verkkoa, sitä on tarvittaessa kiristettävä, jotta verkkoon takertumisen vaara olisi mahdollisimman vähäinen. Vuohien pääsy niille myrkyllisten kasvien luo on estettävä. Sähköistetyt aidat on rakennettava ja pidettävä kunnossa siten, että niistä ei aiheudu vuohille tarpeetonta kärsimystä. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §, 6 §; Vna 589/2010 8 §

2.6. Vuohilla on ulkotarhassa ja laitumella riittävä säänsuoja epäsuotuisia sääoloja vastaan. Säänsuojassa on oltava sopivat makuupaikat kaikille eläimille. ESL 4 §; ESA 1 §, 6 §, 7 §

- *Sopivana säänsuojana voidaan pitää esimerkiksi kolmiseinäistä rakennusta tai katosta. Myös luonnonympäristö kuten riittävän tiheä puusto tai maasto voi antaa joissakin tapauksissa riittävän suojan.*
- *Mikäli eläimet voidaan siirtää tarvittaessa esimerkiksi kuttulaan, ei erillistä säänsuojaa vaadita.*
- *Säänsuojan riittävyyttä ja asianmukaisuutta arvioitaessa tulee huomioida esimerkiksi vuodenaika ja sääolosuhteet sekä eläimen ikä ja fysiologinen tila, kuten tiineys ja poikimisten ajoittuminen, jotka vaikuttavat eläimen suojan tarpeeseen.*

2.7. Ulkotarhassa olevien eläinten eristämistä ja hoitoa varten tulee olla asianmukaiset tilat. ESL 5 §; ESA 7 §, 11 §

- *Asianmukaisina tiloina voitaisiin pitää esimerkiksi kuttulassa olevia erillisiä sairaskarsinoita, jonne eläimet voidaan tarvittaessa siirtää saamaan hoitoa.*

3. Eläinsuojan olosuhteet

3.1. Lämpötilan on oltava vuohille sopiva. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §; Vna 589/2010 7 §

3.2. Valaistus on vuohille sopiva ja riittävä eläinten asianmukaiseen tarkastamiseen ja hoitamiseen. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §

3.3. Eläimen pitopaikassa on huolehdittava riittävästä ilmanvaihdesta siten, etteivät haitalliset kaasut, pöly, veto, tai liiallinen kosteus vaaranna eläimen terveyttä tai hyvinvointia. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §; Vna 589/2010 7 §

- *Aistinvaraisen arvion lisäksi ilman laadun arvioinnin tukena olisi hyvä käyttää siihen soveltuvia mittauslaitteita.*

3.4. *Vuohet eivät saa olla jatkuvasti alttiina melulle, joka ylittää 65 desibeliä. ESL 4 §; ESA 2 §; Vna 589/2010 7 §

4. Hyvinvoinnista huolehtiminen

4.1. *Hoidossa olevan eläimen terveydestä ja yleisestä hyvinvoinnista sekä eläimen puhtaudesta ja sen tarvitsemasta muusta keuhonhoidosta on huolehdittava. *Tilalla on riittävästi pätevää henkilökuntaa huolehtimassa eläimistä.*

- *"Pätevällä" tarkoitetaan tässä henkilökuntaa, joka osaa hoitaa eläimet asianmukaisesti (tiedot ja taidot).*
- *Mikäli eläinten hoito ei vaikuta asianmukaiselta, voitaisiin kiinnittää huomiota ihmisen hoidettavana olevaan eläinmäärään. Tällöin voitaisiin esimerkiksi tiedustella päivittäiseen eläinten hoitoon kuluva aikaa.*
- *Eläimen puhtauden arvioimisessa voi soveltuvien osien käyttöä apuna nautojen ohjetta (→ Naudat 4.1.)*

4.2. Vuohet on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Vuohien terveyden ja hyvinvoinnin tarkastukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota kuttujen tiineyden loppuvaiheessa, vuonimisen aikana tai kun hoito-olosuhteissa tapahtuu merkittäviä muutoksia. Yksilöllinen tarkastus on suoritettava niille vuohille, joille se yleistarkastuksen perusteella on tarpeen. ESL 5 §; ESA 8 §, 10 §; Vna 589/2010 9 §

- *Päivittäinen tarkastusvelvollisuus koskee ihmisen välittömässä valvonnassa ja tavoitettavissa olevia eläimiä. Pidettäessä vuohia esimerkiksi saarilaitumilla tai muilla laajahkoilla alueilla tulisi niiden tarkastustiheyttä arvioitaessa huomioida eläinten fysiologinen tila sekä olosuhteet laitumilla kuten esimerkiksi alueen turvallisuus ja se, miten eläinten juotto on järjestetty. Tällaiset alueet tulisi kuitenkin tarkastaa useamman kerran viikossa tapauskohtaista harkintaa käyttäen, jotta voitaisiin varmistaa, että eläin esimerkiksi sairastuessaan saisi asianmukaista hoitoa mahdollisimman pian.*

4.3. Vuohia ei saa tehdä liikkumattomaksi sähköllä. ESL 1 §, 6 §; ESA 12 §; Vna 589/2010 10 §

4.4. Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylätä. Eläimen sairastuessa tai vahingoittuessa sille on viipymättä annettava tai hankittava asianmukaista hoitoa. Sairas tai vahingoittunut eläin on tarvittaessa sijoitettava asianmukaiseen tilaan erilleen muista eläimistä, mutta josta on, mikäli mahdollista, näköyhteys muihin vuohiin. Sairauden tai vamman laadun niin edellyttäessä eläin on lopetettava tai teurastettava. ESL 5 §; ESA 11 §; Vna 589/2010 3 §

- *Tällöin tilan on oltava asianmukainen ja esimerkiksi eläimen sairaudesta tai vahingoittumisesta aiheutunut lisääntynyt lämmön- tai makuualustan pehmentämisen tarve tulee huomioida.*

4.5. *) Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tuotantoeläimille annetusta lääkinnällisestä hoidosta. Kirjanpitoa elintarviketuotantoa varten pidettävien tuotantoeläinten lääkinnällisestä hoidosta on säilytettävä vähintään viiden vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

- *Kirjanpitoa edellytetään kaikesta lääkityksestä, myös ennaltaehkäisevästä lääkinnällisestä hoidosta, jollaiseksi katsotaan esimerkiksi matolääkitys ja rokotukset.*
- *Kirjanpidosta olisi lääkityksen osalta käytävä ilmi ainakin eläimen tai eläinryhmän tunnistustiedot, lääkityksen syy, lääkityksen antopäivämäärä sekä lääkkeen nimi ja määrä.*
- *Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen tarkastettavissa. Kirjanpito voi myös olla osa tilalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää.*
- **) Täydentävien ehtojen osalta lääkinnällisestä hoidosta pidettävä kirjanpito valvotaan elintarvikehygieniatarkastuksen yhteydessä.*

4.6. Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tilalla kuolleiden tuotantoeläinten lukumääristä. Kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolmen vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

- *Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa (esim. eläintunnistustietojen mukainen luettelo).*

4.7. *) Vuohien sorkat on tarkastettava säännöllisesti ja hoidettava tarvittaessa. ESL 5 §; ESA 8 §; Vna 589/2010 9 §

4.8. *) Sellaiset kutut, joita lypsetään, on lypsettävä vähintään kerran päivässä ja tarvittaessa useamminkin. ESL 5 §; ESA 8 §; Vna 589/2010 13 §

4.9. *) Vastasyntynyt kili ja kuttu on pidettävä yhdessä vähintään 24 tunnin ajan synnytyksestä, ellei eläinten erottamiseen toisistaan ole erityistä syytä. Vastasyntyneitä kilejä on valvottava kutun ja kilin välisen sidoksen muodostumisen varmistamiseksi. ESL 3 §; ESA 8 §; Vna 589/2010 12 §

- *Poikkeustilanteissa, jos kilin ternimaidon saantia ei voida varmistaa, kilin ja kutun voisi erottaa aiemmin ja antaa ternimaito tuttijuotolla.*

4.10. *) Tarvittaessa on kilien tarvitseman lisälämmön saannin turvaamiseksi oltava käytettävissä lämmitin. ESL 3§, 4 §; ESA 1 §; Vna 589/2010 12 §

4.11. *) Vuohiryhmiä yhdistettäessä tai tuotaessa uusia eläimiä laumaan on erityistä huomiota kiinnitettävä sosiaalisten suhteiden uudelleenmuodostumisesta mahdollisesti aiheutuviin käyttäytymisongelmiin. Vuohet, jotka suhtautuvat toisiinsa vihamielisesti tai saattavat muutoin vahingoittaa toisiaan, on pidettävä erillään toisistaan. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 589/2010 9 §

4.12. *) Eläimen lopettaminen on suoritettava mahdollisimman nopeasti ja kivuttomasti. Eläimen saa lopettaa vain lopettamisen osaava henkilö. Vuohi saadaan lopettaa

Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1099/2009 liitteessä I mainituilla menetelmillä niihin liittyvien vaatimusten mukaisesti. ESL 32 §; (EY) N:o 1099/2009 liite I

- *Käytetty lopetusmenetelmä kirjataan lomakkeelle. Eläinlääkärin tulee tarkastaa, että lopetukseen käytettävä laite on asianmukainen.*

4.13. *Eläimen haltijan hallussa olevan vuohen saa keinosiementää eläimen haltija ja tämän palveluksessa oleva, jos siementäjä on suorittanut kyseisen eläinlajin keinosiementämisen ammattitaitovaatimukset sisältävän tutkinnon osan. ESL 29 §

- *Keinosiementämisen ammattitaitovaatimukset sisältävä tutkinnon osa sisältyy esimerkiksi tuotantoeläinten hoidon ja hyvinvoinnin ammattitutkinnon perusteisiin.*

5. Ruokinta ja juotto

5.1. Vuohien saatavilla on oltava riittävästi rehua. Vuohelle annettavan rehun on oltava ravitsevaa ja tasapainotettua sekä tarvittaessa kivennäisillä täydennettyä. Heinä- ja muut ruokintatelineet ja ruokintahäkit on rakennettava ja asennettava siten, että ne ovat kaikkien vuohien ulottuvilla. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 589/2010 6 §, 11 §

5.2. Jos rehua ei ole vuohille jatkuvasti tarjolla, ryhmän kaikkien eläinten on voitava ruokinta-aikana syödä samanaikaisesti. Tällöin ruokintahäkin reunan pituuden kiliä kohden on oltava vähintään 20 cm, nuorvuolta kohden vähintään 33 cm, täysikasvuista vuolta kohden vähintään 40 cm ja tiinettä kuttua kohden vähintään 45 cm. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 589/2010 11 §

5.3. Kilin on saatava ternimaitoa tai sitä korvaavaa valmistetta mahdollisimman pian syntymän jälkeen. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 589/2010 11 §

5.4. Kilin maitoruokintaa on jatkettava vähintään kahdeksan ensimmäisen elinviikon ajan. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 589/2010 11 §

- *Maidon lisäksi voidaan käyttää juomarehua.*

5.5. Viikon ikäisestä alkaen kilin saatavilla on oltava ruohoa, heinää tai muuta kuitupitoista rehua sekä puhdasta vettä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 589/2010 11 §

5.6. Vuohien saatavilla on oltava riittävästi juomavettä eikä vesi saa päästä jäätymään. Lypsettävien kuttujen saatavilla on oltava jatkuvasti puhdasta vettä. Vuohien pitopaikassa on oltava riittävä määrä juomapaikkoja. Jokaista alkavaa 15 vuohen ryhmää kohden on oltava vähintään yksi vesi-astia tai juomanippa. Vesiastiat, kaukalot ja juomanipat on sijoitettava vuohien pitopaikkaan siten, että ne ovat kaikkien vuohien ulottuvilla eivätkä ole eläimille vaarallisia. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 589/2010 6 §, 11 §

5.7. Mikäli vuohien ruokinta ja juotto tapahtuu pääasiassa koneellisesti, laitteiston toimivuus tarkastetaan päivittäin. Sellaiset laitteet, joista eläimen terveys ja hyvinvointi riippuvat, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten terveyttä ja hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi, ja jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka. ESL 5 §; ESA 4 §

5.8. Ruokinta- ja juomalaitteistojen häiriöiden varalta on käytettävissä varajärjestelmä. ESL 5 §; ESA 4 §

- *Varajärjestelmä voi olla esimerkiksi käsin tapahtuva ruokinta tai juotto*

5.9. Rehu ja juomavesi pysyvät puhtaina. Juottolaitteet ja juoma-astiat on pidettävä puhtaina. Virtsa ja ulosteet eivät saa liata rehua tai juomavettä. ESL5 §; ESA 9 §; Vna 589/2010 11 §

5.10. Käytettäessä automaattisia juotto- tai ruokintalaitteita, vuohet on totutettava niiden käyttämiseen. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 589/2010 6 §

LIITE G. BROILEREIDEN HYVINVOINNIN VALVONTA

Broileritilojen tarkastukset tulisi pyrkiä ajoittamaan pääsääntöisesti lintujen loppukasvatusvaiheeseen.

Täydentävien ehtojen valvonnassa broileriemot (isovanhempais- ja vanhempaispolvet) ja broilerien poikaset valvotaan kuten tuotantopolven broileritkin, mikäli niitä tilalla on.

Määritelmät

- 1) Broilerilla tarkoitetaan teurastusta varten kasvatettavaa *Gallus gallus* -lajiin kuuluvaa lintua. ESL 26b §
- 2) Parvella tarkoitetaan kasvatusosastossa samanaikaisesti kasvatettavien broilereiden ryhmää, joka käyttää yhteistä pehkualuetta sekä yhteisiä ruokinta- ja juomalaitteita. Vna 375/2011
- 3) Käytettävissä olevalla pinta-alalla tarkoitetaan pehkulla varustettua aluetta, joka on broilereiden käytettävissä koko ajan ja joka on riittävän suuri, jotta yksi broileri voi oleskella siinä. Vna 375/2011

Käytettävissä olevaan pinta-alaan voidaan laskea ruokinta- ja vesinippalinjojen alla oleva alue, jos broileri mahtuu kasvatuksen loppuvaiheessa kulkemaan näiden linjojen alta ja mahtuu makaamaan ruokintakuppien alle.

1. Pitopaikan yleiset vaatimukset

- 1.1.** Pitopaikan rakennukset ja laitteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Eläinten pitopaikan rakenteet ja laitteet on suunniteltava, rakennettava ja huollettava siten, että pitopaikka on eläimelle turvallinen ja että pitopaikan palovaara ja eläimen karkaamisvaara ovat mahdollisimman vähäisiä. Niiden materiaalien, joiden kanssa broilerit pääsevät kosketuksiin (mm. rakenteet ja laitteet), on oltava broilereille turvallisia. Ne on voitava puhdistaa perusteellisesti sekä desinfioida. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 375/2011 3 §, 6 §
- 1.2.** Materiaalit, joiden kanssa broilerit pääsevät kosketuksiin (mm. rakenteet, karsinat ja laitteet), ovat turvallisia, puhdistettavissa perusteellisesti ja desinfioitavissa. Ne on voitava puhdistaa perusteellisesti sekä desinfioida. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 375/2011 3 §
- 1.3.** Tilojen ja laitteiden puhtaudesta ja desinfioinnista huolehditaan riittävästi. Kasvatusosastot, välineet ja laitteet on pidettävä puhtaina ja hyvässä kunnossa. Kuolleet broilerit on poistettava kasvatusosastosta päivittäin. Kaikki tilat, laitteet ja välineet, joiden kanssa broilerit ovat kosketuksissa, on puhdistettava ja desinfioitava kauttaaltaan aina, kun tila tyhjennetään ja ennen kuin uusi broilerierä tuodaan sisään. Tyhjennyksen jälkeen kaikki käytetty pehku on poistettava ja puhdas pehku on levitettävä tilalle. ESL 4 §; ESA 4 §; Vna 375/2011 3 §
- 1.4.** Kasvatusosaston lattian tai pohjan on oltava broilereille sopivasta materiaalista sekä sellainen, että se ei aiheuta broilereille vahinkoa. ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 375/2011 3 §

1.5. *Kasvatusosastossa on huolehdittava jyrssiöiden ja muiden haittaeläinten torjunnasta. ESL 4§; ESA 1§; Vna 375/2011 3 §

2. Tilavaatimukset

2.1. Kasvatusosastoissa käytetty kasvatustiheys ei saa ylittää niille sallittua tiheyttä. 1.5.2011 toiminnassa olleissa broilereiden kasvatusosastoissa voidaan käyttää broilerikasvattamossa lain voimaan tullessa (1.5.2011) noudatettua enintään 42 elopainokilon kasvatustiheyttä neliometriä kohti, jos kasvattamon omistajalla tai pitäjällä on tuotantosopimus teurastamon kanssa ja broilereiden pidossa noudatetaan teurastamon edellyttämän laatu järjestelmän ehtoja.

Edellytyksenä kasvatustiheyden nostamiselle yli 39 elopainokilon neliometriä kohti enintään 42 elopainokiloon neliometriä kohti on, että broilerikasvattamon eläinsuojelutarkastuksissa ei ole todettu eläinsuojelusäännösten vastaista toimintaa viimeisen kahden vuoden aikana, broilereiden omistaja tai pitäjä käyttää hyvän käytännön opasta ja broilereiden kuolleisuus on riittävän alhainen. Jos broilerikasvattamossa ei ole tehty tarkastusta viimeisen kahden vuoden aikana, vähintään yksi tarkastus on tehtävä ennen kuin kasvatustiheyttä voidaan nostaa.

Broilereiden kasvatustiheys kasvatusosastossa määritetään viimeksi teurastetun parven (*eli tarkastusta edeltävän parven*) teuraspainosta jäädyttämättömien ja jäädytettyjen teuraspainojen osalta seuraavien kaavojen mukaan:

Broilereiden kasvatustiheys laskettuna jäädyttämättömien teuraspainojen perusteella KT

$KT = [100 \times (p_1 + p_2 + p_3 + \dots + p_n) / 73,25] / a$, jossa

p_1 on parven ensimmäisen broilerin teuraspaino

p_2 on parven toisen broilerin teuraspaino

p_3 on parven kolmannen broilerin teuraspaino

p_n on parven viimeisen broilerin teuraspaino

a on broilereiden käytettävissä oleva pinta-ala neliömetreinä

Broilereiden kasvatustiheys laskettuna jäädytettyjen teuraspainojen perusteella KTj

$KTj = [100 \times (p_1 + p_2 + p_3 + \dots + p_n) / 71,80] / a$ jossa

p_1 on parven ensimmäisen broilerin teuraspaino

p_2 on parven toisen broilerin teuraspaino

p_3 on parven kolmannen broilerin teuraspaino

pn on parven viimeisen broilerin teuraspaino

a on broilereiden käytävissä oleva pinta-ala neliömetreinä

ESL 26 c § ja siirtymäsäännökset; Vna 375/2011 17 § ja liite kohdat 6 ja 7

Kasvatustiheyden laskennan kaavassa oleva teuraspaino ($p_1+p_2+p_3+\dots+pn$) tulisi laskea seuraavasti:

teuraspaino = (lastauksessa kuolleiden lintujen lukumäärä + teurastamoon tuotujen lintujen lukumäärä) * tilityksessä käytetty keskiteuraspaino

Tällöin teuraspainossa on mukana lihintarkastuksessa hyväksytyjen lintujen painon lisäksi

- 1. lastauksen aikana kuolleiden lintujen paino,*
- 2. kuljetuksen aikana kuolleiden ja ennen teurastusta teurastamolla, lopetettujen lintujen paino*
- 3. lihintarkastuksessa hylättyjen lintujen paino ja*
- 4. teurastusvirheellisten lintujen paino*

2.2. Ulkotarha on turvallinen ja pysyy sopivan kuivana. Jos broilereilla on mahdollisuus päästä ulos, kasvatusosastosta ulos johtavan kulkureitin on oltava broilereille turvallinen ja sellainen, etteivät broilerit tarpeettomasti likaannu. Ulkotarhan on oltava riittävän tilava ottaen huomioon broilereiden lukumäärä ja tarhan pohjan laatu. Tarhan pohjan on oltava sellainen, että se voidaan pitää kuivana. Ulkotarhassa ei saa olla rakenteita tai esineitä, jotka saattavat vahingoittaa broilereita. ESL 4 §; ESA 6 §; Vna 375/2011 7 §

2.3. Ulkotarhan aitojen on oltava broilereille sopivasta materiaalista ja niille turvallisia. Aidat on pidettävä hyvässä kunnossa siten, että estetään broilereiden vahingoittuminen. ESL 4 §; ESA 6 §; Vna 375/2011 7 §

2.4. Broilereilla on tarvittaessa oltava ulkona sopivia säänsuojia, jotka antavat riittävän säänsuoja epäsuotuisia sääoloja vastaan. Säänsuojassa on oltava sopivat makuupaikat kaikille eläimille. ESL 4 §; ESA 1 §, 6 §, 7 §; Vna 375/2011 7 §

2.5. Ulkotarhassa olevien eläinten eristämistä ja hoitoa varten tulee olla asianmukaiset tilat. ESL 5 §; ESA 7 §, 11 §

2.6. *Jos broilereiden kasvatustiheys on yli 33 elopainokiloa neliometriä kohti, kasvattamossa käytettävästä kasvatustiheydestä tai siihen tehtävästä muutoksesta ja tuotantojärjestelmää koskevista keskeisistä tiedoista on ilmoitettava aluehallintovirastolle viimeistään 15 päivää ennen ensimmäisen parven sijoittamista rakennukseen.

Tuotantojärjestelmään tehdyistä muutoksista, jotka voivat vaikuttaa broilereiden hyvinvointiin, on ilmoitettava viipymättä aluehallintovirastolle. ESL 26 c §; Vna 375/2011 11 §

Ilmoituksen voi tehdä täyttämällä Eviran sivuilta löytyvä ”Ilmoitus aluehallintovirastolle” -lomake, ja toimittamalla se sille aluehallintovirastolle, jonka toimialueella eläintenpitoyksikkö sijaitsee.

3. Kasvatusosaston olosuhteet

3.1. Lämpötilan on oltava broilereille sopiva. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §; Vna 375/2011 4 §, 5 §

3.2. Kasvatusosaston ilmanvaihdon on oltava sellainen, että lämpötila, ilman kosteus, ilman virtausnopeus, pölyn määrä ja haitallisten kaasujen pitoisuudet eivät kohoa haitallisen korkeiksi. Ilmanvaihtoon on tarvittaessa yhdistettävä lämmitysjärjestelmä sopivan lämpötilan ylläpitämiseksi ja liiallisen kosteuden poistamiseksi.

Jos broilereiden kasvatustiheys on yli 33 elopainokiloa neliometriä kohti, kasvatusosastossa on oltava sellainen ilmanvaihtojärjestelmä sekä tarvittaessa lämmitys- ja jäähdytysjärjestelmä, jota käytettäessä seuraavat vaatimukset täyttyvät:

- 1) ammoniakkipitoisuus (NH₃) on enintään 20 ppm ja hiilidioksidipitoisuus (CO₂) enintään 3000 ppm mitattuna broilereiden pään tasolla;
- 2) sisälämpötila ei ole yli 3 °C korkeampi kuin ulkolämpötila, kun ulkolämpötila varjossa mitattuna on yli 30 °C;
- 3) keskimääräinen suhteellinen kosteus kasvatusosastossa ei 48 tunnin aikana ylitä 70 prosenttia, kun ulkolämpötila on alle 10 °C.

ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §, 2 §; Vna 375/2011 4 §, 5 §

Ammoniakki- ja hiilidioksidipitoisuudet tulisi mitata kahdesta kohtaa kasvatusosastoa broilereiden pään tasolta. Mikäli mittaustulos ylittää raja-arvon, tulisi tehdä vielä vähintään yksi lisämittaus samalla tarkastuskerralla. Mittaukset tulisi tehdä sellaisessa kohdassa kasvatusosastoa, jossa ilmanliike on mahdollisimman vähäistä.

Suhteellisen kosteuden ja lämpötilan tarkastamisessa voidaan käyttää tuottajalta saatavaa tietoa, mikäli tämä tieto on luotettavasti kirjattu. Teurastamolta saatavaa jalkapohjatulehdusarvioinnin tulosta voidaan käyttää apuna sen arvioinnissa, onko liian korkea suhteellinen kosteus vaikuttanut lintujen hyvinvointiin.

Mittaukset olisi hyvä tehdä tarkastuksen alussa ja tarpeen mukaan ne voidaan uusia tarkastuksen lopussa.

3.3. Jos eläinten terveys ja hyvinvointi on riippuvainen koneellisesta ilmanvaihtojärjestelmästä, eläinsuojassa on oltava mahdollisuus eläinten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta riittävän ilmanvaihdon järjestämiseen myös koneellisen ilmanvaihtojärjestelmän häiriöiden aikana. Koneellisessa ilmanvaihtojärjestelmässä on tällöin oltava hälytysjärjestelmä, joka antaa

hälytyksen toimintahäiriön sattuessa. Hälytysjärjestelmän toimivuus on testattava säännöllisesti.

Sellaiset laitteet, joista eläinten terveys ja hyvinvointi riippuvat, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten terveyttä tai hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi ja, jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka.

Jos broilereiden kasvatustiheys on yli 33 elopainokiloa neliometriä kohti, kasvattamossa on oltava sähköntuotannon varajärjestelmä, jolla turvataan koneellisen ilmanvaihdon toiminta sähkökatkojen aikana.

ESL 4 §, 5 §; ESA 2 §, 4 §; Vna 375/2011 4 §, 5 §

Koneellisia ilmanvaihtojärjestelmiä ovat:

- Alipaine, jossa poistoilma poistuu rakennuksesta koneellisesti
- Ylipaine, jossa tuloilma tulee rakennukseen koneellisesti
- Tasapaine, jossa sekä poisto- että korvausilma siirtyy koneellisesti

Hälytysjärjestelmän tarve

Osastoissa, joissa on koneellinen ilmanvaihto, on yleensä alipaineilmanvaihto. Sähkökatkon tai koneen rikkoutumisen yhteydessä painovoimainen ilmanvaihto voi olla riittävä, mikäli ilmanvaihtokanavissa on tarpeeksi vetoa.

Hälytyslaitteistoa ei siis tarvita, jos rinnalla on toimiva painovoimainen (luonnollinen) varailmanvaihto.

Silloin kun ilmanvaihdon hälytysjärjestelmä tarvitaan, se on oltava, vaikka varavoima käynnistyisi automaattisesti sähkökatkoksen aikana.

Toimintahäiriön sattuessa tapahtuva **hälytys voi olla** esimerkiksi selvästi havaittava valo- tai äänimerkki tai puhelimeen tuleva ilmoitus.

Hälytysjärjestelmän toimivuuden testaamisesta ei vaadita kirjanpitoa.

3.4. Valaistuksen on oltava broilereille sopiva ja riittävä eläinten asianmukaiseen tarkastamiseen ja hoitamiseen.

Kasvatusosastossa on oltava valaistus, jonka teho on vähintään 20 luksia valoisina kausina mitattuna linnun silmän tasolta, ja joka valaisee vähintään 80 prosenttia käytettävissä olevasta pinta-alasta. Valaistusta voidaan tarvittaessa tilapäisesti vähentää eläinlääkärin ohjeiden mukaisesti, jos broilereiden hyvinvoinnin turvaaminen sitä edellyttää.

Valaistuksessa on noudatettava 24 tunnin rytmiä. Siihen on siirryttävä viimeistään seitsemän päivän kuluessa broilereiden sijoittamisesta kasvatusosastoon ja se voidaan lopettaa aikaisintaan kolme päivää ennen arvioitua teurastusaikaa. Jokaiseen 24 tunnin jaksoon on sisällytettävä yhteensä vähintään 6 tuntia pimeää aikaa. Pimeän ajan jaksossa on oltava ainakin yksi yhtäjaksoinen 4 tunnin pimeä aika hämäräjaksoja lukuun ottamatta. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §; Vna 375/2011 4 §

Jos kasvatusosaston valaistusta on jonkin kasvatettavan parven kohdalla vähennetty tilapäisesti eläinlääkärin ohjeiden mukaisesti, tarkastajan tulee annettujen selvitysten perusteella riittävästi ja perustellusti vakuuttua, että valojen

tilapäinen himmentäminen on ollut eläinten hyvinvoinnin kannalta välttämätöntä. Valaistusta lisätään tilapäisen vähentämisen jälkeen asteittain mahdollisuuksien mukaan, tavoitteena 20 lux ilman, että eläinten hyvinvointi vaarantuu.

Lisätietoja kohtaan merkitään tieto valaistuksen tilapäisestä vähentämisestä, vaikka tilalla olisi toimittu eläinlääkärin antamien ohjeiden mukaisesti, ja tilanne olisi tarkastuksen osalta kunnossa.

- Valaistuksen mittausta tulisi tehdä useasta kohtaa ja laskea tulosten keskiarvo. Mittaessa laitteen mittauspisteen tulisi osoittaa ylöspäin (ei lattiaan). Mittaukset olisi hyvä tehdä tarkastuksen alussa.*

3.5. Kaikkien broilereiden on päästävä jatkuvasti pehkulle, joka on pinnalta sopivan kuivaa ja kuohkeaa. ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 375/2011 4 §

3.6. * Broilerit eivät saa olla jatkuvasti alttiina melulle, joka ylittää 65 desibeliä. Ilmastointi- ja ruokintalaitteiden sekä muiden laitteiden ja välineiden on oltava sellaisia, että ne aiheuttavat mahdollisimman vähän melua. ESL 4 §; ESA 2 §; Vna 375/2011 4 §, 6 §

3.7. * Jos broilereiden kasvatustiheys on yli 33 elopainokiloa neliömetriä kohti, broilereiden omistajan tai pitäjän on laadittava broilerikasvattamon tuotantojärjestelmästä kirjallinen kuvaus, johon on sisällytettävä tekniset tiedot rakennuksista ja niiden laitteista. Kuvaus on pidettävä ajan tasalla, ja se on esitettävä aluehallintovirastolle pyydettyä. Tuotantojärjestelmän kuvauksesta tulee käydä ilmi:

- 1) rakennuksen pohjapiirros;
- 2) broilereiden käytettävissä oleva pinta-ala;
- 3) tiedot ilmanvaihto- ja lämmitysjärjestelmästä sekä niille suoritetuista teknisistä tarkastuksista;
- 4) tiedot ruokinta- ja juomalaitteista ja niiden sijainnista
- 5) broilereiden hyvinvoinnin kannalta olennaisten automaattisten ja mekaanisten laitteiden vioittumisen hälytysjärjestelmät ja niiden varajärjestelmät;
- 6) tiedot hälytysjärjestelmille suoritetuista teknisistä tarkastuksista;
- 7) lattiatyypit;
- 8) yleisimmin käytetty pehku.

ESL 26 c §; Vna 375/2011 11 §

4. Hyvinvoinnista huolehtiminen

4.1. Tilalla on *riittävästi* pätevää henkilökuntaa huolehtimassa eläimistä.

Broilereiden pitäjällä, joka on vähintään 500 linnun hoidosta vastuussa oleva luonnollinen henkilö, on oltava vähintään Opetushallituksen vahvistamaa lihasiipikarjaan erikoistunutta tutkinnon osaa vastaava osaaminen ja osaamista koskeva todistus, jonka on antanut koulutuksen järjestäjä, jolle opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt luvan järjestää ammatillista peruskoulutusta tai ammatillista lisäkoulutusta.

Broilareiden pitäjän pätevyyden voi osoittaa myös esittämällä aluehallintoviraston myöntämän koulutuksen vastaavuutta osoittavan todistuksen. Henkilöllä, jolla oli 30 päivään kesäkuuta 2010 mennessä vähintään kolmen vuoden käytännön kokemus broilareiden hoidosta, oli mahdollisuus hakea todistusta aluehallintovirastosta 1.5.2012 mennessä.

Broilareiden omistajan tai pitäjän on annettava ohjeita ja opastusta palveluksessaan oleville, broilareiden hoitoon ja käsittelyyn osallistuville henkilöille broilareiden hyvinvointiin liittyvistä vaatimuksista ESL 5 §, 26b § ja siirtymäsäännökset; ESA 8 §

- *Henkilökunnan riittävyyden arvioimiseksi voidaan esimerkiksi tiedustella päivittäiseen eläinten hoitoon kuluva aikaa.*

4.2. Broilareiden hyvinvointi on tarkastettava vähintään kaksi kertaa päivässä.

Erityistä huomiota on kiinnitettävä merkkeihin, jotka viittaavat broilareiden hyvinvoinnin tai terveyden heikkenemiseen. Broileri on tarkastettava yksilöllisesti, jos se yleistarkastuksen perusteella on tarpeen. Jos tarkastuksessa havaitaan tavanomaisesta poikkeavaa, on ryhdyttävä välittömiin toimenpiteisiin asian selvittämiseksi ja korjaamiseksi. ESL 5 §; ESA 10 §; Vna 375/2011 8 §

4.3. Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylätä. Eläimen sairastuessa tai vahingoittuessa sille on viipymättä annettava tai hankittava asianmukaista hoitoa. Sairas tai vahingoittunut eläin on tarvittaessa sijoitettava asianmukaiseen tilaan erilleen muista eläimistä. Sairauden tai vamman laadun niin edellyttäessä eläin on lopetettava tai teurastettava. ESL 5 §, ESA 11 §; Vna 589/2010 3 §

4.4. *) Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tuotantoeläimille annetusta lääkinällisestä hoidosta. Kirjanpitoa elintarviketuotantoa varten pidettävien tuotantoeläinten lääkinällisestä hoidosta on säilytettävä vähintään viiden vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

- *Kirjanpitoa edellytetään kaikesta lääkityksestä, myös ennaltaehkäisevästä lääkinällisestä hoidosta, jollaiseksi katsotaan esimerkiksi matolääkitys ja rokotukset.*
- *Kirjanpidosta olisi lääkityksen osalta käytävä ilmi ainakin eläimen tai eläinryhmän tunnistustiedot, lääkityksen syy, lääkityksen antopäivämäärä sekä lääkkeen nimi ja määrä.*
- *Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen tarkastettavissa. Kirjanpito voi myös olla osa tilalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää.*
- **) Täydentävien ehtojen osalta lääkinällisestä hoidosta pidettävä kirjanpito valvotaan elintarvikehygieniatarkastuksen yhteydessä*

4.5. Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tilalla kuolleiden tuotantoeläinten lukumääristä. Kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolmen vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

4.6. Kipua aiheuttava toimenpide on suoritettu vain sallituista syistä. ESL 7 §; ESA 14 §, 23 §

4.7. *Eläimen saa lopettaa vain lopettamisen osaava henkilö. Broileri saadaan lopettaa Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1099/2009 liitteessä I mainituilla menetelmillä niihin liittyvien vaatimusten mukaisesti. Broileri saadaan kuitenkin teurastaa katkaisemalla kaula nopeasti terävällä aseella, jos eläimen omistaja teurastaa eläimen teurastamon ulkopuolella omaan kulutukseensa yksityistaloudessa. ESL 5 §, 32 §, 33 §; (EY) N:o 1099/2009 liite I

- *Käytetty lopetusmenetelmä kirjataan lomakkeelle. Eläinlääkäri tulee tarkastaa, että lopetukseen käytettävä laite on asianmukainen.*
- *Eläin voidaan lopettaa myös teurastuksellisin keinoin, ts. broileri voidaan myös lopettaa katkaisemalla kaula nopeasti teräaseella eläimen omistajan toimesta.*

4.8. *Käytettäessä kasvatustiheyttä, joka on yli 39 elopainokiloa neliometriä kohti broilereiden omistajan tai pitäjän on käytettävä hyvän käytännön opasta. Hyvän käytännön oppaan tulee sisältää seuraavat broilereita koskevat asiakokonaisuudet:

- 1) eläinsuojelua koskeva lainsäädäntö;
- 2) fysiologia ja käyttäytyminen;
- 3) hoito;
- 4) käsittely ja kiinniottaminen;
- 5) lastaus ja kuljetus;
- 6) lopetus;
- 7) tautisuojausta koskevat ennalta ehkäisevät toimenpiteet.

ESL 26 c §; Vna 375/2011 12 §

4.9. *Broilereita kiinni otettaessa on noudatettava erityistä varovaisuutta. Ennen kiinniottamista on poistettava sellaiset laitteiden ja välineiden aiheuttamat esteet, jotka voivat vahingoittaa broilereita.

Hoidossa olevan eläimen terveydestä ja yleisestä hyvinvoinnista sekä eläimen puhtaudesta ja sen tarvitsemasta muusta keuhonhoidosta on huolehdittava. ESL 3 §, 6 §; ESA 8 §, 12 §; Vna 375/2011 9 §

5. Ruokinta ja juotto

5.1. Broilereiden saatavilla on oltava riittävästi rehua joko jatkuvasti tai annosruokintana. Ruokinnassa on vältettävä rehun koostumuksen tai määrän äkillisiä muutoksia.

Broilereille annettavan rehun on oltava ravitsevaa ja tasapainotettua. Broilereiden ruokinnassa ja ravinnon koostumuksessa on kiinnitettävä erityistä huomiota nivel- ja luustovaurioiden ehkäisemiseen. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 375/2011 10 §

5.2. Ruokintakourut, -astiat ja muut ruokintalaitteet on sijoitettava siten, että linnut saavat riittävästi rehua. Ruokintalaitteiden korkeutta on säädettävä broilereiden kasvun mukaan siten, että kaikki broilerit voivat vaikeuksitta syödä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 375/2011 6 §

5.3. Broilereiden saatavilla on oltava jatkuvasti puhdasta vettä. Broilereiden kasvatusosastossa on oltava riittävä määrä juomapaikkoja, jotka ovat kaikkien broilereiden ulottuvilla. Juottolaitteiden on oltava sellaisia, että veden läikkyminen on mahdollisimman vähäistä. Juottolaitteiden korkeutta on säädettävä broilereiden kasvun mukaan siten, että kaikki broilerit voivat vaikeuksitta juoda. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 375/2011 6 §, 10 §

5.4. Ruokinta- ja juottolaitteet, joista eläimen terveys ja hyvinvointi riippuvat, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten terveyttä ja hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi, ja jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka. ESL 5 §; ESA 4 §

5.5. Rehu ja juomavesi pysyvät puhtaina. Ruokinta- ja juomalaitteistojen häiriöiden varalta on käytettävissä varajärjestelmä. ESL 5 §; ESA 4 §

- *Varajärjestelmä voi olla esimerkiksi käsin tapahtuva ruokinta tai juotto*

5.6. Broilereiden ruokintaan ja juottamiseen tarkoitetut laitteet ja välineet on pidettävä puhtaina. Ulosteet eivät saa liata rehua tai juomavettä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 375/2011 10 §

5.7. Rehun saa ottaa pois broilereiden ulottuvilta aikaisintaan 12 tuntia ennen parven arvioitua teurastusaikaa ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 375/2011 10 §

LIITE H. ANKKOJEN JA HANHIEN HYVINVOINNIN VALVONTA**Täydentävien ehtojen vaatimusryhmä 4.8.**

Mikäli tilalla on sekä ankoja että hanhia, täytetään lomake molemmista eläinlajeista erikseen.

1. Pitopaikan yleiset vaatimukset

- 1.1.** Pitopaikan rakennukset ja laitteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Eläinten pitopaikan rakenteet ja laitteet on suunniteltava, rakennettava ja huollettava siten, että se on eläimelle turvallinen ja että pitopaikan palovaara ja eläimen karkaamisvaara ovat mahdollisimman vähäisiä. Niiden materiaalien, joiden kanssa ankat ja hanhet pääsevät kosketuksiin (mm. rakenteet ja laitteet), on oltava ankoille ja hanhille turvallisia. Ne on voitava puhdistaa perusteellisesti sekä desinfioida. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 675/2010 3 §, 6 §
- 1.2.** Materiaalit, joiden kanssa linnut pääsevät kosketuksiin (mm. rakenteet, karsinat ja laitteet), ovat turvallisia, puhdistettavissa perusteellisesti ja desinfioitavissa. ESL 4 §; ESA 1 §, ESA 4 §; Vna 675/2010 3 §
- 1.3.** Tilojen ja laitteiden puhtaudesta ja desinfioinnista huolehditaan riittävästi. Eläinsuojat, aitaukset, varusteet ja laitteet on pidettävä puhtaina ja tarvittaessa desinfioitava. ESL 4 §; ESA 4 §; Vna 675/2010 3 §
- 1.4.** Eläinsuojan lattioiden on oltava sellaiset, että niistä ei aiheudu eläimelle vahingoittumisen vaaraa. ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 675/2010 4 §
 - *Yli yhden viikon ikäisten lintujen pitopaikan lattialla olisi hyvä olla riittävästi asianmukaista pehkoa.*
- 1.5.** *Eläinsuojassa on huolehdittava jyräjoiden ja muiden haittaeläinten torjunnasta. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 675/2010 3 §

2. Tilavaatimukset

- 2.1.** Jokaisen linnun käytettävissä on oltava asianmukainen, puhdas ja kuiva makuupaikka. Samassa pitopaikassa pidettävien eläinten tulee voida asettua pitopaikassaan yhtä aikaa makuulle. ESL 4 §; ESA 1 §, 3 §, 4 §; Vna 675/2010 4 §
- 2.2.** Lintujen tulee voida seistä ja levätä luonnollisessa asennossa sekä liikkua. Samassa tilassa pidettävän linturyhmän koon on oltava sopiva suhteessa lintujen ikään, kokoon, sukupuoleen ja käytettävissä olevaan tilaan. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 675/2010 4 §

Ankoilla ja hanhilla on oltava pitopaikassa tilaa seuraavasti:

Lihantuotantoa varten pidettävien yli neljän viikon ikäisten ankkujen pitopaikassa on

- ankoja enintään 16 kg/m²
- ankoja enintään 20 kg/m², jos linnut pääsevät päivittäin ulkotarhaan

Lihantuotantoa varten pidettävien yli neljän viikon ikäisten **hanhien** pitopaikassa on

- hanhia enintään 14 kg/m²
- hanhia enintään 18 kg/m², jos linnut pääsevät päivittäin ulkotarhaan

Siitokseen käytettävien **ankkojen** pitopaikassa on oltava tilaa

- jokaista ankkaa kohden vähintään 0.5 m²
- jokaista ankkaa kohden vähintään 0.25 m², jos linnut pääsevät päivittäin ulkotarhaan

Siitokseen käytettävien **hanhien** pitopaikassa on oltava tilaa

- jokaista hanhea kohden vähintään 1 m²
- jokaista hanhea kohden vähintään 0.5 m², jos linnut pääsevät päivittäin ulkotarhaan

ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 675/2010 4 §

2.3. Siitokseen käytettävillä lintuemoilla on oltava riittävät ja asianmukaiset tilat munintaa varten. Pesätiloja on oltava riittävästi ja ne on suunniteltava ja sijoitettava siten, että kaikki pitopaikan lintuemot pääsevät niihin vaikeuksitta. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 675/2010 4 §

2.4. Ulkotarhan ja muun ulkotilan on oltava riittävän tilava ottaen huomioon lintujen ikä, lukumäärä, koko ja aktiivisuus. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 675/2010 7 §

2.5. Ulkotarhan on linnuille turvallinen ja pysyy sopivan kuivana. Ulkotarhan ja muun ulkotilan maapohjan on oltava sellainen, että se voidaan pitää sopivan kuivana, eivätkä linnut tarpeettomasti likaannu. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 675/2010 7 §

2.6. Ulkotarhan aitojen on oltava linnuille sopivasta materiaalista ja niille turvallisia. Aidat on pidettävä hyvässä kunnossa siten, että estetään lintujen vahingoittuminen ja karkaaminen. Jos aitaamiseen käytetään verkkoaitaa, verkon silmäkoon on oltava sellainen, että linnut eivät voi jäädä siihen kiinni päästään, raajoistaan tai muista ruumiinosistaan. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 675/2010 7 §

2.7. Ankoilla ja hanhilla on tarvittaessa oltava ulkona sopivia säänsuojia. Säänsuojassa on oltava sopivat makuupaikat kaikille eläimille. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 675/2010 7 §

2.8. Ulkotarhassa olevien eläinten eristämistä ja hoitoa varten tulee olla asianmukaiset tilat. ESL 5 §; ESA 7 §, 11 §

3. Eläinsuojan olosuhteet

3.1. Lämpötilan on oltava ankoille ja hanhille sopiva. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §; Vna 675/2010 5 §

3.2. Valaistuksen on oltava ankoille ja hanhille sopiva ja riittävä eläinten asianmukaiseen tarkastamiseen ja hoitamiseen. Jos eläinsuojan valaistukseen käytetään pääasiassa keinovaloa, linnuille on järjestettävä sopiva lepoaika vähentämällä riittävästi valon voimakkuutta. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §; Vna 675/2010 5 §

3.3. Eläimen pitopaikassa on huolehdittava riittävästä ilmanvaihdosta siten, etteivät haitalliset kaasut, pöly, veto tai liiallinen kosteus vaaranna eläimen terveyttä tai hyvinvointia. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §; Vna 675/2010 5 §

- *Aistinvaraisen arvion lisäksi ilman laadun arvioinnin tukena olisi hyvä käyttää siihen soveltuvia mittauslaitteita.*

3.4. Jos eläinten terveys ja hyvinvointi on riippuvainen koneellisesta ilmanvaihtojärjestelmästä, eläinsuojassa on oltava mahdollisuus eläinten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta riittävän ilmanvaihdon järjestämiseen myös koneellisen ilmanvaihtojärjestelmän häiriöiden aikana. Koneellisessa ilmanvaihtojärjestelmässä on tällöin oltava hälytysjärjestelmä, joka antaa hälytyksen toimintahäiriön sattuessa. Hälytysjärjestelmän toimivuus on testattava säännöllisesti. ESL 4 §; ESA 2 §; Vna 675/2010 5 §

Koneellisia ilmanvaihtojärjestelmiä ovat:

- Alipaine, jossa poistoilma poistuu rakennuksesta koneellisesti
- Ylipaine, jossa tuloilma tulee rakennukseen koneellisesti
- Tasapaine, jossa sekä poisto- että korvausilma siirtyy koneellisesti

Hälytysjärjestelmän tarve

Lintujen pitopaikoissa, joissa on koneellinen ilmanvaihto, on yleensä alipaineilmanvaihto. Sähkökatkon tai koneen rikkoutumisen yhteydessä painovoimainen ilmanvaihto voi olla riittävä, mikäli ilmanvaihtokanavissa on tarpeeksi vetoa.

Hälytyslaitteistoa ei siis tarvita, jos rinnalla on toimiva painovoimainen (luonnollinen) varailmanvaihto.

Silloin kun ilmanvaihdon hälytysjärjestelmä tarvitaan, se on oltava, vaikka varavoima käynnistyisi automaattisesti sähkökatkoksen aikana.

*Toimintahäiriön sattuessa tapahtuva **hälytys voi olla** esimerkiksi syttyvä valo- tai äänimerkki tai puhelimeen tuleva ilmoitus.*

Varajärjestelmä

Koneellisen ilmanvaihdon häiriötilanteessa riittävä ilmanvaihto voidaan järjestää esimerkiksi ovia, ikkunoita tai tuuletusaukkoja avaamalla.

Hälytysjärjestelmän toimivuuden testaamisesta ei vaadita kirjanpitoa.

3.5. *Linnut eivät saa olla jatkuvasti alttiina melulle, joka ylittää 65 desibeliä. ESL 4 §; ESA 2 §; Vna 675/2010 5 §

4. Hyvinvoinnista huolehtiminen

4.1. *Hoidossa olevan eläimen terveydestä ja yleisestä hyvinvoinnista sekä eläimen puhtaudesta ja sen tarvitsemasta muusta keuhonhoidosta on huolehdittava. *Tilalla on riittävästi pätevää henkilökuntaa huolehtimassa eläimistä.* ESL 5 §, ESA 8 §,

- *"Pätevällä" tarkoitetaan tässä henkilökuntaa, joka osaa hoitaa eläimet asianmukaisesti (tiedot ja taidot).*
- *Mikäli eläinten hoito ei vaikuta asianmukaiselta, voitaisiin kiinnittää huomiota ihmisen hoidettavana olevaan eläinmäärään. Tällöin voitaisiin esimerkiksi tiedustella päivittäiseen eläinten hoitoon kuluva aikaa.*

4.2. Ankat ja hanhet on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Lintujen terveyden ja hyvinvoinnin tarkastukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota lintujen lisääntymisaikana tai kun hoito-olosuhteissa tapahtuu merkittäviä muutoksia. Yksilöllinen tarkastus on suoritettava niille linnuille, joille se yleistarkastuksen perusteella on tarpeen. Jos tarkastuksessa havaitaan jotain tavanomaisesta poikkeavaa, on ryhdyttävä välittömiin toimenpiteisiin asian selvittämiseksi ja korjaamiseksi. ESL 5 §; ESA 10 §; Vna 675/2010 8 §

- *Päivittäisten hoitotoimenpiteiden äkillisiä muutoksia olisi hyvä välttää.*
- *Päivittäinen tarkastusvelvollisuus koskee ihmisen välittömässä valvonnassa ja tavoitettavissa olevia eläimiä.*

4.3. Ankan ja hanhen pitopaikassa on oltava lintulajille sopiva sisustus ja varustus. ESL 3 §; Vna 675/2010 4 §

4.4. Elävistä linnuista ei saa nyppiä sulkia, höyheniä eikä untuvia. ESL 3 §, 6 §; ESA 12 §; Vna 675/2010 9 §

4.5. Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylätä. Eläimen sairastuessa tai vahingoittuessa sille on viipymättä annettava tai hankittava asianmukaista hoitoa. Sairaast ja vahingoittuneet eläimet on tarvittaessa sijoitettava asianmukaiseen tilaan erilleen muista eläimistä. Sairauden tai vamman laadun niin edellyttäessä eläin on lopetettava tai teurastettava. Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylätä. ESL 5 §; ESA 11 §

- *Tällöin tilan on oltava asianmukainen ja esimerkiksi eläimen sairaudesta tai vahingoittumisesta aiheutunut lisääntynyt lämmön- tai makuualustan pehmentämisen tarve tulee huomioida.*

4.6. *)Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tuotantoeläimille annetusta lääkinnällisestä hoidosta. Kirjanpitoa elintarviketuotantoa varten pidettävien tuotantoeläinten lääkinnällisestä hoidosta on säilytettävä vähintään viiden vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

- *Kirjanpitoa edellytetään kaikesta lääkityksestä, myös ennaltaehkäisevästä lääkinnällisestä hoidosta, jollaiseksi katsotaan esimerkiksi matolääkitys ja rokotukset.*
- *Kirjanpidosta olisi lääkityksen osalta käytävä ilmi ainakin eläimen tai eläinryhmän tunnistustiedot, lääkityksen syy, lääkityksen antopäivämäärä sekä lääkkeen nimi ja määrä.*
- *Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen tarkastettavissa. Kirjanpito voi myös olla osa tilalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää.*
- **)Täydentävien ehtojen osalta lääkinnällisestä hoidosta pidettävä kirjanpito valvotaan elintarvikehygieniatarkastuksen yhteydessä*

4.7. Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tilalla kuolleiden tuotantoeläinten lukumääristä. Kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolmen vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

- 4.8.** *Lintujen pitoon tarkoitetut tilat on rakennettava tai sijoitettava siten, että linnuilla on kuulo- ja näköyhteys pitopaikassa tai sen ympäristössä tapahtuvaan toimintaan sekä mahdollisuus sosiaaliseen kanssakäymiseen. ESL 3 §; Vna 675/2010 3 §
- 4.9.** *Pitopaikassa on oltava linnuille riittävä määrä sopivia vesiastioita, joissa linnut voivat kastella päänsä. Alle kolmen viikon ikäisen poikasen kastumista läpimääräksi on kuitenkin vältettävä. ESL 3 §; Vna 675/2010 4 §
- 4.10.** *Lintujen kiinnittäminen ja siirtäminen on tehtävä rauhallisesti ja lintuja käsiteltäessä on noudatettava erityistä varovaisuutta. Ennen kuin lintuja otetaan kiinni tai siirretään pois niiden pitopaikasta, on poistettava sellaiset laitteiden ja välineiden aiheuttamat esteet, jotka voivat vahingoittaa lintuja. Lintua ei saa nostaa eikä kantaa ainoastaan jaloista eikä sitä saa käsitellä siten, että linnun pää roikkuu alaspäin. ESL 3 §, 6 §; ESA 12 §; Vna 675/2010 9 §
- 4.11.** *Linturyhmän sisäisen arvojärjestyksen sekoittamista on vältettävä. Linturyhmiä yhdistettäessä tai tuotaessa uusia lintuja parveen on kiinnitettävä erityistä huomiota sosiaalisten suhteiden uudelleenmuodostumisesta mahdollisesti aiheutuviin käyttäytymisongelmiin. Linnut, jotka suhtautuvat toisiinsa vihamielisesti tai saattavat muutoin vahingoittaa toisiaan, on pidettävä erillään toisistaan. ESL 3 §; ESA 1 §; Vna 675/2010 8 §
- 4.12.** *Eläimen lopettaminen on suoritettava mahdollisimman nopeasti ja kivuttomasti. Eläimen saa lopettaa vain lopettamisen osaava henkilö. Anka tai hanhi saadaan lopettaa Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1099/2009 liitteessä I mainituilla menetelmillä niihin liittyvien vaatimusten mukaisesti. Anka tai hanhi saadaan kuitenkin teurastaa katkaisemalla kaula nopeasti terävällä aseella, jos eläimen omistaja teurastaa eläimen teurastamon ulkopuolella omaan kulutukseensa yksityistaloudessa. ESL 5 §, 32 §, 33 §; (EY) N:o 1099/2009 liite I
- Käytetty lopetusmenetelmä kirjataan lomakkeelle. Eläinlääkäri tulee tarkastaa, että lopetukseen käytettävä laite on asianmukainen.
 - Eläin voidaan lopettaa myös teurastuksellisin keinoin, ts. anka tai hanhi voidaan myös lopettaa katkaisemalla kaula nopeasti teräaseella eläimen omistajan toimesta.

5. Ruokinta ja juotto

- 5.1.** Ankkujen ja hanhien saatavilla on oltava riittävästi rehua. Ankalle ja hanhelle annettavan rehun on oltava ravitsevaa ja tasapainotettua sekä tarvittaessa kivennäisillä täydennettyä. Ruokintakourut, -astiat ja muut ruokintalaitteet on sijoitettava siten, että kaikki pitopaikan linnut saavat riittävästi rehua. Ruokintapaikoilla on oltava riittävästi tilaa siten, että rehusta ei synny tarpeetonta kilpailua. Ruokinnassa on vältettävä rehun koostumuksen tai määrän äkillisiä muutoksia. Eläintä ei saa lihottamistarkoituksessa eikä tuotannon lisäämiseksi pakolla syöttää. ESL 5 §, 11 §; ESA 9 §; Vna 675/2010 6 §, 10 §
- 5.2.** Ankkujen ja hanhien saatavilla on oltava riittävästi juomavettä. Lintujen pitopaikassa on oltava riittävä määrä juomapaikkoja. Juottopaikoilla on oltava riittävästi tilaa siten, että juomasta ei synny tarpeetonta kilpailua. Vesiastiat, -kourut ja muut juottolaitteet on sijoitettava siten, että ne ovat kaikkien pitopaikan lintujen ulottuvilla eivätkä ole niille vaarallisia. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 675/2010 6 §, 10 §

- 5.3.** Mikäli lintujen ruokinta ja juotto tapahtuu pääasiassa koneellisesti, laitteiston toimivuus tarkastetaan päivittäin. Sellaiset laitteet, joista eläimen terveys ja hyvinvointi riippuvat, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten terveyttä ja hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi, ja jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka. ESL 5 §; ESA 4 §
- 5.4.** Ruokinta- ja juomalaitteistojen häiriöiden varalta on käytettävissä varajärjestelmä. ESL 5 §; ESA 4 §
- *Varajärjestelmä voi olla esimerkiksi käsin tapahtuva ruokinta tai juotto*
- 5.5.** Lintujen juomapaikkojen sekä muiden vesiastioiden ympäristön pitämiseen riittävän kuivana on kiinnitettävä erityistä huomiota. ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 675/2010 10 §
- 5.6.** Rehu ja juomavesi pysyvät puhtaina. Ruokintaan ja juottamiseen tarkoitetut laitteet ja välineet on pidettävä puhtaina. Ulosteet eivät saa liata rehua tai juomavettä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 675/2010 10 §
- 5.7.** Käytettäessä automaattisia juotto- tai ruokintalaitteita, linnut on totutettava niiden käyttämiseen. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 675/2010 6 §

LIITE I. TURKISELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA**Täydentävien ehtojen vaatimusryhmä 4.9.****1. Pitopaikan yleisiä vaatimuksia**

- 1.1.** Pitopaikan rakennukset ja laitteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Eläinten pitopaikan rakenteet ja laitteet on suunniteltava, rakennettava ja huollettava siten, että se on eläimelle turvallinen ja että pitopaikan palovaara ja eläimen karkaamisvaara ovat mahdollisimman vähäisiä. Turkistarhan varjotalot, eläinsuojat, aitaukset, häkit, varusteet ja laitteet on pidettävä hyvässä kunnossa siten, että ne eivät vahingoita eläimiä eivätkä vaaranna niiden terveyttä tai hyvinvointia. Häkissä ei saa olla sellaisia teräviä kulmia ja ulokkeita, jotka voivat vahingoittaa eläimiä. Häkin oviaukon on oltava kooltaan, rakenteeltaan ja muodoltaan sellainen, että eläin voidaan poistaa häkistä ilman, että sille aiheutuu vahingoittumisen vaaraa. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 1084/2011 3 §, 4 §, 5 §
- 1.2.** Materiaalit, joiden kanssa turkiseläimet pääsevät kosketuksiin ovat turvallisia. Turkiseläinten pitoon tarkoitettujen eläinsuojien, häkkien, pesäkoppien, hyllyjen sekä muiden tilojen, varusteiden ja laitteiden on oltava helposti puhtaana pidettäviä ja tarvittaessa desinfioitavissa. ESL 4 §; ESA 1 §, 4 §; Vna 1084/2011 3 §, 4 §, 5 §
- 1.3.** Tilojen ja laitteiden puhtaudesta ja desinfioinnista huolehditaan riittävästi. Turkiseläinten pitopaikka, varusteet ja laitteet on pidettävä puhtaina ja tarvittaessa desinfioitava. ESL 4 §; ESA 4 §; Vna 1084/2011 4 §
- 1.4.** Pitopaikan pohjan tai lattian on oltava sellainen, että turkiseläinten käpälät eivät tartu kiinni tai muutoin vahingoitu. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §, 3 §; Vna 1084/2011 4 §
- 1.5.** Ketun häkin pohjaverkon silmäkoko saa olla enintään 11,5 cm². Pohjaverkon verkkolangan paksuuden on oltava vähintään 2,1 mm. Häkin pohjaverkon verkkolangan on oltava muovipäällysteinen. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §, 3 §; Vna 1084/2011 7 §
- 1.6.** Nestemäisten eritteiden tulee poistua asianmukaisesti tai imeytyä hyvin kuivikkeisiin. ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 1084/2011 4 §
- 1.7.** Tarha-alue on aidattava. Tarhaa ei kuitenkaan tarvitse aidata, jos eläinten karkaaminen on estetty eristämällä eläintilat verkolla, laudoituksella tai muulla vastaavalla varmallalla tavalla. Aidat ja muut eläinten karkaamisen estävät rakenteet on pidettävä hyvässä kunnossa. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 1084/2011 3 §
- 1.8.** Jos karanneiden eläinten kiinniottamiseen tarha-alueella käytetään ansoja, ne on tarkastettava vähintään kahdesti päivässä. ESL 5 §; ESA 8 §; Vna 1084/2011 3 §
- 1.9.** Häkit on sijoitettava tai rakennettava siten, etteivät eri häkkien eläimet pääse vahingoittamaan toisiaan. ESL 4 §; ESA 8 §; Vna 1084/2011 5 §
- 1.10.** Häkkirivien välissä on oltava riittävästi tilaa eläinten tarkastamista ja hoitoa varten. ESL 5 §; ESA 1 §; Vna 1084/2011 5 §

1.11. Häkit on sijoitettava niin korkealle maan pinnasta, että häkkien alusta voidaan puhdistaa asianmukaisesti. ESL 4 §; ESA 4 §; Vna 1084/2011 5 §

1.12. *Turkiseläinten nahkomisessa käytettävän tilan on oltava riittävän kaukana turkiseläinten pitopaikasta. ESL 3 §; ESA 8 §; Vna 1084/2011 3 §

1.13. *Turkistarhalla on huolehdittava jyräjien ja muiden haittaeläinten torjunnasta. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 1084/2011 3 §

2. Tilavaatimukset

2.1. Pitopaikan tilavaatimukset täyttyvät

Minkki ja hilleri

Minkin ja hillerin häkkien on täytettävä seuraavat vähimmäistilavaatimukset:

	Pinta-ala (cm ²) (ilman pesäkoppia)
Täysikasvuinen eläin	2550
Emo pentueen kanssa	2550
Kaksi vieroitettua pentua ^a	2550

^aJos häkissä pidetään useampaa kuin kahta vieroitettua pentua, lisätilaa on oltava kutakin seuraavaa pentua kohden vähintään 850 cm².

Häkin leveyden on oltava vähintään 30 cm ja pituuden ilman pesäkoppia vähintään 70 cm. Häkin korkeuden on oltava vähintään 45 cm.

ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 1084/2011, liite 1

Kettu

Ketun häkkien on täytettävä seuraavat vähimmäistilavaatimukset:

	Pinta-ala (m ²)
Täysikasvuinen eläin	0,8
Emo pentueen kanssa	2,0
Kaksi vieroitettua pentua ^a	1,2

^aJos häkissä pidetään useampaa kuin kahta vieroitettua pentua, lisätilaa on oltava kutakin seuraavan pentua kohden vähintään 0,5 m².

Häkin leveyden on oltava vähintään 75 cm ja pituuden vähintään 100 cm. Häkin korkeuden on oltava vähintään 70 cm.

ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 1084/2011, liite 1

2.2. Pitopaikan on tarjottava turkiseläimille riittävä suojaa epäsuotuisia sääolosuhteita kuten haitallista kylmyyttä, kuumuutta, tuulta ja sadetta vastaan. Turkistarhan maaston on oltava turkiseläinten tarhaamiseen sopiva. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §, 2 §; Vna 1084/2011 3 §, 4 §

3. Eläinsuojan olosuhteet

3.1. Valaistuksen on oltava turkiseläimille sopiva ja riittävä eläinten asianmukaiseen tarkastamiseen ja hoitamiseen. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §

- 3.2. *Tarhan ympäristön on oltava riittävän rauhallinen ja meluton. ESL 4 §; ESA 2 §; Vna 1084/2011 3 §, 10 §

4. Hyvinvoinnista huolehtiminen

- 4.1. **Tilalla on riittävästi pätevää henkilökuntaa huolehtimassa eläimistä.* Hoidossa olevan eläimen terveydestä ja yleisestä hyvinvoinnista sekä eläimen puhtaudesta ja sen tarvitsemasta muusta keuhonhoidosta on huolehdittava. Eläinten kynnet on leikattava tarvittaessa. Turkiseläin on otettava kiinni ja siirrettävä rauhallisesti. Pitopaikassa olevat turkiseläimet on voitava hätätilanteessa poistaa nopeasti eläintiloista. ESL 5 §, ESA 8 §, Vna 1084/2011 4 §, 9 §, 10 §
- *"Pätevällä" tarkoitetaan tässä henkilökuntaa, joka osaa hoitaa eläimet asianmukaisesti (tiedot ja taidot).*
 - *Mikäli eläinten hoito ei vaikuta asianmukaiselta, voitaisiin kiinnittää huomiota ihmisen hoidettavana olevaan eläinmäärään. Tällöin voitaisiin esimerkiksi tiedustella päivittäiseen eläinten hoitoon kuluva aikaa.*
- 4.2. Turkiseläinten hyvinvointi on tarkastettava vähintään kerran päivässä kuitenkin siten, että niille aiheutetaan mahdollisimman vähän häiriötä ja että pesien häirintää vältetään. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin tarkastukseen on kiinnitettävä huomiota tiineyden loppuvaiheessa, penikoimisen aikana tai kun hoito-olosuhteissa tapahtuu merkittäviä muutoksia. Turkiseläin on tarkastettava yksilöllisesti, jos se yleistarkastuksen perusteella on tarpeen. ESL 5 §; ESA 10 §; Vna 1084/2011 9 §
- 4.3. Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylätä. Eläimen sairastuessa tai vahingoittuessa sille on viipymättä annettava tai hankittava asianmukaista hoitoa. Sairauden tai vamman laadun niin edellyttäessä eläin on lopetettava. Pitopaikassa on oltava sairasta tai vahingoittunutta turkiseläintä varten erillinen, asianmukainen häkki tai muu vastaava tila, jossa eläintä voidaan tutkia ja hoitaa ja josta on, jos se on mahdollista, näköyhteys muihin turkiseläimiin. ESL 5 §; ESA 11 §; Vna 1084/2011 4 §
- 4.4. Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tuotantoeläimille annetusta lääkinnällisestä hoidosta. Kirjanpitoa muuta kuin elintarviketuotantoa varten pidettävien tuotantoeläinten lääkinnällisestä hoidosta vähintään kolmen vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §
- *Kirjanpitoa edellytetään lääkinnällisestä ja ennaltaehkäisevästä lääkinnällisestä hoidosta, jollaiseksi katsotaan esimerkiksi matolääkitys ja rokotukset.*
 - *Kirjanpidosta tulisi käydä ilmi esimerkiksi eläimen tai eläinryhmän tunnistustiedot, lääkityksen syy, lääkkeen antopäivämäärä ja lääkkeen nimi ja määrä.*
 - *Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen tarkastettavissa. Kirjanpito voi myös olla osalla tilalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää.*
 - *Huom! Täydentävien ehtojen osalta kirjanpito eläimille annetusta lääkinnällisestä hoidosta valvotaan turkiseläinten hyvinvoinnin tarkastuksen yhteydessä.*

- 4.5.** Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tilalla kuolleiden tuotantoeläinten lukumääristä. Kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolmen vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §
- 4.6.** Ketun häkissä on oltava sopivalle korkeudelle sijoitettu hylly, jolla eläin voi maata luonnollisessa asennossa. Erillistä hyllyä ei kuitenkaan tarvita, jos häkissä on sellainen pesäkoppi, jonka kattoa voi käyttää hyllynä. ESL 3 §; ESA 8 §; Vna 1084/2011 6 §
- 4.7.** Ketun pitopaikassa on oltava sopiva pesäkoppi synnytystä ja pentujen hoitoa varten. Ketun pesäkopin on oltava kaksiosainen siten, että siinä on varsinainen pesätila ja eteinen. Pesäkopin on oltava niin tilava, että eläin voi levätä siinä luonnollisessa asennossa. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §, 8 §; Vna 1084/2011 6 §
- 4.8.** Minkin ja hillerin pitopaikassa tai sen yhteydessä on oltava ympärivuotisesti riittävän suuri pesäkoppi. Pesäkoppien on oltava niin tilavia, että eläimet voivat levätä niissä luonnollisessa asennossa. Pesäkopissa on oltava jatkuvasti riittävästi kuivikkeita. ESL 4 §; ESA 1 §, 3 §; Vna 1084/2011 6 §
- 4.9.** *Turkiseläimellä on oltava sopivaa pureskelu- ja muuta virikemateriaalia. Ketulle, supikoiralle ja sinsillalle sopivaa materiaalia ovat esimerkiksi puupalikat, minkille ja hillerille olki tai muu vastaava materiaali sekä rämemajavalle ja sinsillalle putkenpätkät tai laatikot.
- Turkiseläinten häkit, aitaukset ja muut pitopaikat on sijoitettava siten, että eläimillä on kuulo- ja näköyhteys tarhalla tapahtuvaan toimintaan. Lisäksi eläimillä on oltava mahdollisuus sosiaaliseen kanssakäymiseen lajitovereidensa kanssa, jos se on lajille tyypillistä käyttäytymistä.
- Jos turkiseläinryhmiä tai yksittäisiä eläimiä sijoitetaan samaan tilaan, on erityistä huomiota kiinnitettävä sosiaalisten suhteiden uudelleen muodostumisesta mahdollisesti aiheutuviin käyttäytymisongelmiin. Täysikasvuisia eläimiä, joita ei ole kasvatettu yhdessä, ei saa sijoittaa samaan tilaan ilman asianmukaista valvontaa. ESL 3 §; ESA 8 §; Vna 1084/2011 3 §; 9 §
- 4.10.** *Niskapihtien käyttämistä kettujen kiinnittamisessa on vältettävä. Turkiseläinten käsittelyä, tutkimista ja hoitoa varten on käytössä oltava sopivia varusteita ja välineitä. ESL 3 §, 6 §; ESA 12 §; Vna 1084/2011 9 §, 10 §
- 4.11.** *Pentuja ei saa vieroittaa emostaan liian varhain. Vieroituksen on tapahduttava sekä pentujen että emon hyvinvoinnin kannalta edullisimpana ajankohtana. Minkinpentuja ei saa vieroittaa emostaan ennen kuin ne ovat vähintään kahdeksan viikon ikäisiä, ellei vieroittaminen tätä ennen ole välttämätöntä emon tai pentujen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tiineiden ja vastasyntyneiden eläinten tarpeetonta häiritsemistä on vältettävä. ESL 3 §; ESA 8 §; Vna 1084/2011 10 §, 12 §
- *Vieroitusikä kirjataan lomakkeelle*
- 4.12.** *Eläimen lopettaminen on suoritettava mahdollisimman nopeasti ja kivuttomasti. Eläimen saa lopettaa vain lopettamisen osaava henkilö. Turkiseläin saadaan lopettaa Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1099/2009 liitteessä I mainituilla

menetelmillä niihin liittyvien vaatimusten mukaisesti. ESL 32 §; (EY) N:o 1099/2009 liite I

- *Lopetusmenetelmä kirjataan lomakkeelle. Eläinlääkäriin tulee tarkastaa, että lopetukseen käytettävä laite on asianmukainen.*

Turkiseläinten lopetus on suoritettava sellaisen henkilön läsnä ollessa ja välittömässä valvonnassa, jolla on lopetusasetuksen 21 artiklassa tarkoitettu kelpoisuustodistus, joka on myönnetty kaikkia hänen valvonnassaan suoritettavia toimia varten. (EY) N:o 1099/2009 7 artikla

Alan toimijoiden on suunniteltava etukäteen turkiseläinten lopetus ja siihen liittyvät toimet ja suoritettava ne laatimansa toimintaohjeiston mukaisesti. (EY) N:o 1099/2009 6 artikla

Alan toimijalla tarkoitetaan luonnollista tai oikeushenkilöä, jolla on valvonnassaan lopetusasetuksen soveltamisalaan kuuluvaa eläinten lopetusta tai siihen liittyviä toimia harjoittava yritys. (EY) N:o 1099/2009 2 artikla

- *Turkiseläintenpitäjältä, joka lopettaa satunnaisesti sairaita tai loukkaantuneita eläimiä, ei vaadita toimintaohjeistoa. Jos turkiseläintenpitäjä valmistaa, ostaa tai vuokraa eläinten lopetusta varten soveltuvan laitteiston, ja vastaa nahkottavien turkiseläinten lopettamisesta itse, on kyseessä eläinten lopetusta harjoittava yritys, jonka tulee laatia toiminnastaan kirjallinen toimintaohjeisto. Jos eläinten lopetuspalvelu ostetaan ulkopuoliselta toimijalta, kuuluu myös toimintaohjeiston laatiminen eläinten lopetuksesta vastaavalle yritykselle.*

4.13. *Eläimen haltijan hallussa olevan ketun ja suomensupin saa keinosiementää eläimen haltija ja tämän palveluksessa oleva, jos siementäjä on suorittanut kyseisen eläinlajin keinosiementämisen ammattitaitovaatimukset sisältävän tutkinnon osan. ESL 29 §

- *Keinosiementämisen ammattitaitovaatimukset sisältävä tutkinnon osa sisältyy esimerkiksi tuotantoeläinten hoidon ja hyvinvoinnin ammattitutkinnon perusteisiin sekä maatalouden perustutkinnon (turkistuotannon osaamisala) ja tarhaajamestarin erikoisammattitutkinnon perusteisiin.*

5. Ruokinta ja juotto

5.1. Jokaisen eläimen on saatava ravintoa riittävästi. Turkiseläimille annettavan rehun on oltava ravitsevaa ja tasapainotettua sekä tarvittaessa kivennäisillä täydennettyä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 1084/2011 11 §

5.2. Eläinten saatavilla on oltava päivittäin riittävästi puhdasta vettä. Talvella juomastioiden on oltava sellaisia, että eläimen kieli ei jäädy astiaan kiinni. Juomastioiden on oltava sellaisia, etteivät ne aiheuta turkiseläimille vahingoittumisen vaaraa. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 1084/2011 8 §, 11 §

- *Juomakuppien materiaali kirjataan lomakkeelle.*

5.3. Mikäli turkiseläinten ruokinta ja juotto tapahtuu pääasiassa koneellisesti, laitteiston toimivuus tarkastetaan päivittäin. Sellaiset laitteet, joista eläimen terveys ja hyvinvointi riippuvat, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten terveyttä ja hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi, ja jollei se ole

mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka. ESL 5 §; ESA 4 §

5.4. Ruokinta- ja juomalaitteistojen häiriöiden varalta on käytettävissä varajärjestelmä. ESL 5 §; ESA 4 §

- *Varajärjestelmä voi olla esimerkiksi käsin tapahtuva ruokinta tai juotto*

5.5. Jos eläinten juottamiseen käytetään automaattista juottolaitetta, eläimet on totutettava sen käyttämiseen. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 1084/2011 8 §

5.6. Eläinten juoma-astiat ja juottolaitteet on pidettävä puhtaina. Virtsa ja ulosteet eivät saa liata rehua tai juomavettä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 1084/2011 11 §

LIITE J HEVOSTEN, KALKKUNOIDEN, BIISONIEN, PEUROJEN, STRUTSIELÄINTEN JA MUIDEN TUOTANTOELÄINTEN TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN HYVINVOINNIN VALVONTA**Täydentävien ehtojen vaatimusryhmä 4.10.**

Liitteessä kuvataan täydentävien ehtojen tuotantoeläinten hyvinvointivalvonnassa valvottavat vaatimukset, joista on säädetty valtioneuvoston asetuksen 7/2015 liitteessä 3.

Liitteen J eläinlajien vaatimusten noudattamisen arvioinnissa noudatetaan soveltuvin osin liitteiden A-I ohjeistusta.

1 Mitä valvotaan

Täydentävien ehtojen tuotantoeläinten hyvinvointivalvonnassa tarkastetaan onko tilalla noudatettu valtioneuvoston asetuksen 7/2015 liitteessä 3 annettuja seuraavien eläinlajien eläinlajikohtaisia vaatimuksia:

- hevoset
- biisonit
- tarhatut peurat
- strutsieläimet
- kalkkunat

Myös muiden kuin edellä mainittujen tuotantoeläinten täydentävien ehtojen hyvinvointivalvonnassa tarkastetaan onko tilalla noudatettu valtioneuvoston asetuksen 7/2015 liitteessä 3 annettuja vaatimuksia, jotka perustuvat eläinsuojelulakiin ja -asetukseen. Muita tuotantoeläimiä ovat esimerkiksi:

- tarhatut riistaeläimet, kuten villisika, saksanhirvi, mufloni, metsäkauris, fasaani ja peltopyy
- viiriäiset, tarhatut porot ja lihantuotantotarkoituksessa pidettävät kanit

Tuotantoeläimellä tarkoitetaan eläintä, jota pidetään elintarvikkeiden, villan, nahan, höyhenten tai turkisten tuotantoa varten, sekä eläintä, jota pidetään tai kasvatetaan muuhun maataloustuotantoon. Täydentävien ehtojen valvonnan ulkopuolelle voidaan pääsääntöisesti jättää seura- kilpa- ja harrastuseläimet, joita ei käytetä maataloustoimintaan, vaan joita käytetään esimerkiksi urheilutarkoitukseen tai ne ovat lemmikkejä (ml. kotitarvekäyttö). Tarkemmat rajaukset on esitetty yleisohjeen kohdassa 3.

J 1 HEVONEN

Tässä ohjeessa hevosella tarkoitetaan hevosta, ponia, aasia ja muuta vastaavaa kavioläintä.

Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvonta ei koske urheilukäytössä olevia hevosia tai yksittäisiä harrastehevosia. Myös yhden tai kahden hevosen varsottamiset katsotaan harrastustoiminnaksi. Täydentävien ehtojen valvonta ei myöskään koske hevosia, joiden hevospassissa on merkintä, että ne ovat pysyvästi elintarvikeketjuun kelpaamattomia.

Täydentävien ehtojen hevosia koskevan hyvinvointivalvonnan kohteena ovat seuraavat asiat:

1. Pitopaikan yleiset vaatimukset

Pitopaikan rakennukset ja laitteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Eläinten pitopaikan rakenteet ja laitteet on suunniteltava, rakennettava ja huollettava siten, että se on eläimelle turvallinen ja että pitopaikan palovaara ja eläimen karkaamisvaara ovat mahdollisimman vähäisiä. Niiden materiaalien, joiden kanssa hevoset pääsevät kosketuksiin (mm. rakenteet, karsinat ja laitteet), ovat hevosille turvallisia. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 588/2010 2 §

Eläimen pitopaikka on pidettävä puhtaana. Tilojen ja laitteiden puhtaudesta ja desinfioinnista huolehditaan riittävästi. Ne on pidettävä hyvässä kunnossa siten, että ne eivät vahingoita hevosta eivätkä vaaranna sen terveyttä tai hyvinvointia. ESL 4 §; ESA 4§; Vna 588/2010 2 §

Hevosen pitoon tarkoitetut varusteet ja laitteet on sijoitettava pitopaikkaan siten, etteivät ne aiheuta hevoselle vahingoittumisen vaaraa. Sähköjohdot ja -laitteet sekä muut välineet, jotka voivat vahingoittaa hevosta, on tarvittaessa suojattava tai sijoitettava siten, että ne ovat hevosen ulottumattomissa. ESL 4 §; ESA 4§; Vna 588/2010 2 §

Eläinsuojan lattioiden on oltava sellaiset, että niistä ei aiheudu eläimelle vahingoittumisen vaaraa. Lattia ei saa olla liukas eikä sellainen, että hevosen kaviot voivat tarttua siihen kiinni tai muutoin vahingoittua. Eläinsuojan käytävien on oltava sellaisia, että eläin pääsee esteettä liikkumaan ja että eläimen liukastumisen tai muun vahingoittumisen vaara on mahdollisimman vähäinen. ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 588/2010 2 §, 3 §

Eläinten pitopaikan lattian pohjan on oltava sellainen, että nestemäiset eritteet poistuvat asianmukaisesti tai imeytyvät hyvin kuivikkeisiin. ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 588/2010 3 §

Hevosten karsinoiden tai pilttuiden välissä on oltava sopivan korkuinen ja asianmukainen väliseinä, jotta vierekkäisissä karsinoissa tai pilttuissa olevat eläimet eivät voi vahingoittaa toisiaan. ESL 4 §; ESA 1 §, Vna 588/2010 3§

2. Tilavaatimukset

Hevosten tulee voida seistä ja levätä luonnollisessa asennossa sekä liikkua. Hevosten käytettävissä on asianmukainen, puhdas ja kuiva makuupaikka. Samassa pitopaikassa pidettävien eläinten tulee voida asettua pitopaikkaan yhtä aikaa

makuulle. Kytketyn hevosen on voitava syödä, käydä makuulle ja levätä luonnollisella tavalla. ESL 4 §, 6 §; ESA 1§, 3 §, 4 §; Vna 588/2010 10§

Karsinoiden, ryhmäkarsinoiden ja pilttuiden sisäkorkeuden on oltava vähintään hevosen säkäkorkeus kerrottuna luvulla 1,5. Sisäkorkeuden on kuitenkin aina oltava vähintään 2,2 metriä. Vähimmäiskorkeudesta voidaan kuitenkin poiketa enintään kaksi prosenttia. Sisäkorkeutta laskettaessa rakennuksessa normaalisti tarvittavia kantavia rakenteita, valaisimia, vesiputkia, ilmanvaihtoputkia tai muita vastaavia teknisluontoisia laitteita ei oteta huomioon. Vna 749/2013; 588/2010 5 §

Hevosen **yksittäiskarsinassa** on oltava tilaa vähintään^{a)}:

Hevosen säkäkorkeus (m)	Karsinan pinta-ala (m ²)
Enintään 1,08	4,0
Yli 1,08 mutta enintään 1,30	5,0
Yli 1,30 mutta enintään 1,40	6,0
Yli 1,40 mutta enintään 1,48	7,0
Yli 1,48 mutta enintään 1,60	8,0
Yli 1,60	9,0

^{a)}Taulukon tilavaatimuksia ei sovelleta silloin, kun kyseessä on hevosen tilapäinen ja lyhytaikainen säilyttäminen kilpailu-, näyttely- tai muun vastaavan matkan aikana.

Ryhmäkarsinassa pidettävillä hevosilla on oltava tilaa kutakin siellä pidettävää hevosta kohden vähintään:

Täysikasvuinen hevonen	Yksittäiskarsinan pinta-ala*
12 - 24 kk ikäinen nuori hevonen	75 % yksittäiskarsinan pinta-alasta*
Alle 12 kk ikäinen varsa	50 % yksittäiskarsinan pinta-alasta*

(*) Edellä liitteen 1 kohdassa olevan taulukon mukainen yksittäiskarsinan pinta-ala.

Hevospihatossa sellaisessa makuuhallissa, jossa hevosia ei ruokita, on oltava tilaa kutakin siellä pidettävää hevosta kohden vähintään:

Täysikasvuinen hevonen	80 % yksittäiskarsinan pinta-alasta*
12 - 24 kk ikäinen nuori hevonen	60 % yksittäiskarsinan pinta-alasta*
Alle 12 kk ikäinen varsa	40 % yksittäiskarsinan pinta-alasta*

(*) Edellä liitteen 1 kohdassa olevan taulukon mukainen yksittäiskarsinan pinta-ala.

Silloin, kun hevosia pidetään ryhmässä, jokaista alkavaa 10 hevosen ryhmää kohden on oltava käytettävissä **sairaskarsina** tai muu asianmukainen, tarvittaessa lämmitettävä, tila hevosten ryhmästä erottamista ja hoitoa varten. Vna 588/2010 5§

- *varsomiskarsinaa koskisivat ryhmässä pidettävien hevosten ryhmäkarsinan vähimmäiskokovaatimukset*

Pilttuun leveyden on oltava vähintään hevosen säkäkorkeus lisättynä 10 cm:llä ja pilttuun pituuden vähintään hevosen pituus lisättynä 25 cm:llä. Vierekkäisten pilttuiden väliseinän kiinteän osan korkeuden on oltava vähintään hevosen säkäkorkeus kerrottuna luvulla 0,9. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 588/2010 5 §

Ulkotarha on turvallinen ja pysyy sopivan kuivana. Ulkotarhan maapohjan sekä ulkotarhaan ja laitumelle johtavien kulkuteiden on oltava hevosille turvallisia. ESL 4 §; ESA 1 §, 6 §; Vna 588/2010 6 §

Ulkotarhan ja laitumen on oltava riittävän tilava ottaen huomioon eläimen rotu, koko, ikä, sukupuoli sekä siellä pidettävien eläinten lukumäärä ja aktiivisuus. Maaston, kasvillisuuden ja maapohjan on oltava hevoselle sopivia. ESL 4 §; ESA 6 §; Vna 588/2010 6 §

Ulkotarhan ja laitumen aitojen on oltava hevoselle sopivasta materiaalista ja sille turvalliset. Aitauksessa ei saa olla liian ahtaita tai teräviä kulmia. Aitauksen on oltava helposti hevosen havaittavissa. Ulkotarhan ja laitumen aita ei saa olla piikkilankaa. Aidat ja niihin liittyvät rakenteet on pidettävä hyvässä kunnossa siten, että hevonen ei vahingoita niihin itseään. Aitojen kunto on tarkastettava säännöllisesti ja havaitut viat korjattava viivytyksettä. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §, 6 §; Vna 588/2010 7 §

Tarvittaessa hevosilla on ulkotarhassa ja laitumella riittävä säänsuoja epäsuotuisia sääoloja vastaan. Säänsuojassa on oltava sopivat makuupaikat kaikille eläimille. ESL 4 §; ESA 1 §, 6 §, 7 §; Vna 588/2010 6 §

Ulkotarhassa olevien eläinten eristämistä ja hoitoa varten tulee olla asianmukaiset tilat. ESL 5 §; ESA 7 §, 11 §

Ulkotarhassa tai laitumella hevosta saa pitää kytkettynä ainoastaan tilapäisesti ja lyhytaikaisesti ja siten, että se on jatkuvassa valvonnassa. ESL 4 §; Vna 588/2010 10 §

3. Eläinsuojan olosuhteet

Lämpötilan on oltava hevosille sopiva. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §; Vna 588/2010 4 §

Valaistuksen on oltava sopiva ja riittävä eläinten asianmukaiseen tarkastamiseen ja hoitamiseen. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 § Vna 588/2010 4 §

Eläimen pitopaikassa on huolehdittava riittävästä ilmanvaihdosta siten, etteivät haitalliset kaasut, pöly, veto, tai liiallinen kosteus vaaranna eläimen terveyttä tai hyvinvointia. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §; Vna 588/2010 4 §

- *Aistinvaraisen arvion lisäksi ilman laadun arvioinnin tukena olisi hyvä käyttää siihen soveltuvia mittauslaitteita*

Jos eläinsuojan ilmanvaihto perustuu pääasiassa koneellisesti toimivaan ilmanvaihtoon, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta riittävän ilmanvaihdon järjestämiseen on oltava mahdollisuus myös laitteiston häiriöiden aikana. Koneellisesti toimivassa laitteistossa on tarvittaessa oltava hälytysjärjestelmä, joka antaa hälytyksen häiriön sattuessa. Hälytysjärjestelmän toimivuus on testattava säännöllisesti. (ESL 4 §; ESA 4 § §; Vna 588/2010 4 §)

4. Hyvinvoinnista huolehtiminen

Hevoset on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Hevosen terveyden ja hyvinvoinnin tarkastukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota silloin, kun hevonen

joutuu alttiiksi voimakkaalle rasitukselle tai hoito-olosuhteissa tapahtuu merkittäviä muutoksia sekä tiineyden loppuvaiheessa ja varsomisen aikana. Jos tarkastuksessa havaitaan jotain poikkeavaa, on ryhdyttävä välittömiin toimenpiteisiin tilanteen selvittämiseksi ja korjaamiseksi. ESL 5 §; ESA 10 §; Vna 588/2010 8 §

- *Päivittäinen tarkastusvelvollisuus koskee ihmisen välittömässä valvonnassa ja tavoitettavissa olevia eläimiä. Pidettäessä hevosia esimerkiksi saarilaitumilla tai muilla laajahkoilla alueilla tulisi niiden tarkastustiheyttä arvioitaessa huomioida eläinten fysiologinen tila sekä olosuhteet laitumilla kuten esimerkiksi alueen turvallisuus ja se, miten eläinten juotto on järjestetty. Tällaiset alueet tulisi kuitenkin tarkastaa useamman kerran viikossa tapauskohtaista harkintaa käyttäen, jotta voitaisiin varmistaa, että eläin esimerkiksi sairastuessaan saisi asianmukaista hoitoa mahdollisimman pian.*

Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylätä. Eläimen sairastuessa tai vahingoittuessa sille on viipymättä annettava tai hankittava asianmukaista hoitoa. Sairas tai vahingoittunut eläin on tarvittaessa sijoitettava asianmukaiseen tilaan erilleen muista eläimistä. Sairauden tai vamman laadun niin edellyttäessä eläin on lopetettava tai teurastettava. ESL 5 §; ESA 11 §;

- *Tällöin tilan on oltava asianmukainen ja esimerkiksi eläimen sairaudesta tai vahingoittumisesta aiheutunut lisääntynyt lämmön- tai makuualustan pehmentämisen tarve tulee huomioida.*

Hevosen kytkemiseen käytettävän riimun on oltava sellaisesta materiaalista, joka ei vahingoita hevosta. ESL 6 §; Vna 588/2010 10§

**)* Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tuotantoeläimille annetusta lääkinnällisestä hoidosta. Kirjanpitoa elintarviketuotantoa varten pidettävien tuotantoeläinten lääkinnällisestä hoidosta on säilytettävä vähintään viiden vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

- *Kirjanpitoa edellytetään kaikesta lääkityksestä, myös ennaltaehkäisevästä lääkinnällisestä hoidosta, jollaiseksi katsotaan esimerkiksi matolääkitys ja rokotukset.*
- *Kirjanpidosta olisi lääkityksen osalta käytävä ilmi ainakin eläimen tai eläinryhmän tunnistustiedot, lääkityksen syy, lääkityksen antopäivämäärä sekä lääkkeen nimi ja määrä.*
- *Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen tarkastettavissa. Kirjanpito voi myös olla osa tilalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää.*
- **) Täydentävien ehtojen osalta lääkinnällisestä hoidosta pidettävä kirjanpito valvotaan elintarvikehygieniatarkastuksen yhteydessä.*

Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tilalla kuolleiden tuotantoeläinten lukumääristä. Kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolmen vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

5. Ruokinta ja juotto

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

OTANTAAN PERUSTUVAT ELÄINSUOJELUTARKASTUKSET JA TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN ELÄINTEN HYVINVOINTIVALVONTA

Hoidossa olevalle eläimelle on annettava sille sopivaa hyvälaatuista rehua. Ruokinnassa on otettava huomioon kunkin eläimen tarpeet ja varmistettava, että jokainen eläin saa ravintoa riittävästi. Eläimen terveydelle tiettävästi vaarallisen ruuan, juoman tai muun ravinnon antaminen hoidossa olevalle eläimelle on kiellettyä. Hevoselle annettavan rehun on oltava ravitsevaa ja tasapainotettua sekä tarvittaessa kivennäisillä täydennettyä. Hevosen ruokintaan ja juottoon tarkoitetut astiat ja telineet on sijoitettava pitopaikkaan siten, että hevonen voi syödä ja juoda luonnollisella tavalla. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 588/2010 2§, 9 §

Eläimen on saatava riittävästi sille sopivaa juotavaa. Hoidossa olevalle eläimelle on annettava sille sopivaa hyvälaatuista juomaa. ESL 5 §; ESA 9 §

Mikäli hevosten ruokinta ja juotto tapahtuu pääasiassa koneellisesti, laitteiston toimivuus tarkastetaan päivittäin. Sellaiset laitteet, joista eläimen terveys ja hyvinvointi riippuvat, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten terveyttä ja hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi, ja jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka. Ruokinta- ja juomalaitteistojen häiriöiden varalta on käytettävissä varajärjestelmä. ESL 5 §; ESA 4 §

- *Varajärjestelmä voi olla esimerkiksi käsin tapahtuva ruokinta tai juotto*

J 2 KALKKUNA

Tässä ohjeessa kalkkunalla tarkoitetaan lintulajiin *Melaagris gallopavo ssp.* kuuluvaa lintua.

Täydentävien ehtojen kalkkunoita koskevan hyvinvointivalvonnan kohteena ovat seuraavat asiat:

1. Pitopaikan yleiset vaatimukset

Pitopaikan rakennukset ja laitteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Eläinten pitopaikan rakenteet ja laitteet on suunniteltava, rakennettava ja huollettava siten, että se on eläimelle turvallinen ja että pitopaikan palovaara ja eläimen karkaamisvaara ovat mahdollisimman vähäisiä. Pitopaikan on oltava materiaaleiltaan, rakenteiltaan ja muilta ominaisuuksiltaan sellainen, että kalkkunoiden vahingoittumisen vaara on mahdollisimman vähäinen. Kalkkunoiden pitoon, juottoon ja ruokintaan tarkoitetuista laitteista ja välineistä ei saa aiheutua kalkkunoille vahingoittumisen vaaraa. Pintakäsittelyyn ei saa käyttää puunsuoja-aineita, maaleja tai muita aineita siten, että ne voivat aiheuttaa kalkkunoille myrkytyksen. Eläinsuojat, aitaukset, varusteet ja laitteet on pidettävä puhtaina ja hyvässä kunnossa siten, että ne eivät vahingoita kalkkunoita eivätkä vaaranna niiden terveyttä tai hyvinvointia. Kuolleet kalkkunat on poistettava pitopaikasta viipymättä. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 677/2010 3 §

Tilojen ja laitteiden puhtaudesta ja desinfioinnista huolehditaan riittävästi. Kalkkunoiden pitoon tarkoitettujen eläinsuojien sisäpintojen sekä kalkkunoiden pitoon tarkoitettujen varusteiden ja laitteiden on oltava helposti puhtaana pidettäviä ja desinfioitavissa. Kaikki tilat, laitteet ja välineet, joiden kanssa kalkkunat ovat kosketuksissa, on puhdistettava ja desinfioitava perusteellisesti ennen kuin uusi kalkkunaerä tuodaan sisään. ESL 4 §; ESA 4§; Vna 677/2010 3 §

Kalkkunaa saadaan pitää vain lattiakasvatusjärjestelmässä. Lattian on oltava niille sopivasta materiaalista sekä sellainen, että se ei vahingoita kalkkunoita eikä vaaranna niiden terveyttä tai hyvinvointia. Pitopaikan lattian on oltava kiinteäpohjainen lukuun ottamatta juomalaitteiden välittömässä läheisyydessä olevaa lattiaa, joka voi olla viemäroity sekä kalkkunaemojen pesien edessä olevaa ritilää. ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 677/2010 4 §

2. Tilavaatimukset

Samassa tilassa pidettävän kalkkunaryhmän koon on oltava sopivassa suhteessa lintujen ikään, kokoon, sukupuoleen ja käytettävissä olevaan tilaan. Kalkkunoiden on pitopaikassa pystyttävä seisomaan normaalissa asennossa, kääntymään, räpyttelemään, sukimaan, toteuttamaan kalkkunoille tyypillisiä sosiaalisia käyttäytymismuotoja ja pakenemaan muita kalkkunoita. Kalkkunoiden makuualueen on oltava riittävän tilava siten, että kalkkunat mahtuvat samanaikaisesti makuulle.

Siitokseen käytettävillä kalkkunaemoilla on oltava asianmukaiset pesätilat munintaa varten. Pesätiloja on oltava riittävästi, ja ne on suunniteltava ja sijoitettava siten, että emot voivat olla pesätiloissa muiden kalkkunoiden niitä häiritsemättä. ESL 4§; ESA 1§, 3 §, 4 §; Vna 677/2010 4 §

Jos kalkkunoilla on mahdollisuus päästä ulos, eläinsuojasta ulos johtavan kulkureitin on oltava kalkkunoille turvallinen. Ulkotarhassa ei saa olla rakenteita tai esineitä, jotka saattavat vahingoittaa kalkkunoita. Tarhan pohjan on oltava sellainen, että se voidaan pitää kuivana. ESL 4 §; ESA 1§, 6 §; Vna 677/2010 7 §

Ulkotarhan on oltava riittävän tilava ottaen huomioon kalkkunoiden ikä, koko ja aktiivisuus sekä niiden lukumäärä. Jos kalkkunoilla ei ole mahdollisuutta päästä ulkotarhasta sisätiloihin, kalkkunoiden käytössä on oltava sopivia säänsuojia. Ulkotarhan aitojen on oltava kalkkunoille sopivasta materiaalista ja niille turvallisista. Aidat on pidettävä hyvässä kunnossa siten, että estetään kalkkunoiden vahingoittuminen ja karkaaminen. Jos aitaamiseen käytetään verkkoaitaa, verkon silmäkoon on oltava sellainen, että kalkkunat eivät voi jäädä siihen kiinni. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §, 6 §; Vna 677/2010 7 §

Ulkotarhassa olevien eläinten eristämistä ja hoitoa varten tulee olla asianmukaiset tilat. ESL 5 §; ESA 7 §, 11 §

3. Eläinsuojan olosuhteet

Lämpötilan on oltava kalkkunoille sopiva. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §; Vna 677/2010 5 §

Poikasia lukuun ottamatta kalkkunoiden pitopaikassa on käytettävä 24 tunnin valaistusrytmiä siten, että vuorokauteen sisällytetään riittävän pitkä yhtäjaksoinen pimeä aika. Käytettäessä pääasiassa luonnonvalaistusta ikkunat on sijoitettava siten, että valo jakautuu tasaisesti eläinsuojan eri osiin. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 § Vna 677/2010 5 §

Eläimen pitopaikassa on huolehdittava riittävästä ilmanvaihdosta siten, etteivät haitalliset kaasut, pöly, veto, tai liiallinen kosteus vaaranna eläimen terveyttä tai hyvinvointia. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §; Vna 677/2010 5 §

- *Aistinvaraisen arvion lisäksi ilman laadun arvioinnin tukena olisi hyvä käyttää siihen soveltuvia mittauslaitteita*

Jos eläinsuojan ilmanvaihto perustuu pääasiassa koneellisesti toimivaan ilmanvaihtoon, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta riittävän ilmanvaihdon järjestämiseen on oltava mahdollisuus myös laitteiston häiriöiden aikana. Koneellisesti toimivassa laitteistossa on tarvittaessa oltava hälytysjärjestelmä, joka antaa hälytyksen häiriön sattuessa. Hälytysjärjestelmän toimivuus on testattava säännöllisesti. ESL 4 §; ESA 4 § ; Vna 677/2010 5 §

Koneellisia ilmanvaihtojärjestelmiä ovat:

- Alipaine, jossa poistoilma poistuu rakennuksesta koneellisesti
- Ylipaine, jossa tuloilma tulee rakennukseen koneellisesti
- Tasapaine, jossa sekä poisto- että korvausilma siirtyy koneellisesti

Hälytysjärjestelmän tarve

Lintujen pitopaikoissa, joissa on koneellinen ilmanvaihto, on yleensä alipaineilmanvaihto. Sähkökatkon tai koneen rikkoutumisen yhteydessä painovoimainen ilmanvaihto voi olla riittävä, mikäli ilmanvaihtokanavissa on tarpeeksi vetoa.

Hälytyslaitteistoa ei siis tarvita, jos rinnalla on toimiva painovoimainen (luonnollinen) varailmanvaihto.

Silloin kun ilmanvaihdon hälytysjärjestelmä tarvitaan, se on oltava, vaikka varavoima käynnistyisi automaattisesti sähkökatkoksen aikana.

*Toimintahäiriön sattuessa tapahtuva **hälytys voi olla** esimerkiksi syttyvä valo- tai äänimerkki tai puhelimeen tuleva ilmoitus.*

Varajärjestelmä

Koneellisen ilmanvaihdon häiriötilanteessa riittävä ilmanvaihto voidaan järjestää esimerkiksi ovia, ikkunoita tai tuuletusaukkoja avaamalla.

Hälytysjärjestelmän toimivuuden testaamisesta ei vaadita kirjanpitoa.

4. Hyvinvoinnista huolehtiminen

Kalkkunoiden hyvinvointi on tarkastettava riittävän usein, kuitenkin vähintään kaksi kertaa päivässä. Sairas tai vahingoittunut kalkkuna on tarkastettava useammin. Kalkkunoiden terveyden ja hyvinvoinnin tarkastukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota uuden kasvatuserän saapuessa tilalle, kalkkunoiden lisääntymisaikana tai kun hoito-olosuhteissa muutoin tapahtuu merkittäviä muutoksia. ESL 5 §; ESA 10 §; Vna 677/2010 8 §

Hyvinvoinnin tarkastuksessa on kiinnitettävä huomiota kalkkunoiden käyttäytymiseen, liikkumiseen, yleiskuntoon, mahdollisten vammojen tai loisten esiintymiseen, juomaveden ja rehun kulutukseen sekä kasvuun tai munantuotantokykyyn. Kalkkuna on tarkastettava yksilöllisesti, jos se yleistarkastuksen perusteella on tarpeen. Jos tarkastuksessa havaitaan jotain tavanomaisesta poikkeavaa, on ryhdyttävä välittömiin toimenpiteisiin asian selvittämiseksi ja korjaamiseksi. Eläimen sairastuessa tai vahingoittuessa sille on viipymättä annettava tai hankittava asianmukaista hoitoa. Sairas tai vahingoittunut eläin on tarvittaessa sijoitettava asianmukaiseen tilaan erilleen muista eläimistä. Sairauden tai vamman laadun niin edellyttäessä eläin on lopetettava tai teurastettava. Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylätä. ESL 5 §; ESA 10 §, 11 §; Vna 677/2010 8 §

**) Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tuotantoeläimille annetusta lääkinnällisestä hoidosta. Kirjanpitoa elintarviketuotantoa varten pidettävien tuotantoeläinten lääkinnällisestä hoidosta on säilytettävä vähintään viiden vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §*

- Kirjanpitoa edellytetään kaikesta lääkityksestä, myös ennaltaehkäisevästä lääkinnällisestä hoidosta, jollaiseksi katsotaan esimerkiksi matolääkitys ja rokotukset.*
- Kirjanpidosta olisi lääkityksen osalta käytävä ilmi ainakin eläimen tai eläinryhmän tunnistustiedot, lääkityksen syy, lääkityksen antopäivämäärä sekä lääkkeen nimi ja määrä.*
- Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen tarkastettavissa. Kirjanpito voi myös olla osa tilalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää.*
- *) Täydentävien ehtojen osalta lääkinnällisestä hoidosta pidettävä kirjanpito valvotaan elintarvikehygieniatarkastuksen yhteydessä*

Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tilalla kuolleiden tuotantoeläinten lukumääristä. Kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolmen vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

5. Ruokinta ja juotto

Kalkkunoiden saatavilla on oltava riittävästi ravintoainekoostumukseltaan niille sopivaa rehua sekä jatkuvasti juomavettä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 677/2010 6 §, 10 §

Kalkkunoiden ruokintaan ja juottamiseen tarkoitetut laitteet ja välineet on pidettävä puhtaina. Ulostee ei saa liata rehua tai juomavettä. Ruokinnassa on vältettävä rehun koostumuksen tai määrän äkillisiä muutoksia. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 677/2010 6 §, 10 §

Ruokintakouruja, -astioita tai muita ruokintalaitteita on oltava riittävä määrä, ja ne on sijoitettava siten, että kaikki pitopaikan kalkkunat saavat riittävästi rehua. Kalkkunoiden pitopaikassa on oltava riittävä määrä juomapaikkoja. Vesiastiat, -kourut ja muut juottolaitteet on sijoitettava siten, että ne ovat kaikkien pitopaikan kalkkunoiden ulottuvilla. Ruokinta- ja juottolaitteiden korkeutta on säädettävä kalkkunoiden kasvun mukaan siten, että kaikki kalkkunat voivat vaikeuksitta syödä ja juoda. Ruokinta- ja juottopaikoilla on oltava riittävästi tilaa siten, että juomasta tai rehusta ei synny tarpeetonta kilpailua. Juomaveden ja tarvittaessa myös rehun kulutusta on pystyttävä seuraamaan. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 677/2010 6 §, 10 §

Jos pitopaikassa käytetään automaattisia ruokinta- ja juottolaitteita, kalkkunat on totutettava niiden käyttämiseen. Ruokinta- ja juottolaitteet, joista eläimen terveys ja hyvinvointi riippuvat, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten terveyttä ja hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi, ja jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka. ESL 5 §; ESA 4 §; Vna 677/2010 6 §, 10 §

Ruokinta- ja juomalaitteistojen häiriöiden varalta on käytettävissä varajärjestelmä. ESL 5 §; ESA 4 §

- *Varajärjestelmä voi olla esimerkiksi käsin tapahtuva ruokinta tai juotto*

J3 BIISONI

Tässä ohjeessa biisonilla tarkoitetaan tarhattua amerikanbiisonia (*Bison bison*).

Täydentävien ehtojen biisoneita koskevan hyvinvointivalvonnan kohteena ovat seuraavat asiat:

1. Pitopaikan yleiset vaatimukset

Pitopaikan rakennukset ja laitteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Eläinten pitopaikan rakenteet ja laitteet on suunniteltava, rakennettava ja huollettava siten, että se on eläimelle turvallinen ja että pitopaikan palovaara ja eläimen karkaamisvaara ovat mahdollisimman vähäisiä. ESL 4 §; ESA 1 §

Materiaalit, joiden kanssa biisonit pääsevät kosketuksiin (mm. rakenteet, karsinat ja laitteet), ovat turvallisia, puhdistettavissa perusteellisesti ja desinfioitavissa. ESL 4 §; ESA 1 §;

Tilojen ja laitteiden puhtaudesta huolehditaan riittävästi. ESL 4 §; ESA 4§

Eläinsuojan seinien ja lattioiden on oltava rakenteiltaan ja materiaaleiltaan siellä pidettävälle eläimelle sopivia. Eläinsuojan seinien ja lattioiden on oltava sellaiset, että niistä ei aiheudu eläimelle vahingoittumisen vaaraa. Eläinsuojan lattia ei saa olla liukas ja se on voitava pitää helposti kuivana. Rakolattiassa, reijitetyssä tai verkkopohjaisessa lattiassa aukkojen on oltava reunoiltaan sileitä ja kooltaan ja muodoltaan sellaisia, että eläimelle ei aiheudu vahingoittumisen vaaraa. ESL 4 §; ESA 3 §

Eläimen pitopaikan on oltava tarkoituksenmukainen ottaen huomioon eläinlajin tarpeet. Biisonitarhan maaston, kasvillisuuden ja maapohjan on oltava biisonien tarhaukseen sopiva. Tarhassa on oltava maastokohtia tai rakenteita, jotka antavat riittävästi suojaa epäsuotuisia sääolosuhteita vastaan. ESL 4 §; ESA 1 §, 7 §; Vna 591/3010 2 §

Biisonitarhassa tai sen yhteydessä on oltava turvalliset ja asianmukaiset tilat biisonien tutkimista, käsittelyä ja muuta hoitoa sekä eristämistä varten ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 591/2010 2 §

Eläinten pitopaikan lattian pohjan on oltava sellainen, että nestemäiset eritteet poistuvat asianmukaisesti tai imeytyvät hyvin kuivikkeisiin. Eläimellä on oltava käytettävissä sopiva makuupaikka. ESL 4 §; ESA 3 §

2. Tila- ja tarhavaatimukset

Biisonien lukumäärän on oltava sopivassa suhteessa tarhan kokoon, maastoon ja kasvillisuuteen. Kutakin alkavaa kolmen täysikasvuisen eläimen ryhmää kohden tarhassa on oltava tilaa vähintään yksi hehtaari. Biisonitarhassa lauman sosiaalisessa arvoasteikossa alempana olevalla biisonilla on oltava mahdollisuus paeta arvoasteikossa ylempänä olevaa biisonia. ESL 4§, ESA 1§, 6 §; Vna 591/2010 2§
Ulkotarha on turvallinen ja pysyy sopivan kuivana. Tarhan maapohjan on oltava sellainen etteivät eläimet vahingoita itseään tai likaaanu tarpeettomasti. Biisonitarhan aidan on estettävä tehokkaasti kaikkina vuodenaikoina biisonien karkaaminen tarhasta sekä tarhan ulkopuolella olevien hirvien, koirien ja muiden vastaavien

eläinten pääsy tarhaan. Aidan ja aidan rakenteiden on oltava sellaisia, että biisonit eivät vahingoita itseään. Aitauksessa ei saa olla liian ahtaita tai teräviä kulmia. Tarhan aitauksen on oltava helposti eläinten havaittavissa. Sähköistettyä aitaa käytettäessä eläimet on ensin totutettava siihen. ESL 4 §; ESA 1§, 6 §; Vna 591/2010 3 §

Ulkotarhassa olevilla eläimillä on oltava riittävä suojaa epäsuotuisia sääoloja vastaan. Säänsuojassa on oltava sopivat makuupaikat kaikille eläimille. Ulkotarhassa olevien eläinten eristämistä ja hoitoa varten tulee olla asianmukaiset tilat. ESA 7 §

Aidan pystytolppien on oltava kestävästä materiaalista. Aidat ja niihin liittyvät rakenteet on pidettävä hyvässä kunnossa siten, että ne eivät vahingoita biisoneita tai vaaranna niiden terveyttä ja hyvinvointia. Aidan kunto on tarkastettava säännöllisesti ja havaitut viat on korjattava viivytyksettä. Aidan läheisyydestä on poistettava sellaiset puut, jotka kuntosaa vuoksi voivat muodostaa oleellisen riskin kaatua aidan päälle ja rikkoa sen. ESL 4 §; ESA 1§, 6 §; Vna 591/2010 3 §

Eläimen pitopaikassa on huolehdittava riittävästä ilmanvaihdesta siten, etteivät haitalliset kaasut, pöly, veto, tai liiallinen kosteus vaaranna eläimen terveyttä tai hyvinvointia. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §

3. Hyvinvoinnista huolehtiminen

Biisonit on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Biisonien terveyden ja hyvinvoinnin tarkastukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota tiineyden loppupuolella, poikimisaikana ja kun olosuhteissa tapahtuu oleellisia muutoksia. Biisoni on tarkastettava yksilöllisesti, jos se on yleistarkastuksen perusteella tarpeen. Jos tarkastuksessa havaitaan jotakin tavanomaisesta poikkeavaa, on ryhdyttävä välittömiin toimenpiteisiin tilanteen selvittämiseksi ja korjaamiseksi. ESL 5 §; ESA 10 §; Vna 591/2010 4 §

- Päivittäinen tarkastusvelvollisuus koskee ihmisen välittömässä valvonnassa ja tavoitettavissa olevia eläimiä. Pidettäessä biisoneita esimerkiksi saarilaitumilla tai muilla laajahkoilla alueilla tulisi niiden tarkastustiheyttä arvioitaessa huomioida eläinten fysiologinen tila sekä olosuhteet laitumilla kuten esimerkiksi alueen turvallisuus ja se, miten eläinten juotto on järjestetty. Tällaiset alueet tulisi kuitenkin tarkastaa useamman kerran viikossa tapauskohtaista harkintaa käyttäen, jotta voitaisiin varmistaa, että eläin esimerkiksi sairastuessaan saisi asianmukaista hoitoa mahdollisimman pian.*

Valaistuksen on oltava sopiva ja riittävä eläimelle sekä eläinten asianmukaiseen tarkastamiseen ja hoitamiseen. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §

Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylätä. Eläimen sairastuessa tai vahingoittuessa sille on viipymättä annettava tai hankittava asianmukaista hoitoa. Sairas tai vahingoittunut eläin on tarvittaessa sijoitettava asianmukaiseen tilaan erilleen muista eläimistä. Sairauden tai vamman laadun niin edellyttäessä eläin on lopetettava tai teurastettava. ESL 5 §; ESA 11 §;

- Tällöin tilan on oltava asianmukainen ja esimerkiksi eläimen sairaudesta tai vahingoittumisesta aiheutunut lisääntynyt lämmön- tai makuualustan pehmentämisen tarve tulee huomioida.*

**)*Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tuotantoeläimille annetusta lääkinnällisestä hoidosta. Kirjanpitoa elintarviketuotantoa varten pidettävien tuotantoeläinten lääkinnällisestä hoidosta on säilytettävä vähintään viiden vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

- *Kirjanpitoa edellytetään kaikesta lääkityksestä, myös ennaltaehkäisevästä lääkinnällisestä hoidosta, jollaiseksi katsotaan esimerkiksi matolääkitys ja rokotukset.*
- *Kirjanpidosta olisi lääkityksen osalta käytävä ilmi ainakin eläimen tai eläinryhmän tunnistustiedot, lääkityksen syy, lääkityksen antopäivämäärä sekä lääkkeen nimi ja määrä.*
- *Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen tarkastettavissa. Kirjanpito voi myös olla osa tilalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää.*
- **)Täydentävien ehtojen osalta lääkinnällisestä hoidosta pidettävä kirjanpito valvotaan elintarvikehygieniatarkastuksen yhteydessä*

Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tilalla kuolleiden tuotantoeläinten lukumääristä. Kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolmen vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

4. Ruokinta ja juotto

Hoidossa olevalle eläimelle on annettava sille sopivaa hyvälaatuista rehua. Ruokinnassa on otettava huomioon kunkin eläimen tarpeet ja varmistettava, että jokainen eläin saa ravintoa riittävästi. Eläimen terveydelle tietävästi vaarallisen ruuan, juoman tai muun ravinnon antaminen hoidossa olevalle eläimelle on kiellettyä. Biisoneille annettavan rehun on oltava sopivan ravitsevaa ja tasapainotettua sekä tarvittaessa kivennäisillä täydennettyä. Biisonien saatavilla on oltava päivittäin riittävästi korsirehua. Biisonien ruokinnassa on vältettävä rehun koostumuksen tai määrän äkillisiä muutoksia. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 591/2010 5 §

Biisonien ruokinta on järjestettävä siten, että samassa ryhmässä liikkuvat eläimet voivat syödä samanaikaisesti. Sosiaalisessa arvoasteikossa ylempänä oleva biisoni ei saa päästä hallitsemaan koko ruokinta-aluetta. Tarhan jokaisella biisonilla on oltava mahdollisuus rauhalliseen syömiseen. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 591/2010 5 §

Biisonien rehu ei saa tarpeettomasti likaantua. Biisonien ruokinta- ja juottoastiat on pidettävä puhtaina. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 591/2010 5 §

Biisonien saatavilla on oltava päivittäin riittävästi hyvälaatuista juomavettä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 591/2010 5 §

J4 PEURA

Tässä ohjeessa tarkoitetaan:

- 1) peuralla valkohäntäpeuraa, kuusipeuraa, metsäpeuraa, metsäkaurista, japaninpeuraa ja saksanhirveä;
- 2) peuratarhalla aidattua aluetta, jossa em. peuroja pidetään.

Täydentävien ehtojen peuroja koskevan hyvinvointivalvonnan kohteena ovat seuraavat asiat:

1. Pitopaikan yleiset vaatimukset

Pitopaikan rakennukset ja laitteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Eläinten pitopaikan rakenteet ja laitteet on suunniteltava, rakennettava ja huollettava siten, että se on eläimelle turvallinen ja että pitopaikan palovaara ja eläimen karkaamisvaara ovat mahdollisimman vähäisiä. ESL 4 §; ESA 1 §

Materiaalit, joiden kanssa peurat pääsevät kosketuksiin (mm. rakenteet, karsinat ja laitteet), ovat turvallisia, puhdistettavissa perusteellisesti ja desinfioitavissa. ESL 4 §; ESA 4§

Eläimen pitopaikka on pidettävä puhtaana. Tilojen ja laitteiden puhtaudesta huolehditaan riittävästi. ESL 4 §; ESA 4§

Eläinsuojan lattioiden on oltava sellaiset, että niistä ei aiheudu eläimelle vahingoittumisen vaaraa. Eläinsuojan lattia ei saa olla liukas ja se on voitava pitää helposti kuivana. Rakolattiassa, reijitetyssä tai verkkopohjaisessa lattiassa aukkojen on oltava reunoiltaan sileitä ja kooltaan ja muodoltaan sellaisia, että eläimelle ei aiheudu vahingoittumisen vaaraa. Eläimellä on oltava käytettävissä sopiva makuupaikka. ESL 4 §; ESA 3 §

Eläinten pitopaikan lattian pohjan on oltava sellainen, että nestemäiset eritteet poistuvat asianmukaisesti tai imeytyvät hyvin kuivikkeisiin. ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 588/2010 3 §

2. Tilavaatimukset

Peurojen lukumäärän on oltava sopivassa suhteessa tarhan kokoon, maastoon ja kasvillisuuteen. Tarhassa on poikimisaikana oltava suojaisia piiloutumispaikkoja emälle ja vasalle. ESL 4 §; ESA 7 §; Vna 590/2010 3§

Ulkotarhassa olevilla eläimillä on oltava riittävä suojaa epäsuotuisia sääoloja vastaan. Säänsuojassa on oltava sopivat makuupaikat kaikille eläimille. Ulkotarhassa olevien eläinten eristämistä ja hoitoa varten tulee olla asianmukaiset tilat. Peuratarhassa tai sen yhteydessä on oltava turvalliset ja asianmukaiset tilat peurojen tutkimista, käsittelyä ja muuta hoitoa sekä eristämistä varten. ESL 4 §; ESA 7 §; Vna 590/2010 3§

Ulkotarha on turvallinen ja pysyy sopivan kuivana. Tarhan maapohjan on oltava sellainen etteivät eläimet vahingoita itseään tai likaaanu tarpeettomasti. Peuratarhan maaston, kasvillisuuden ja maapohjan on oltava peurojen tarhaukseen sopivia. Peuratarhan pinta-alasta vähintään 10 prosenttia on oltava metsää tai pensaikkoa. ESL 4§; ESA 6 §; Vna 590/2010 3§

Peuratarhassa on oltava riittävän vahva ja korkea aita, joka estää tehokkaasti kaikkina vuodenaikoina peurojen karkaamisen tarhasta sekä tarhan ulkopuolella olevien peurojen, hirvien, koirien tai muiden vastaavien eläinten pääsyn tarhaan. Aidan ja aidan rakenteiden on oltava sellaisia, että peurat eivät vahingoita itseään niihin. Aitauksessa ei saa olla liian ahtaita tai teräviä kulmia. Aidan on oltava helposti eläinten havaittavissa. ESL 4§; ESA 1 §, 6 §; Vna 590/2010 4 §

Aidan pystytolppien on oltava kestävästä materiaalista. Aidan materiaalin on oltava sellainen, että se kestää maanpinnan muodosta ja lämpötilojen vaihtelusta aiheutuvaa jännitystä. Aidan on lisäksi oltava sellainen, että lumen tai jään paino ei madalla sitä. Aita ja siihen liittyvät rakenteet on pidettävä hyvässä kunnossa siten, että ne eivät vahingoita peuroja tai vaaranna niiden terveyttä ja hyvinvointia. Aidan kunto on tarkastettava säännöllisesti ja havaitut viat on korjattava viivytyksettä. Aidan läheisyydestä on poistettava sellaiset puut, jotka kuntosaa vuoksi voivat muodostaa oleellisen riskin kaatua aidan päälle ja rikkoa sen. ESL 4§; ESA 1 §, 6 §; Vna 590/2010 4 §

3. Eläinsuojan olosuhteet

Lämpötila, ilmanlaatu ja ilmankosteus ovat peuroille sopivat. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §;

Valaistuksen on oltava sopiva ja riittävä eläinten asianmukaiseen tarkastamiseen ja hoitamiseen. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §

Eläimen pitopaikassa on huolehdittava riittävästä ilmanvaihdesta siten, etteivät haitalliset kaasut, pöly, veto, tai liiallinen kosteus vaaranna eläimen terveyttä tai hyvinvointia. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §;

- *Aistinvaraisen arvion lisäksi ilman laadun arvioinnin tukena olisi hyvä käyttää siihen soveltuvia mittauslaitteita*

4. Hyvinvoinnista huolehtiminen

Tarhattavien peurojen hyvinvointi on tarkastettava riittävän usein eläimiä kuitenkin tarpeettomasti häiritsemättä. Lisäruokintakaudella peurat on tarkastettava päivittäisen ruokinnan yhteydessä. ESL 5 §; ESA 10 §; Vna 590/2010 5 §

Peurojen terveyden ja hyvinvoinnin tarkastukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota tiineyden loppupuolella, vasomisaikana tai kun olosuhteissa tapahtuu oleellisia muutoksia. Peura on tarkastettava yksilöllisesti, jos se on yleistarkastuksen perusteella tarpeen. Jos tarkastuksessa havaitaan jotakin tavanomaisesta poikkeavaa, on ryhdyttävä välittömiin toimenpiteisiin tilanteen selvittämiseksi ja korjaamiseksi. Sairas tai vahingoittunut eläin on tarvittaessa sijoitettava asianmukaiseen tilaan erilleen muista eläimistä. Sairauden tai vamman laadun niin edellyttäessä eläin on lopetettava tai teurastettava ESL 5 §; ESA 10 §. 11 §; Vna 590/2010 5 §

**)Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tuotantoeläimille annetusta lääkinnällisestä hoidosta. Kirjanpitoa elintarviketuotantoa varten pidettävien tuotantoeläinten lääkinnällisestä hoidosta on säilytettävä vähintään viiden vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §*

- *Kirjanpitoa edellytetään kaikesta lääkityksestä, myös ennaltaehkäisevästä lääkinnällisestä hoidosta, jollaiseksi katsotaan esimerkiksi matolääkitys ja rokotukset.*
- *Kirjanpidosta olisi lääkityksen osalta käytävä ilmi ainakin eläimen tai eläinryhmän tunnistustiedot, lääkityksen syy, lääkityksen antopäivämäärä sekä lääkkeen nimi ja määrä.*
- *Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen tarkastettavissa. Kirjanpito voi myös olla osalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää.*
- **)Täydentävien ehtojen osalta lääkinnällisestä hoidosta pidettävä kirjanpito valvotaan elintarvikehygieniatarkastuksen yhteydessä*

Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tilalla kuolleiden tuotantoeläinten lukumäärästä. Kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolmen vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

5. Ruokinta ja juotto

Hoidossa olevalle eläimelle on annettava sille sopivaa hyvälaatuista rehua. Ruokinnassa on otettava huomioon kunkin eläimen tarpeet ja varmistettava, että jokainen eläin saa ravintoa riittävästi. Peurojen ruokinta on järjestettävä siten, että samassa ryhmässä liikkuvat eläimet voivat syödä samanaikaisesti. Sosiaalisessa arvoasteikossa ylempänä oleva peura ei saa päästä hallitsemaan koko ruokinta- aluetta. Tarhan jokaisella peuralla on oltava mahdollisuus rauhalliseen syömiseen.

Peurojen lisäruokinnassa on vältettävä ravinnon koostumuksen tai määrän äkillisiä muutoksia. Peurojen rehu ei saa tarpeettomasti likaantua. Peurojen ruokinta- ja juottoastiat on pidettävä puhtaina. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 590/2010 6 §

Peurojen on saatava riittävästi juotavaa. Hoidossa olevalle eläimelle on annettava sille sopivaa hyvälaatuista juomaa. ESL 5 §; ESA 9 §

Mikäli peurojen ruokinta ja juotto tapahtuu pääasiassa koneellisesti, laitteiston toimivuus tarkastetaan päivittäin. Sellaiset laitteet, joista eläimen terveys ja hyvinvointi riippuvat, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten terveyttä ja hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi, ja jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka. Ruokinta- ja juomalaitteistojen häiriöiden varalta on käytettävissä varajärjestelmä. ESL 5 §; ESA 4 §

- *Varajärjestelmä voi olla esimerkiksi käsin tapahtuva ruokinta tai juotto*

J5 STRUTSI

Tässä ohjeessa tarkoitetaan strutsieläimellä strutsia, emua ja amerikannandua (tavallinen reha).

Täydentävien ehtojen strutseja koskevan hyvinvointivalvonnan kohteena ovat seuraavat asiat:

1. Pitopaikan yleiset vaatimukset

Pitopaikan rakennukset ja laitteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Eläinten pitopaikan rakenteet ja laitteet on suunniteltava, rakennettava ja huollettava siten, että se on eläimelle turvallinen ja että pitopaikan palovaara ja eläimen karkaamisvaara ovat mahdollisimman vähäisiä. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 590/2010 3 §

Materiaalit, joiden kanssa eläimet pääsevät kosketuksiin (mm. rakenteet, karsinat ja laitteet), ovat turvallisia, puhdistettavissa perusteellisesti ja desinfioitavissa. ESL 4 §; ESA 1 §

Eläimen pitopaikka on pidettävä puhtaana. Tilojen ja laitteiden puhtaudesta ja desinfioinnista huolehditaan riittävästi. Eläinsuojat, karsinat, pilttuut, varusteet ja laitteet on pidettävä puhtaina ja tarvittaessa desinfioitava. ESL 4 §; ESA 4 §

Eläinsuojan lattia on karhea ja sellainen, ettei se aiheuta strutsieläimille vahinkoa ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 676/2010, 6 §

2. Tilavaatimukset

Tarhan on oltava riittävän tilava ja siten suunniteltu, että lintu voi väistää toisen linnun hyökkäävää käytöstä. Samassa tilassa pidettävän linturyhmän koon on oltava sopivassa suhteessa lintujen ikään, sukupuoleen ja käytettävissä olevaan tilaan. Tarhan aitauksen pituuden ja leveyden on oltava riittävä siten, että strutsieläimet voivat juosta eikä niille aiheudu loukkaantumisen vaaraa. Siitosryhmän tarhassa on oltava sopiva alue munimista varten. ESL 4 §; ESA 7 §; Vna 676/2010 3 §, 4 §

Strutsien pidossa noudatetaan vähintään seuraavia vaatimuksia:

Linnun ikä	Ryhmän koko enintään	Karsinan pinta-ala (m ²) vähintään	Tarha	
			Vähimmäispinta-ala/lintu (m ² /lintujen lkm)	Kokonaispinta-ala (m ²) vähintään
alle 4 päivää	40	1		
yli 4 päivää - 3 viikkoa	40	5	10/1	100
yli 3 viikkoa - 6 kuukautta	40 ¹⁾	15	10 – 40/1	100-1000 ³⁾
yli 6 kuukautta - 1 vuosi		30	800/3	1000
yli 1 vuosi - sukukypsyys-ikä		30	1000/3	1000
täysikasvuinen	²⁾	30	2000/3	1000

¹⁾Edellyttäen, että strutsinpoikaset ovat keskimäärin samankokoisia.

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

OTANTAAN PERUSTUVAT ELÄINSUOJELUTARKASTUKSET JA TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN ELÄINTEN HYVINVOINTIVALVONTA

²⁾Jos useampaa kuin yhtä siitosryhmää pidetään samalla alueella, on erityisen tärkeää, että linnuilla on riittävästi suojaa ja lisätilaa välttää toisiaan sekä, että ryhmät voidaan tarvittaessa erottaa toisistaan.

³⁾Tila on suhteutettava linnun ikään.

Emujen pidossa noudatetaan vähintään seuraavia tilavaatimuksia:

Linnun ikä	Ryhmän koko enintään	Karsinan pinta-ala (m ²) vähintään	Tarha	
			Vähimmäispinta-ala (m ² /lintujen lkm)	Kokonaispinta-ala (m ²) vähintään
alle 4 päivää	40	1		
yli 4 päivää - 3 viikkoa	40	5	5	75
yli 3 viikkoa - 6 kuukautta	40 ¹⁾	10	20	100 - 500 ³⁾
yli 6 kuukautta - 1 vuosi		20	150	500
yli 1 vuosi - sukukypsyys-ikä		20	200	500
täysikasvuinen	1+1 ²⁾	30	250	500

¹⁾Edellyttäen, että emunpoikaset ovat keskimäärin samankokoisia.

²⁾Jos useampaa kuin yhtä siitosryhmää pidetään samalla alueella, on erityisen tärkeää, että linnuilla on riittävästi suojaa ja lisätilaa välttää toisiaan sekä, että ryhmät voidaan tarvittaessa erottaa toisistaan.

³⁾Tila on suhteutettava linnun ikään.

Rheojen pidossa noudatetaan vähintään seuraavia tilavaatimuksia:

Linnun ikä	Ryhmän koko enintään	Karsinan pinta-ala (m ²) vähintään	Tarha	
			Vähimmäispinta-ala (m ² /lintujen lkm)	Kokonaispinta-ala (m ²) vähintään
alle 4 päivää	40	1		
yli 4 päivää- 3 viikkoa	40	5	5	75
yli 3 viikkoa -6 kuukautta	40 ¹⁾	10	20	100 - 500 ³⁾
yli 6 kuukautta - 1 vuosi		20	150	500
yli 1 vuosi - sukukypsyys-ikä		20	200	500
täysikasvuinen	1+1 ²⁾	30	250	500

¹⁾Edellyttäen, että rhanpoikaset ovat keskimäärin samankokoisia.

²⁾Jos useampaa kuin yhtä siitosryhmää pidetään samalla alueella, on erityisen tärkeää, että linnuilla on riittävästi suojaa ja lisätilaa välttää toisiaan sekä, että ryhmät voidaan tarvittaessa erottaa toisistaan.

³⁾Tila on suhteutettava linnun ikään.

ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 676/2010 7 §, liitteen 1-3 kohdat

Tarhan maaston, kasvillisuuden ja maapohjan on oltava strutsieläinten tarhaukseen sopiva. Tarhan maapohjan on oltava sellainen, että se voidaan pitää kuivana. Tarhassa tai sen yhteydessä on oltava turvalliset ja asianmukaiset tilat ja välineet

strutsieläinten tutkimista, käsittelyä ja muuta hoitoa sekä erottamista varten. ESL 4 §; ESA 7 §; Vna 676/2010 3§

Tarhasta on oltava turvallinen pääsy eläinsuojaan. Tarhassa on tarvittaessa oltava lisäksi suojaa sateelta, tuulelta ja auringonpaisteelta. Jos tarhan maa on jäässä, se on hiekoitettava lintujen liukastumisen estämiseksi. ESL 4 §; ESA 7 §; Vna 676/2010 4 §, 6 §

Tarhassa on oltava riittävän vahva ja korkea aita, joka estää tehokkaasti kaikkina vuodenaikoina strutsieläinten karkaamisen tarhasta sekä tarhan ulkopuolella olevien koirien ja muiden sellaisten eläinten pääsyn tarhaan, jotka voivat aiheuttaa haittaa tai vahinkoa strutsieläimille. Vierekkäiset tarhat on erotettava toisistaan siten, että aggressiiviset yhteenotot lintujen välillä estyvät. Tarhan aidat ovat linnuille sopivasta materiaalista, turvallisia ja hyvässä kunnossa. ESL 4 §; ESA 7 §; Vna 676/2010 4 §

Täysikasvuisten strutsien tarhan aidan korkeuden on oltava vähintään 2 metriä ja 4—5 kuukauden ikäisten strutsien vähintään 1,6 metriä. Strutsien aidan on oltava verkkoaitaa vähintään 1,5 m:n korkeudelle asti. Aidan pystytolppien etäisyys toisistaan ei saa olla yli 4 metriä. Täysikasvuisten emujen tarhan aidan korkeuden on oltava vähintään 1,8 metriä ja 4—5 kuukauden ikäisten emujen vähintään 1,6 metriä. Täysikasvuisten rheojen tarhan aidan korkeuden on oltava vähintään 1,7 metriä ja 4—5 kuukauden ikäisten rheojen vähintään 1,5 metriä. ESL 4 §; ESA 7 §; Vna 676/2010 4 §

Aidan kunto on tarkastettava säännöllisesti ja havaitut viat on korjattava viivytyksettä. ESL 4 §; ESA 7 §; Vna 676/2010 4 §

3. Eläinsuojan olosuhteet

Lämpötila, ilmanlaatu ja ilmankosteus ovat strutseille sopivat. ESL 4 §; ESA 2 §; Vna 676/2010 6 §

Valaistuksen on oltava sopiva ja riittävä eläinten asianmukaiseen tarkastamiseen ja hoitamiseen. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §; Vna 676/2010 6 §

Sähköjohdot on sijoitettava siten, että ne ovat lintujen ulottumattomissa. ESL 4§; ESA 1 §, Vna 676/2010 6§

Eläimen pitopaikassa on huolehdittava riittävästä ilmanvaihdosta siten, etteivät haitalliset kaasut, pöly, veto, tai liiallinen kosteus vaaranna eläimen terveyttä tai hyvinvointia. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §;

- *Aistinvaraisen arvion lisäksi ilman laadun arvioinnin tukena olisi hyvä käyttää siihen soveltuvia mittauslaitteita*

Eläinsuojan sisäkaton korkeuden on oltava täysikasvuisille strutseille vähintään 3 metriä ja täysikasvuisille emuille ja rheoille vähintään 2,5 metriä. Oviaukon leveyden on oltava vähintään 1,5 metriä. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §; Vna 676/2010 6 §

4. Hyvinvoinnista huolehtiminen

Strutsieläinten hyvinvointi on tarkastettava vähintään kaksi kertaa päivässä. Strutsieläin on tarkastettava yksilöllisesti, jos se on yleistarkastuksen perusteella

tarpeen. Jos tarkastuksessa havaitaan tavanomaisesta poikkeavaa, tilanteen selvittämiseksi ja korjaamiseksi on ryhdyttävä välittömiin toimenpiteisiin. Sairas tai vahingoittunut eläin on tarvittaessa sijoitettava asianmukaiseen tilaan erilleen muista eläimistä. Sairauden tai vamman laadun niin edellyttäessä eläin on lopetettava tai teurastettava. Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylätä. ESL 5 §; ESA 10 §, 11 §; Vna 676/2010 8 §

Yli kolmen kuukauden ikäisiä strutsieläimiä ei saa pitää jatkuvasti eläinsuojassa. Jos säätila on strutsieläinten ulkona pitämiseksi sopimaton, sisälläpitoajan on oltava mahdollisimman lyhyt, eikä se saa olla yli kymmenen vuorokautta kuukaudessa. Strutsieläimen kastumista läpimäräksi on vältettävä. Jos strutsieläimiä tilapäisesti pidetään pidemmän aikaa eläinsuojassa, eläinsuojan on oltava valaistu päivänvaloa vastaavasti 10—12 tunnin ajan.

Eläimiä ei sidota kärsimystä tuottavalla tavalla. Elävästä strutsieläimestä ei saa nyppiä sulkia. Sulkia saa kerätä linnusta vain leikkaamalla sulka verilinjan yläpuolelta. Linnun siipi- tai pyrstösulista ei saa poistaa merkittävää osaa. ESL 6 §; Vna 676/2010 9 §

**)*Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tuotantoeläimille annetusta lääkinnällisestä hoidosta. Kirjanpitoa elintarviketuotantoa varten pidettävien tuotantoeläinten lääkinnällisestä hoidosta on säilytettävä vähintään viiden vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

- Kirjanpitoa edellytetään kaikesta lääkityksestä, myös ennaltaehkäisevästä lääkinnällisestä hoidosta, jollaiseksi katsotaan esimerkiksi matolääkitys ja rokotukset.*
- Kirjanpidosta olisi lääkityksen osalta käytävä ilmi ainakin eläimen tai eläinryhmän tunnistustiedot, lääkityksen syy, lääkityksen antopäivämäärä sekä lääkkeen nimi ja määrä.*
- Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen tarkastettavissa. Kirjanpito voi myös olla osa tilalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää.*
- *)Täydentävien ehtojen osalta lääkinnällisestä hoidosta pidettävä kirjanpito valvotaan elintarvikehygieniatarkastuksen yhteydessä*

Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tilalla kuolleiden tuotantoeläinten lukumääristä. Kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolmen vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

5. Ruokinta ja juotto

Hoidossa olevalle eläimelle on annettava sille sopivaa hyvälaatuista rehua. Ruokinnassa on otettava huomioon kunkin eläimen tarpeet ja varmistettava, että jokainen eläin saa ravintoa riittävästi. Strutsieläinten saatavilla on oltava niille sopivaa karkeaa ja tuoretta rehua. Strutsieläimille annettavan rehun on oltava ravitsevaa ja tasapainotettua sekä tarvittaessa kivennäisillä täydennettyä. Ravinnon koostumuksessa erityistä huomiota on kiinnitettävä nivel- ja luustovaurioiden ehkäisemiseen. Alle kolmen kuukauden ikäisten poikasten saatavilla on oltava jatkuvasti rehua. Yli viiden päivän ikäisten strutsieläinten saatavilla on oltava pieniä

määriä sopivan kokoista soraa tai pieniä kiviä ruuansulatusta varten. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 676/2010 10 §

Eläinten saatavilla on oltava jatkuvasti juomavettä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 676/2010 10 §

Ruokinta- ja juottopaikoilla on oltava riittävästi tilaa siten, että ryhmän kaikki linnut voivat syödä ja juoda samanaikaisesti eikä juomasta tai rehusta synny tarpeetonta kilpailua. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 676/2010 2 §

Mikäli ruokinta ja juotto tapahtuu pääasiassa koneellisesti, laitteiston toimivuus tarkastetaan päivittäin. Sellaiset laitteet, joista eläimen terveys ja hyvinvointi riippuvat, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten terveyttä ja hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi, ja jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka. Ruokinta- ja juomalaitteistojen häiriöiden varalta on käytettävissä varajärjestelmä. ESL 5 §; ESA 4 §

- *Varajärjestelmä voi olla esimerkiksi käsin tapahtuva ruokinta tai juotto*

J6 MUUT TUOTANTOELÄIMET

Muita tuotantoeläimiä ovat esimerkiksi tarhatut riistaeläimet (mm. villisika, saksanhirvi, mufloni, metsäkauris, fasaani, peltopyy), viiriäiset, kanit ja tarhatut porot sekä kaikki elintarvikkeiden, villan, nahan, höyhenten tai turkisten tuotantoa varten pidettävät eläimet, sekä eläimet, jota pidetään tai kasvatetaan muuhun maataloustuotantoon.

Täydentävien ehtojen koskevan hyvinvointivalvonnan kohteena ovat seuraavat asiat:

1. Pitopaikan yleiset vaatimukset

Pitopaikan rakennukset ja laitteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Eläinten pitopaikan rakenteet ja laitteet on suunniteltava, rakennettava ja huollettava siten, että se on eläimelle turvallinen ja että pitopaikan palovaara ja eläimen karkaamisvaara ovat mahdollisimman vähäisiä. ESL 4 §; ESA 1 §

Materiaalit, joiden kanssa eläimet pääsevät kosketuksiin (mm. rakenteet, karsinat ja laitteet), ovat turvallisia, puhdistettavissa perusteellisesti ja desinfioitavissa. ESL 4 §; ESA 1 §

Eläimen pitopaikka on pidettävä puhtaana. Tilojen ja laitteiden puhtaudesta ja desinfioinnista huolehditaan riittävästi. ESL 4 §; ESA 4§

Eläinsuojan lattioiden on oltava sellaiset, että niistä ei aiheudu eläimelle vahingoittumisen vaaraa. Eläinsuojan lattia ei saa olla liukas ja se on voitava pitää helposti kuivana. Rakolattiassa, reijitetyssä tai verkkopohjaisessa lattiassa aukkojen on oltava reunoiltaan sileitä ja kooltaan ja muodoltaan sellaisia, että eläimelle ei aiheudu vahingoittumisen vaaraa. Eläimellä on oltava käytettävissä sopiva makuupaikka. ESL 4 §; ESA 3 §

2. Tilavaatimukset

Eläinten tulee voida seistä ja levätä luonnollisessa asennossa sekä liikkua. Samassa pitopaikassa pidettävien eläinten tulee voida asettua pitopaikassaan yhtä aikaa makuulle. Eläimen tulee voida seistä ja levätä luonnollisessa asennossa sekä liikkua. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §, 3 §, 4 §

Ulkotarha on turvallinen ja pysyy sopivan kuivana. Ulkotarhan maapohjan on oltava eläimille turvallisia ja sellaisia, etteivät ne tarpeettomasti likaannu. ESL 4 §; ESA 1§, 6 §

Ulkotarhan ja laitumen aidat ovat eläimille sopivasta materiaalista, turvallisia sekä hyvässä kunnossa. Aidat on pidettävä hyvässä kunnossa siten, että estetään eläinten vahingoittuminen ja karkaaminen. ESL 4 §; ESA 1 §, 6 §

Eläimillä on ulkotarhassa ja laitumella riittävä säänsuoja epäsuotuisia sääoloja vastaan. Säänsuojassa on oltava sopivat makuupaikat kaikille eläimille. Ulkotarhassa olevien eläinten eristämistä ja hoitoa varten on asianmukaiset tilat. ESL 4 §; ESA 7 §

3. Eläinsuojan olosuhteet

Lämpötilan on oltava eläimille sopiva. Pitopaikan tulee tarjota riittävä suojaa epäsuotuisia sääoloja sekä liiallista kylmyyttä, lämpöä ja kosteutta vastaan. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 § Eläimen pitopaikassa on huolehdittava riittävästä ilmanvaihdosta siten, etteivät haitalliset kaasut, pöly, veto, tai liiallinen kosteus vaaranna eläimen terveyttä tai hyvinvointia. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §

- *Aistinvaraisen arvion lisäksi ilman laadun arvioinnin tukena olisi hyvä käyttää siihen soveltuvia mittauslaitteita*

Valaistuksen on oltava eläimille sopiva ja riittävä eläinten asianmukaiseen tarkastamiseen ja hoitamiseen. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §

4. Hyvinvoinnista huolehtiminen

Eläimet on tarkastettava vähintään kerran päivässä ja tarvittaessa useamminkin. Eläimen terveydentilan, kunnon ja hyvinvoinnin tarkastuksessa on kiinnitettävä erityistä huomiota synnytyksestä odottaviin, juuri synnyttäneisiin, vastasyntyneisiin, sairaisiin, heikkokuntoisiin ja vahingoittuneisiin eläimiin. ESL 5 §; ESA 8 §, 10 §

- Päivittäinen tarkastusvelvollisuus koskee ihmisen välittömässä valvonnassa ja tavoitettavissa olevia eläimiä. *Pidettäessä eläimiä esimerkiksi saarilaitumilla tai muilla laajahkoilla alueilla tulisi niiden tarkastustiheyttä arvioitaessa huomioida eläinten fysiologinen tila sekä olosuhteet laitumilla kuten esimerkiksi alueen turvallisuus ja se, miten eläinten juotto on järjestetty. Tällaiset alueet tulisi kuitenkin tarkastaa useamman kerran viikossa tapauskohtaista harkintaa käyttäen, jotta voitaisiin varmistaa, että eläin esimerkiksi sairastuessaan saisi asianmukaista hoitoa mahdollisimman pian.*

Eläimen sitominen tarpeetonta kärsimystä tuottavalla tavalla on kielletty. Eläimen on annettava levätä kunnolla ja lisäksi sen on saatava liikkua.

Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylätä. Eläimen sairastuessa tai vahingoittuessa sille on viipymättä annettava tai hankittava asianmukaista hoitoa. Sairas tai vahingoittunut eläin on tarvittaessa sijoitettava asianmukaiseen tilaan erilleen muista eläimistä. Sairauden tai vamman laadun niin edellyttäessä eläin on lopetettava tai teurastettava. ESL 5 §; ESA 11 §

- *Tällöin tilan on oltava asianmukainen ja esimerkiksi eläimen sairaudesta tai vahingoittumisesta aiheutunut lisääntynyt lämmön- tai makuualustan pehmentämisen tarve tulee huomioida.*

*) Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tuotantoeläimille annetusta lääkinnällisestä hoidosta. Kirjanpitoa elintarviketuotantoa varten pidettävien tuotantoeläinten lääkinnällisestä hoidosta on säilytettävä vähintään viiden vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

- *Kirjanpitoa edellytetään kaikesta lääkityksestä, myös ennaltaehkäisevästä lääkinnällisestä hoidosta, jollaiseksi katsotaan esimerkiksi matolääkitys ja rokotukset.*

- *Kirjanpidosta olisi lääkityksen osalta käytävä ilmi ainakin eläimen tai eläinryhmän tunnistustiedot, lääkityksen syy, lääkityksen antopäivämäärä sekä lääkkeen nimi ja määrä.*
- *Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen tarkastettavissa. Kirjanpito voi myös olla osa tilalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää.*
- **)Täydentävien ehtojen osalta lääkinnällisestä hoidosta pidettävä kirjanpito valvotaan elintarvikehygieniatarkastuksen yhteydessä*

Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tilalla kuolleiden tuotantoeläinten lukumääristä. Kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolmen vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

5. Ruokinta ja juotto

Eläimen on saatava riittävästi sille sopivaa ja hyvälaatuista ravintoa, juotavaa ja muuta sen tarvitsemaa hoitoa. Ruokinnassa on otettava huomioon kunkin eläimen tarpeet. Juoma-astiat ja juottolaitteet on pidettävä puhtaina. Eläimen terveydelle tiettävästi vaarallisen ruoan, juoman tai muun ravinnon antaminen on kiellettyä, samoin kuin sellaisten ravintoaineiden antamatta jättäminen, joiden puuttumisen tiedetään aiheuttavan eläimen sairastumisen. ESL 5 §; ESA 1; ESA 9 §

Mikäli eläinten ruokinta ja juotto tapahtuu pääasiassa koneellisesti, laitteiston toimivuus tarkastetaan päivittäin. Sellaiset laitteet, joista eläimen terveys ja hyvinvointi riippuvat, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten terveyttä ja hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi, ja jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka. ESL 5 §; ESA 4 §

Ruokinta- ja juomalaitteistojen häiriöiden varalta on käytettävissä varajärjestelmä. ESL 5 §; ESA 4 §

- *Varajärjestelmä voi olla esimerkiksi käsin tapahtuva ruokinta tai juotto*

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

OTANTAAN PERUSTUVAT ELÄINSUOJELUTARKASTUKSET JA TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN ELÄINTEN HYVINVOINTIVALVONTA

LIITE K VALOKUVAT NAUDAN LIKAISUUDEN ARVIOINNIN AVUKSI

Naudat luokitellaan niiden puhtauden perusteella kolmeen luokkaan:

- Puhdas tai hieman likainen
- Likainen
- Erittäin likainen

Valokuvia voi soveltuvien osin hyödyntää myös muiden eläinten likaisuuden arvioinnissa.



Kuva 1: Puhdas

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

**OTANTAAN PERUSTUVAT ELÄINSUOJELUTARKASTUKSET JA TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN ELÄINTEN
HYVINVOINTIVALVONTA**



Kuva 2: Hieman likainen

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

**OTANTAAN PERUSTUVAT ELÄINSUOJELUTARKASTUKSET JA TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN ELÄINTEN
HYVINVOINTIVALVONTA**



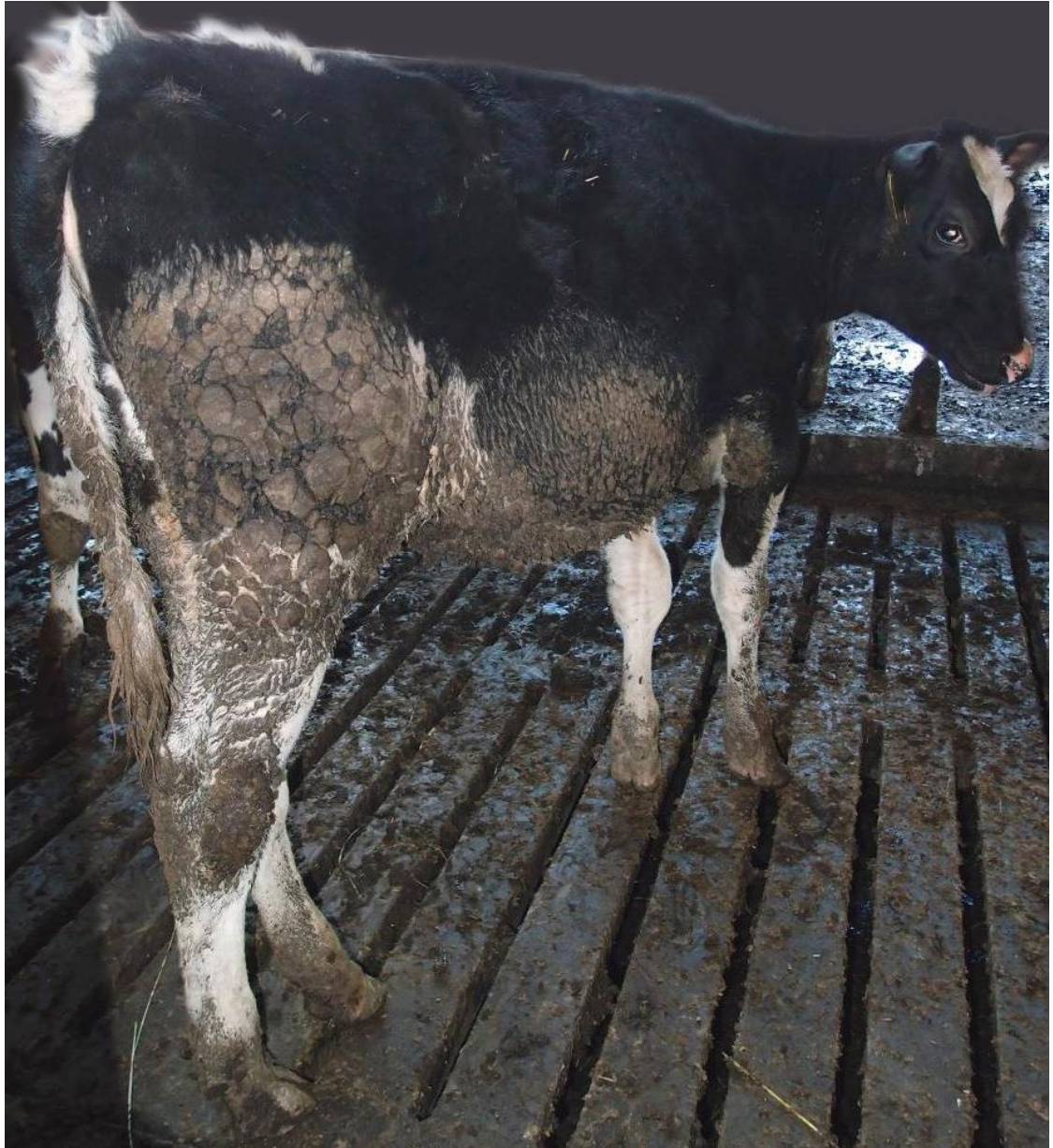
Kuva 3 Likainen



Kuva 4 Likainen

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

**OTANTAAN PERUSTUVAT ELÄINSUOJELUTARKASTUKSET JA TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN ELÄINTEN
HYVINVOINTIVALVONTA**



Kuva 5 Erittäin likainen

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

**OTANTAAN PERUSTUVAT ELÄINSUOJELUTARKASTUKSET JA TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN ELÄINTEN
HYVINVOINTIVALVONTA**



Kuva 6 Erittäin likainen